

# LIDÉ A SPOLEČNOST

---

Ročník 2012

Obyvatelstvo

Praha, 11. září 2012

Kód publikace: y-4007-12

Č. j.: 1235 / 2012 - 61

## VÝVOJ OBYVATELSTVA ČESKÉ REPUBLIKY (2011)

Zpracoval: Odbor statistiky obyvatelstva

Ředitel odboru: Ing. Josef Škrabal

Oddělení informačních služeb:

Kontaktní zaměstnanec:

tel.: 274 052 304, e-mail: [infoservis@czso.cz](mailto:infoservis@czso.cz)

RNDr. Eva Kačerová, Ph.D., e-mail: [eva.kacerova@czso.cz](mailto:eva.kacerova@czso.cz)

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu: [www.czso.cz](http://www.czso.cz)

# OBSAH

Úvod:	Vývoj obyvatelstva v roce 2011	5
1	Obyvatelstvo podle věku	7
2	Sňatečnost	9
3	Rozvodovost	13
4	Porodnost a plodnost	18
5	Potratovost	25
6	Úmrtnost	31
7	Migrace	41
8	Populační vývoj v krajích	46
Zdroje dat		63



# ÚVOD: VÝVOJ OBYVATELSTVA V ROCE 2011

Populační vývoj v roce 2011 přinesl významné snížení počtu živě narozených dětí (108,7 tisíce) i úrovně plodnosti (1,43 dítěte na ženu). Počet zemřelých (106,8 tisíce) stagnoval, naděje dožití při narození se dále prodloužila u mužů i u žen (74,7, resp. 80,7 roku). Ve srovnání s rokem 2010 ubylo v roce 2011 sňatků (45,1 tisíce), rozvodů (28,1 tisíce) i potratů (38,9 tisíce). Počet živě narozených převýšil počet zemřelých o 1,8 tisíce osob a přistěhovalých bylo o 16,9 tisíce více než vystěhovalých, což v součtu znamenalo přírůstek 18,7 tisíce osob.

Na konci roku 2011 žilo v České republice 10 505 445 osob. Počet obyvatel je výsledkem bilance, která navazuje na výsledky sčítání lidu, domů a bytů, které se uskutečnilo k 26. 3. 2011.<sup>1</sup> Celkový přírůstek obyvatel za rok 2011 činil 18,7 tisíce osob. V důsledku výrazně nižšího počtu narozených se přirozený přírůstek meziročně snížil o 8,5 tisíce osob, stále však zůstal kladný (1,8 tisíce). Saldo zahraniční migrace se mírně zvýšilo (16,9 tisíce oproti 15,6 tisíce v roce 2010). Přirozený přírůstek se tak na celkovém přírůstku podílel necelými 10 %.

**Tab. A Pohyb obyvatelstva, 2001-2011**

Ukazatel	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Absolutní počty</b>							
Živě narození	90 715	105 831	114 632	119 570	118 348	117 153	108 673
Zemřelí	107 755	104 441	104 636	104 948	107 421	106 844	106 848
z toho do 1 roku věku	360	352	360	338	341	313	298
Sňatky	52 374	52 860	57 157	52 457	47 862	46 746	45 137
Rozvody	31 586	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783	28 113
Potraty	45 057	39 959	40 917	41 446	40 528	39 273	38 864
z toho interrupce	32 528	25 352	25 414	25 760	24 636	23 998	24 055
Přistěhovalí	12 918	68 183	104 445	77 817	39 973	30 515	22 590
Vystěhovalí	21 469	33 463	20 500	6 027	11 629	14 867	5 701
Přirozený přírůstek	-17 040	1 390	9 996	14 622	10 927	10 309	1 825
Přírůstek stěhováním	-8 551	34 720	83 945	71 790	28 344	15 648	16 889
Celkový přírůstek	-25 591	36 110	93 941	86 412	39 271	25 957	18 714
<b>Střední stav obyvatelstva (v tis.)</b>	<b>10 224,2</b>	<b>10 266,6</b>	<b>10 322,7</b>	<b>10 429,7</b>	<b>10 491,5</b>	<b>10 517,2</b>	<b>10 496,7</b>
<b>Na 1 000 obyvatel</b>							
Živě narození	8,9	10,3	11,1	11,5	11,3	11,1	10,4
Zemřelí	10,5	10,2	10,1	10,1	10,2	10,2	10,2
Sňatky	5,1	5,1	5,5	5,0	4,6	4,4	4,3
Rozvody	3,1	3,1	3,0	3,0	2,8	2,9	2,7
Potraty	4,4	3,9	4,0	4,0	3,9	3,7	3,7
z toho interrupce	3,2	2,5	2,5	2,5	2,3	2,3	2,3
Přistěhovalí	1,3	6,6	10,1	7,5	3,8	2,9	2,2
Vystěhovalí	2,1	3,3	2,0	0,6	1,1	1,4	0,5
Přirozený přírůstek	-1,7	0,1	1,0	1,4	1,0	1,0	0,2
Přírůstek stěhováním	-0,8	3,4	8,1	6,9	2,7	1,5	1,6
Celkový přírůstek	-2,5	3,5	9,1	8,3	3,7	2,5	1,8

Během roku 2011 přibýlo v populaci ČR dětí mladších 15 let, výrazněji však opět vzrostla početní velikost skupiny osob v poproduktivním věku (65letí a starší). Počet osob v ekonomicky aktivním věku 15-64 let se naopak snížil. Na konci roku 2011 bylo v obyvatelstvu ČR 14,7 % dětí do 15 let, 16,2 % osob ve věku 65 a více let a 69,1 % osob věku 15-64 let. Průměrný věk obyvatel vzrostl meziročně o tři desetiny na 41,1 let, mírně se zvýšil také index stáří, když na konci roku 2011 připadlo na 100 dětí 110 osob starších 65 let (108 v roce 2010).

Obyvatelé ČR v roce 2011 uzavřeli 45 137 manželství, o 1,6 tisíce méně než v roce předchozím. To znamená, že v roce 2011 se na území ČR konalo nejméně svateb od roku 1918. Podle tabulek sňatečnosti

<sup>1</sup> Počet obyvatel v letech 2001-2010 je bilančně navázán na výsledky sčítání z 1. 3. 2001.

by se při zachování struktury a intenzity sňatečnosti na úrovni roku 2011 před dosažením 50 let věku oženo 53,5 % svobodných mužů a vdalo 61,0 % svobodných žen, a to v průměru ve věku 32,2 resp. 29,6 roku. Ve srovnání s rokem 2010 byla sňatečnost rozvedených nižší, průměrná doba mezi rozvodem a sňatkem se však nezměnila.

V roce 2011 bylo rozvedeno 28 113 manželství, což bylo o 2,7 tisíce méně než v roce 2010. Od roku 1989 jde o nejvyšší meziroční pokles počtu rozvodů s výjimkou roku 1999, kdy se roční počet rozvodů snížil o 8,7 tisíce ve srovnání s rokem 1998 v důsledku úpravy zákonných podmínek pro rozvod. V 15,8 tisíce případů (56,3 % rozvodů) šlo o zákonně stvrzený rozpad rodin s nezletilými dětmi. Úhrnná rozvodovost zaznamenala pokles z rekordní hodnoty 50,0 % v roce 2010 na 46,2 % v roce 2011. Průměrná délka trvání manželství při rozvodu činila 12,9 let.

Roční počet živě narozených se již třetím rokem snižoval, v roce 2011 se živě narodilo 108 673 dětí. Zatímco v letech 2009 a 2010 byl meziroční pokles 1,2 tisíce, v roce 2011 se narodilo o 8,5 tisíce dětí méně než v roce předchozím. Pokles počtu živě narozených dětí se projevil bez ohledu na rodinný stav matky. Zastoupení dětí narozených mimo manželství se dále zvýšilo a v roce 2011 se neprovdaným ženám narodilo už 41,8 % dětí. Úroveň úhrnné plodnosti po třech letech stagnace na úrovni 1,49-1,50 dítěte na ženu klesla v roce 2011 na 1,43 dítěte. Průměrný věk matek při porodu se dále zvýšil na 29,7 roku.

**Tab. B Základní analytické ukazatele demografického vývoje, 2001-2011**

Ukazatel	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Tabulková prvosňatečnost - muži (%)	66,0	62,9	64,5	59,6	56,1	54,9	53,5
- ženy (%)	72,5	69,7	71,1	66,1	62,7	61,6	61,0
Průměrný věk při 1. sňatku - muži	29,3	31,0	31,2	31,4	32,0	32,2	32,2
- ženy	26,9	28,4	28,6	28,8	29,2	29,4	26,6
Úhrnná rozvodovost (%)	44,7	48,7	48,7	49,6	46,8	50,0	46,2
Průměrná délka manželství při rozvodu	11,3	12,0	12,3	12,3	12,5	12,7	12,9
Úhrnná plodnost	1,15	1,33	1,44	1,50	1,49	1,49	1,43
Průměrný věk matek	27,5	28,9	29,1	29,3	29,4	29,6	29,7
Průměrný věk matek při 1. porodu	25,3	26,9	27,1	27,3	27,4	27,6	27,8
Podíl živě nar. mimo manželství (%)	23,5	33,3	34,5	36,3	38,8	40,3	41,8
Úhrnná potratovost	0,60	0,53	0,54	0,54	0,53	0,51	0,52
Úhrnná indukovaná potratovost	0,44	0,34	0,34	0,34	0,33	0,32	0,32
Naděje dožití při narození - muži	72,1	73,4	73,7	74,0	74,2	74,4	74,7
- ženy	78,4	79,7	79,9	80,1	80,1	80,6	80,7
Kojenecká úmrtnost (‰)	4,0	3,3	3,1	2,8	2,9	2,7	2,7

Celkový počet potratů se již třetím rokem snižoval. V roce 2011 bylo registrováno 38 864 potratů (o 0,4 tisíce méně než v roce 2010), z toho bylo 13,6 tisíce potratů samovolných (o 0,3 tisíce méně) a 24,1 tisíce umělých přerušování těhotenství (o 0,1 tisíce více). Úhrnná potratovost byla 0,52 potratu na ženu. Průměrný věk žen při potratu poklesl na 30,1 let.

V roce 2011 zemřelo 106 848 obyvatel ČR, pouze o čtyři případy více než v roce 2010. Naděje dožití při narození dále rostla, oproti roku 2010 u se mužů zvýšila o 0,3 roku na 74,7 roku, u žen vzrostla o 0,2 roku na 80,7 roku. Ve srovnání s rokem 2010, kdy zemřelo 313 dětí mladších jednoho roku, jich v roce 2011 zemřelo o 15 méně, tedy 298. Kojenecká úmrtnost se však nezměnila a byla opět na úrovni 27 zemřelých kojenců z 10 000 živě narozených. Mezi základními příčinami úmrtí v ČR převládají nemoci oběhového systému (52,7 tisíce zemřelých), které jsou příčinou téměř poloviny všech úmrtí, z nich zejména ischemické nemoci srdeční (26,7 tisíce). Druhou nejčastější příčinou úmrtí jsou dlouhodobě novotvary (27,5 tisíce), které u mužů postihují nejvíce průdušky a plíce, u žen prsní tkáň.

Bilance zahraničního stěhování byla v roce 2011 pro ČR kladná ve výši 16,9 tis. osob. Výsledné saldo zahraniční migrace se tak oproti roku 2010 o 1,2 tisíce osob zvýšilo. Ve srovnání s rokem 2010 ubylo přistěhovaných, a to o 7,9 tisíce na 22,6 tisíce. Počet vystěhovaných se také snížil, a sice na 5,7 tisíce, což bylo o 9,2 tisíce méně než v roce 2010.

# 1 Obyvatelstvo podle věku

V průběhu roku 2011 se populace České republiky rozrostla o 18,7 tisíce osob.<sup>2</sup> Nejvýrazněji ve své četnosti posílila věková skupina obyvatel nad 65 let věku, přibylo i dětí mladších 15 let. Proces stárnutí pokračoval, neboť ukazatele věkového složení (průměrný věk, věkový medián, index stáří) se dále zvýšily.

I přes snížení počtu narozených dětí přibylo osob mladších 15 let. Dětská složka populace se za rok 2011 zvětšila o 23,1 tisíce na 1,541 milionu. Počet dětí v populaci tak druhým rokem po sobě zůstával nad hranicí 1,5 milionu. Relativní váha dětské složky se zvýšila z 14,4 % na 14,7 %. Zvyšující se zastoupení dětí v populaci od roku 2009 bylo odrazem rostoucí porodnosti v letech 2002-2008.

Obyvatel ve věku 15-64 let již třetím rokem ubývalo, když v roce 2011 ubylo těchto osob 116,0 tisíce. V relativním vyjádření to znamenalo, že zastoupení osob v produktivním věku zaznamenalo meziročně úbytek o 1 procentní bod na 69,1 %. Část tohoto úbytku lze vysvětlit skutečností, že tuto kategorii opustila početně silná generace 1946 (na konci roku 2011 bylo ve věku 65 let 145 tisíc osob), kterou nahradila generace narozených v roce 1996, jichž bylo k 31. 12. 2011 jen 91 tisíc.

Do věkové skupiny osob nad 65 let věku na konci roku 2011 patřilo 1,701 milionu osob. Senioři se tak podíleli na celkové populaci 16,2 %. Zastoupení seniorů pozvolna roste již od poloviny 80. let 20. století. V rámci věkové kategorie 65+ byl největší relativní přírůstek zaznamenán u osob 65-74letých, jejichž počet se meziročně zvýšil o 6,6 % na 0,998 milionu.

**Tab. 1.1 Věkové složení obyvatelstva, 2001-2011 (k 31. 12.)**

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Počet obyvatel (v tis.)</b>	10 206	10 287	10 381	10 468	10 507	10 533	10 505
v tom ve věku: 0-14	1 622	1 480	1 477	1 480	1 494	1 518	1 541
15-64	7 170	7 325	7 391	7 431	7 414	7 379	7 263
65+	1 415	1 482	1 513	1 556	1 599	1 636	1 701
v tom: 65-74	830	822	837	869	905	936	998
75-84	478	548	551	550	548	545	542
85+	106	113	125	137	146	155	161
<b>Podíl věkové skupiny (v %)</b>							
0-14	15,9	14,4	14,2	14,1	14,2	14,4	14,7
15-64	70,2	71,2	71,2	71,0	70,6	70,1	69,1
65+	13,9	14,4	14,6	14,9	15,2	15,5	16,2
<b>Syntetické ukazatele</b>							
Index stáří <sup>1)</sup>	87,2	100,2	102,4	105,1	107,0	107,8	110,4
Index ekonomické závislosti A <sup>2)</sup>	42,3	40,4	40,4	40,9	41,7	42,7	44,6
Index ekonomické závislosti B <sup>3)</sup>	57,1	54,1	53,9	54,1	54,6	55,0	56,3
Průměrný věk - celkem	39,0	40,2	40,3	40,5	40,6	40,8	41,1
- muži	37,4	38,6	38,8	38,9	39,1	39,3	39,6
- ženy	40,5	41,7	41,8	42,0	42,1	42,3	42,5
Věkový medián	37,9	39,1	39,1	39,2	39,4	39,6	40,1

<sup>1)</sup> počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0-14 let

<sup>2)</sup> počet osob ve věku 0-14 let a osob starších 65 let na 100 osob ve věku 15-64 let

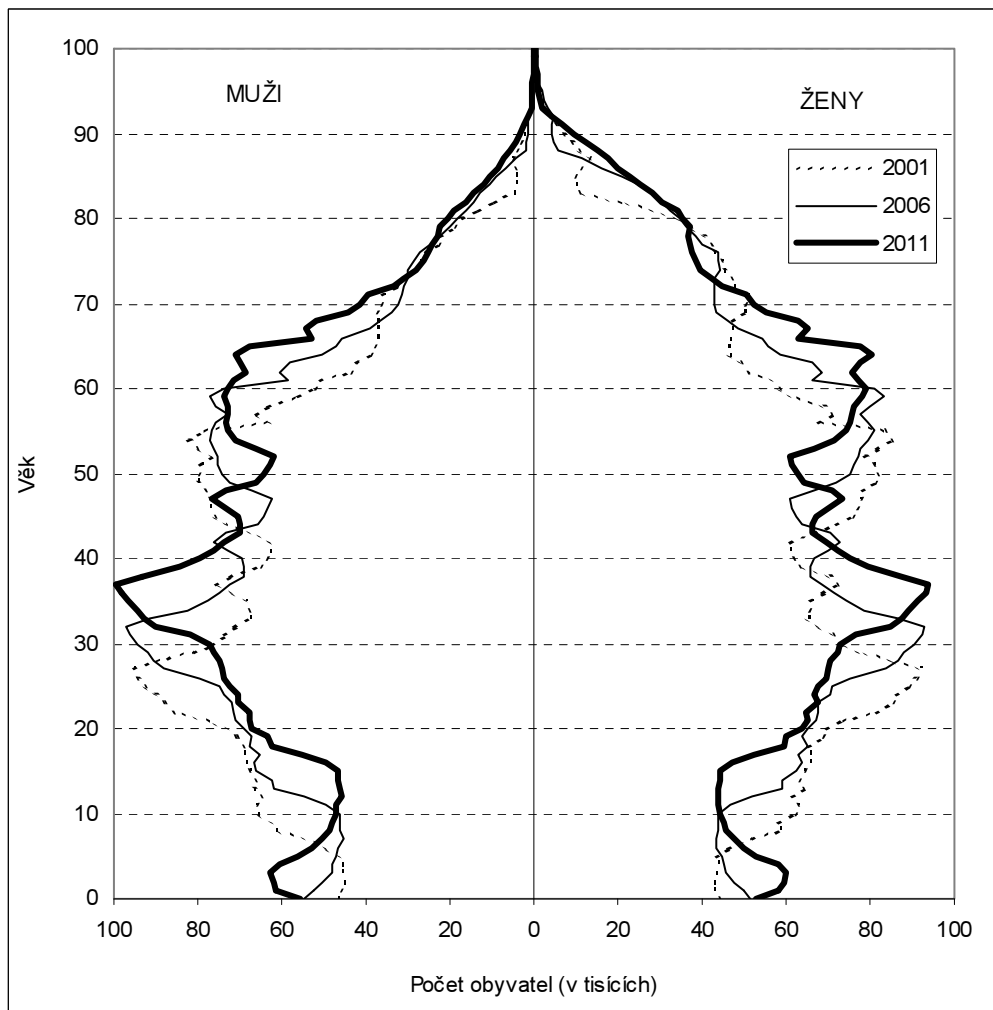
<sup>3)</sup> počet osob ve věku 0-19 let a osob starších 65 let na 100 osob ve věku 20-64 let

Hodnoty syntetických ukazatelů věkového složení populace ČR se oproti roku 2010 zvýšily. Průměrný věk obyvatel překročil hranici 41 roku, když se během roku 2011 zvýšil o 0,3 na 41,1 let. U mužů byl nárůst o něco výraznější (o 0,3 roku na 39,6) než u žen (o 0,2 roku na 42,5). Věkový medián poprvé přesáhl hranici 40 let. Na konci roku 2011 byla polovina populace ČR mladší než 40,1 roku a polovina byla starší 40,1 roku.

<sup>2</sup> V meziročním srovnání je však třeba dbát na to, že koncový stav 2010 je ještě bilančně navázán na výsledky sčítání z roku 2001, kdežto koncový stav roku 2011 vychází ze sčítání roku 2011.

Index stáří setrvale roste od poloviny 80. let 20. století. Nejinak tomu bylo i v roce 2011, kdy se dále zvýšil a to výrazněji než v předchozím roce. Na 100 dětí mladších 15 let připadlo k 31. 12. 2011 více než 110 osob starších 65 let. Vzájemný poměr složek populace v ekonomicky aktivním a neaktivním věku, vymezených věky 15 či 20 let, což v podmínkách ČR lépe odpovídá začátku ekonomické aktivity, a věkem 65 let, klesal od počátku 90. let 20. století, kdy na 100 osob ve věku 20-64 připadalo 72 osob ve věku ekonomicky neaktivním, až do roku 2007, kdy na 100 aktivních připadalo 54 neaktivních. Od roku 2008 se však poměr těchto dvou složek mírně zhoršuje, poslední údaj hovoří o 56 osobách ve věku 0-19 nebo 65 a více let na 100 osob ve věku 20-64 let.

**Obr. 1.1 Věková struktura obyvatelstva, 2001-2011 (k 31. 12.)**





## 2 Sňatečnost

Obyvatelé ČR v roce 2011 uzavřeli 45 137 manželství, o 1,6 tisíce méně než v roce předchozím. V roce 2011 se tak na území ČR konalo nejméně svateb od roku 1918. Intenzita sňatečnosti svobodných dále poklesla, průměrný věk při prvním sňatku se u mužů nezměnil, u žen mírně vzrostl. Intenzita sňatečnosti rozvedených se snížila, průměrná doba mezi rozvodem a dalším sňatkem se nezměnila. Téměř polovina manželství byla uzavřena v letních měsících, nejčastějším dnem v týdnu byla stále sobota.

Z hlediska rodinného stavu je nejvíce sňatků uzavíráno tradičně mezi dvěma svobodnými snoubenci. V roce 2011 se konalo 29 045 svateb (64,3 % z ročního počtu uzavřených manželství), které byly pro ženicha i pro nevěstu jejich první. Dlouhodobě druhou nejčetnější skupinu tvoří sňatky, kdy jsou oba novomanželé rozvedení. V loňském roce bylo takových svateb 6 658, tj. 14,8 %. Následují svazky rozvedené a svobodné osoby, přičemž o něco častější jsou sňatky dosud neprovdané ženy s rozvedeným mužem (4 311 v roce 2011, tj. 9,6 %) než svobodného muže s rozvedenou ženou (4 197, tj. 9,3 %). Ovdovělí opět vstupovali do dalšího manželství ojedinele v řádech stovek případů za rok (475 mužů a 520 žen, z toho bylo 69 manželství uzavřeno mezi ovdovělými). Tyto podíly se v uplynulých letech výrazně neměnily. Z hlediska rodinného stavu tak panuje mezi snoubenci výrazná homogenita, když 79,3 % manželství bylo v roce 2011 uzavřeno mezi osobami stejného rodinného stavu.

Ve srovnání s rokem 2010 ubylo sňatků ve všech sledovaných pořadích (první, druhé, třetí a vyšší), a to jak na straně ženichů, tak na straně nevěst. U žen došlo k relativně většímu poklesu u prvních sňatků, jejichž počet se meziročně snížil o 4 % (z 34 734 v roce 2010 na 33 443 v roce 2011). U mužů byl největší relativní úbytek zaznamenán u druhých sňatků (o 5 % na 9 915). Největší absolutní meziroční úbytky nastaly shodně u obou pohlaví u prvních sňatků.

Tab. 2.1 Sňatky podle pořadí, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Počet sňatků celkem</b>	52 374	52 860	57 157	52 457	47 862	46 746	45 137
Sňatky první pro oba snoubence	33 918	34 178	36 247	32 830	30 315	30 095	29 045
- podíl ze všech sňatků (%)	64,8	64,7	63,4	62,6	63,3	64,4	64,3
Sňatky opakované pro oba snoubence	8 233	8 320	9 620	9 132	8 109	7 693	7 368
- podíl ze všech sňatků (%)	15,7	15,7	16,8	17,4	16,9	16,5	16,3
<b>Pořadí sňatku na straně ženicha</b>							
1.	38 841	39 149	41 752	38 038	34 865	34 414	33 371
2.	11 303	11 612	13 087	12 092	10 907	10 417	9 915
3.+	2 230	2 099	2 318	2 327	2 090	1 915	1 851
Podíl prvních sňatků (%)	74,2	74,1	73,0	72,5	72,8	73,6	73,9
<b>Pořadí sňatku na straně nevěsty</b>							
1.	39 218	39 569	42 032	38 117	35 203	34 734	33 443
2.	11 027	11 225	12 782	12 084	10 684	10 149	9 866
3.+	2 129	2 066	2 343	2 256	1 975	1 863	1 828
Podíl prvních sňatků (%)	74,9	74,9	73,5	72,7	73,6	74,3	74,1

Také z hlediska vzdělání jsou v ČR uzavírána manželství většinou homogenní. U sňatků, u nichž byl v roce 2011 znám stupeň vzdělání obou partnerů, bylo 55 % párů se stejným vzděláním a dalších 39 %, kdy se úroveň vzdělání novomanželů lišila pouze o jeden stupeň. Od roku 2005, kdy je na hlášení o uzavření manželství údaj o vzdělání dobrovolný, se zvyšuje podíl snoubenců, u nichž není vzdělání uvedeno. V roce 2011 nebylo vzdělání uvedeno u 3,7 tisíců nevěst a u 3,6 tisíců ženichů, což znamenalo, že homogenitu vzdělání nebylo možné posoudit u 8,5 % manželských párů.

Intenzita sňatečnosti v roce 2011 dále poklesla. Při zachování současné úrovně sňatečnosti svobodných (podle jednovýchodných tabulek sňatečnosti) by do 50 let věku uzavřelo sňatek 53,5 % mužů a 61,0 % žen (v roce 2010 by to bylo 54,9 % mužů a 61,6 % žen). Podíl svobodných v 50 letech věku tak podle tabulek sňatečnosti dále vzrostl, avšak ve srovnání s lety 2008 a 2009 byl nárůst pomalejší.

Vstupní charakteristikou pro výpočet jednovýchodných tabulek sňatečnosti jsou pravděpodobnosti uzavření prvního sňatku, které se ve věkovém intervalu, kdy dochází nejčastěji k uzavírání manželství, během období

2001-2011 poměrně výrazně změnily. Hodnoty maximální sňatečnosti značně poklesly, u žen se navíc přesunuly z věku 25 let do věku 27 let. U mužů byla nejvyšší pravděpodobnost uzavření prvního sňatku ve věku 29 let po celé období 2001-2011 s výjimkou roku 2003, kdy to bylo ve věku 28 let. Pravděpodobnosti uzavření prvního sňatku se v mladších věkových skupinách (do věku nejvyšší sňatečnosti) snížila zhruba na polovinu a tento pokles pokračoval i v roce 2011. Ve věku nad 30 let sňatečnost svobodných žen v roce 2011 mírně rostla, u mužů byl ale zaznamenán další pokles. Ve věku 35 let by při zachování charakteru prvosňatečnosti na úrovni roku 2011 zůstávalo svobodných 59,7 % mužů a 47,1 % žen (v roce 2001 to bylo 42,5 % mužů a 32,7 % žen). Vývoj sňatečnosti svobodných podle věku se odrazil i v hodnotě průměrného věku při prvním sňatku. Ten se podle výsledků tabulek sňatečnosti svobodných v období 2001-2011 zvýšil u mužů o 2,9 roku na 32,2 let a u žen o 2,7 roku na 29,6 let, přičemž oproti roku 2010 se průměrný věk při prvním sňatku u mužů nezměnil, u žen došlo k nárůstu o 0,2 roku.

**Tab. 2.2 Ukazatele tabulek sňatečnosti svobodných, 2001-2011**

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Podíl svobodných mužů (%) ve věku:</b>							
20	98,9	99,5	99,5	99,6	99,7	99,7	99,7
25	82,7	91,0	91,3	92,5	93,9	94,5	94,5
30	55,8	66,2	66,2	70,0	73,9	75,4	76,2
35	42,5	48,8	48,0	52,8	57,1	58,5	59,7
40	37,2	41,4	40,2	45,1	49,1	50,4	51,7
45	35,1	38,6	37,0	41,9	45,6	46,9	48,2
50	34,0	37,1	35,5	40,4	43,9	45,1	46,5
<b>Prvosňatečnost mužů (v %)</b>	66,0	62,9	64,5	59,6	56,1	54,9	53,5
Průměrný věk mužů při 1. sňatku	29,3	31,0	31,2	31,4	32,0	32,2	32,2
Věkový medián	31,7	34,5	34,2	36,3	39,2	40,5	41,9
<b>Podíl svobodných žen (%) ve věku:</b>							
20	94,7	97,5	97,6	97,9	98,4	98,6	98,8
25	66,6	78,2	78,3	80,9	84,0	85,4	86,0
30	41,2	49,3	48,6	53,4	57,5	59,2	60,8
35	32,7	37,3	36,3	41,2	44,8	46,3	47,1
40	29,6	33,1	31,9	36,8	40,2	41,3	42,0
45	28,3	31,3	30,0	34,8	38,4	39,5	40,0
50	27,5	30,3	28,9	33,9	37,3	38,4	39,0
<b>Prvosňatečnost žen (v %)</b>	72,5	69,7	71,1	66,1	62,7	61,6	61,0
Průměrný věk žen při 1. sňatku	26,9	28,4	28,6	28,8	29,2	29,4	29,6
Věkový medián	27,8	29,9	29,7	30,7	32,4	33,0	33,5

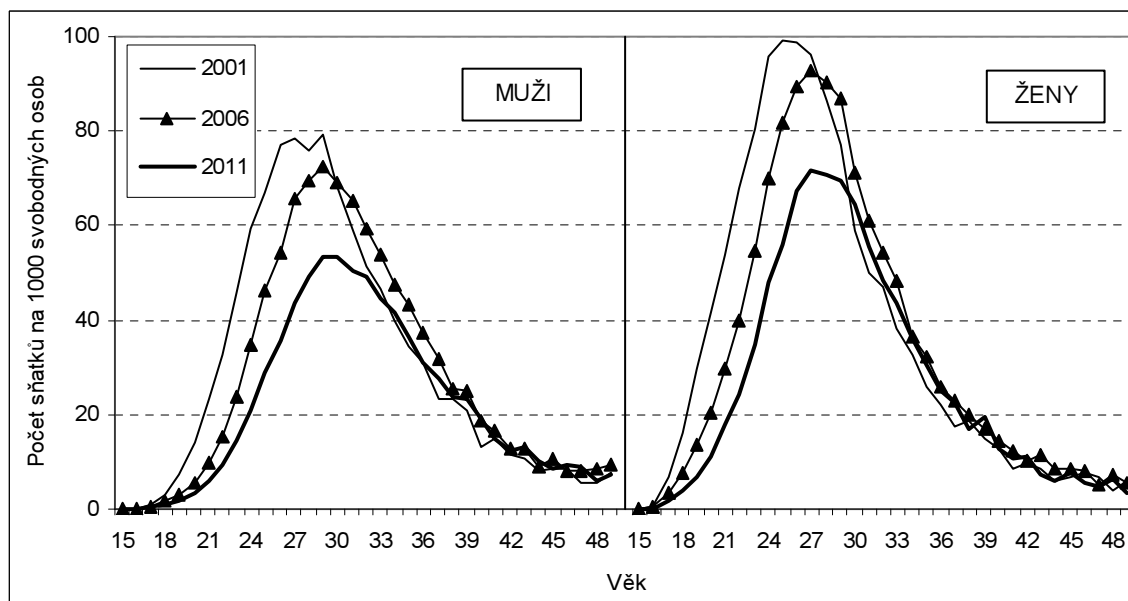
Pozn.: Údaje z jednovýchodných tabulek sňatečnosti.

**Tab. 2.3 Pravděpodobnost uzavření prvního sňatku podle pohlaví a věku (na 1 000 osob), 2001-2011**

Věková skupina	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Muži: 16-19</b>	11,4	5,0	4,6	3,8	2,9	2,8	2,7
20-24	163,9	85,9	82,3	71,5	58,7	52,7	52,1
25-29	324,5	272,5	275,8	242,8	212,5	201,7	194,0
30-34	238,5	262,3	274,3	246,4	226,8	224,8	217,1
35-39	125,6	152,5	162,5	145,0	141,6	137,4	134,0
40-44	56,6	67,3	80,2	72,6	69,6	69,0	67,0
45-49	35,1	43,4	43,9	37,8	41,1	43,5	39,0
<b>Ženy: 16-19</b>	52,5	24,9	24,2	20,6	16,2	14,0	12,2
20-24	297,0	197,5	197,4	173,9	146,0	133,7	128,9
25-29	381,3	370,0	379,2	340,1	315,2	306,8	293,4
30-34	206,7	243,8	253,8	228,5	220,9	217,8	224,9
35-39	94,8	112,5	119,8	107,7	102,9	108,3	109,4
40-44	44,9	55,3	60,1	52,1	45,3	44,1	46,6
45-49	30,2	33,8	41,5	30,4	33,3	30,6	27,6

Pozn.: Údaje z jednovýchodných tabulek sňatečnosti.

**Obr. 2.1 Pravděpodobnost uzavření prvního sňatku podle věku, 2001-2011**



Úroveň opakované sňatečnosti, kterou lze s určitým zjednodušením chápat jako sňatečnost rozvedených, neboť odvodějí se na opakované sňatečnosti podílejí minimálně, meziročně opět klesla a dosáhla 36,9 % u mužů a 36,6 % u žen. Pouze tato část rozvedených by tak při současných mírách sňatečnosti uzavřela další sňatek, a to v průměru muži po 7,5 roku a ženy po 7,8 roku od ukončení předchozího manželství rozvodem. Průměrná doba mezi rozvodem a dalším sňatkem již čtvrtým rokem stagnuje, avšak od roku 2001 se zvýšila o 1,5 roku u mužů a u žen o 1,6 roku. Vliv na to má klesající míra opakované sňatečnosti krátce po rozvodu, kdy je sňatečnost rozvedených nejvyšší. S prodlužující se dobou od rozvodu se pravděpodobnost uzavření nového sňatku snižuje, a to shodně u mužů i žen.

**Tab. 2.4 Sňatečnost rozvedených, 2001-2011**

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Úhrnná sňatečnost rozvedených (%) - muži</b>	43,2	42,5	47,9	44,5	40,4	38,4	36,9
- ženy	41,8	40,9	46,6	44,0	38,9	37,2	36,6
<b>Průměrná doba mezi rozvodem a sňatkem - muži</b>	6,0	7,1	7,3	7,5	7,5	7,5	7,5
- ženy	6,2	7,4	7,5	7,8	7,9	7,8	7,8
<b>Míry sňatečnosti rozvedených podle doby od rozvodu</b>							
<b>Muži: 0-1</b>	6,8	5,2	5,7	5,2	4,8	4,5	4,2
2-3	4,0	3,8	4,1	3,9	3,5	3,4	3,3
4-5	3,1	3,0	3,3	3,0	2,6	2,5	2,5
6-9	1,8	1,9	2,3	2,1	1,9	1,8	1,7
10-19	0,6	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
<b>Ženy: 0-1</b>	6,6	4,7	5,3	5,1	4,5	4,3	4,2
2-3	3,8	3,5	4,0	3,5	3,1	3,0	3,1
4-5	2,8	2,8	3,1	2,9	2,5	2,4	2,3
6-9	1,8	2,0	2,3	2,1	1,9	1,7	1,7
10-19	0,6	0,8	1,0	1,0	0,8	0,8	0,8

Pozn.: Průměrná doba mezi rozvodem a dalším sňatkem je vypočtena z rozložení intenzit sňatečnosti rozvedených.

Přestože celkový roční počet sňatků meziročně klesl, sňatků, v nichž byl alespoň jeden ze snoubenců cizinec, mírně přibýlo. Celkem bylo uzavřeno 4 356 sňatků osob s cizí státní příslušností, z čehož 2 384 připadlo na svazek ženy z ČR a cizince, 1 722 na situaci opačnou a zbylých 250 na sňatek dvou cizích státních příslušníků. Téměř v každém 10. manželství uzavřeném v roce 2011 byl alespoň jeden ze snoubenců cizinec. Nejčastěji se jednalo o sňatek Čecha/Češky se státní občankou/občanem Slovenska. Dvojice Čech-Slovenka představují 43 % párů, kdy se občan ČR ženil s cizinkou. Mezi dvojicemi Česka-cizinec bylo 28 % dvojic, v nichž oním cizincem byl občan Slovenska. Na dalších místech se pozice státních občanství u mužů a žen liší. U mužů z ČR byly četnější manželské svazky s ženami z Ukrajiny, příp. z Ruska, české ženy se vdávaly za občany Německa nebo Spojeného království. Sňatky dvou osob cizí státní příslušnosti se z 55 % týkaly příslušníků jednoho státu – nejčastěji šlo o občany Ukrajiny (47), Ruska (31) a Slovenska (13), zbylých 45 % byly z hlediska státní příslušnosti páry smíšené.

**Tab. 2.5 Sňatky podle státního občanství\* snoubenců, 2001-2011**

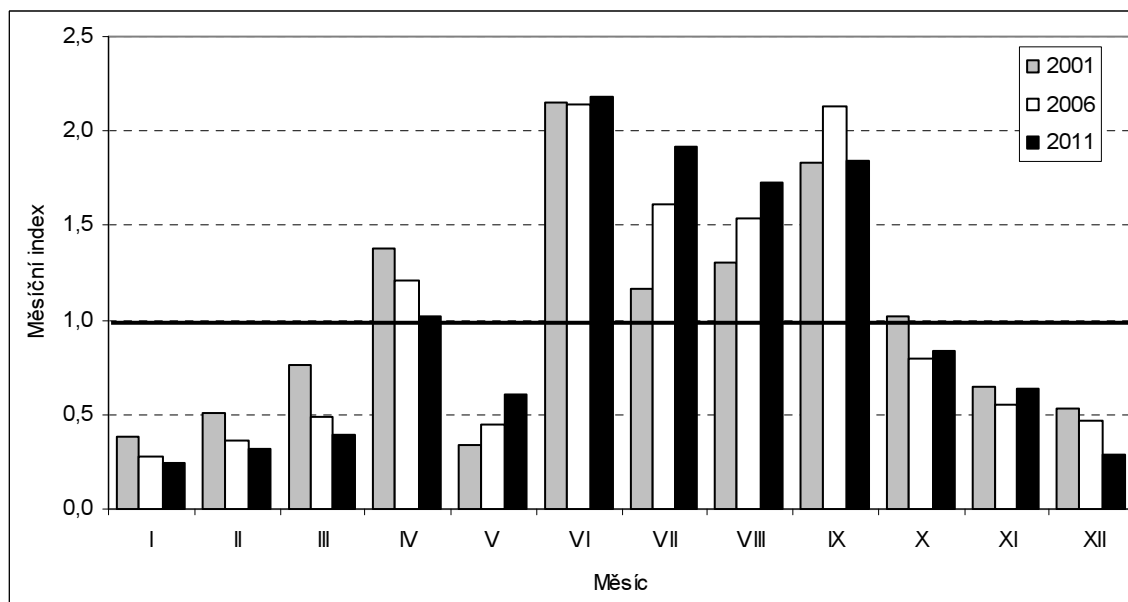
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Sňatky alespoň s 1 cizincem</b>	4 417	4 566	4 969	4 394	4 369	4 324	4 356
- podíl na všech sňatcích (%)	8,4	8,6	8,7	8,4	9,1	9,2	9,7
<b>Sňatky - oba cizinci</b>	54	110	184	160	192	214	250
<b>Sňatky - žena ČR + cizinec</b>	2 672	2 549	2 845	2 585	2 374	2 403	2 384
státní občanství muže: Slovensko	448	612	745	728	616	643	679
Německo	466	239	236	251	256	277	259
Spojené království	171	154	224	263	216	236	238
<b>Sňatky - muž ČR + cizinka</b>	1 691	1 907	1 940	1 649	1 803	1 707	1 722
státní občanství ženy: Slovensko	422	772	843	787	787	733	736
Ukrajina	538	444	432	305	433	370	387
Rusko	139	109	125	93	111	125	121

\* výběr a řazení podle pořadí v roce 2011

Datum sňatku bývá zpravidla dopředu plánováno. Některé měsíce v roce či dny v týdnu jsou oblíbenější než jiné. Nejvíce sňatků se uzavírá v letních měsících. V posledních pěti letech se uzavřela téměř polovina z ročního počtu sňatků během června, července a srpna. Pokud by bylo mezi letní měsíce zahrnuto i září, pak se podíl zvýší téměř na dvě třetiny. V roce 2011 se nejvíce svateb konalo v červnu (8 069 sňatků), následoval červenec (7 334 sňatků) a září (6 831 sňatků). V srpnu bylo v roce 2011 uzavřeno 6 612 manželství. Nejméně oblíbenými měsíci pro vstup do manželství jsou dlouhodobě měsíce leden, únor a prosinec, během nichž se v uplynulém roce průměrně konal jeden tisíc svateb. Až do roku 2001 byl nejméně častým měsícem pro vstup do manželství květen. Jeho obliba se v prvním desetiletí 21. století zvýšila a v roce 2011 byl z hlediska pořadí na 8. místě.

Po přepočtu na stejný počet dnů v měsíci, je index sňatků v měsíci, v němž je uzavírán největší počet sňatků, dlouhodobě vyšší než dvojnásobek průměru (2,2 v červnu 2011). Naopak v zimním období, které je pro vstup do manželství voleno jen zřídka, měsíční indexy nedosahují ani hodnoty na úrovni třetiny průměrného měsíce (0,2 v lednu 2011).

**Obr. 2.2 Sezónnost sňatečnosti, 2001-2011**



Z hlediska týdenní sezónnosti bývá jednoznačně nejvíce sňatků uzavíráno v sobotu. Tento den volilo v roce 2011 jako svatební den téměř 70 % párů, což představuje mírný pokles oproti předchozím rokům, kdy se o sobotách konalo až 75 % svateb. Dlouhodobou oblibu sobot mohou narušit v rámci daného týdne pouze data s výjimečnou konstelací čísel. V loňském roce byl takovým dnem pátek 11.11.2011, kdy do manželství vstoupilo 980 párů, což bylo 5krát více než připadlo na průměrný pátek v celém roce. V tento den bylo uzavřeno 42 % všech listopadových sňatků. Dalším výjimečným datem byla neděle 20.11.2011, kdy bylo uzavřeno 53 manželství, což bylo 7,5krát více než připadalo na průměrnou neděli roku 2011.

### 3 Rozvodovost

V roce 2011 bylo rozvedeno 28 113 manželství,<sup>3</sup> což bylo o 2,7 tisíce méně než v roce 2010. Od roku 1989 jde o nejvyšší meziroční pokles počtu rozvodů s výjimkou roku 1999, kdy se roční počet rozvodů snížil o 8,7 tisíce ve srovnání s rokem 1998.<sup>4</sup> V relaci k počtu sňatků, z nichž pocházela rozvedená manželství, se v roce 2011 snížila úhrnná rozvodovost, která udává, jaký podíl manželství by skončil rozvodem při zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství v daném roce. V roce 2011 dosáhla úhrnná rozvodovost 46,2 %, což představuje pokles z rekordní hodnoty 50,0 % v roce 2010.<sup>5</sup> Průměrná délka trvání manželství při rozvodu činila 12,9 let. Podíl žádostí o rozvod, jejichž navrhovatelkami jsou ženy, se pohybuje dlouhodobě okolo dvou třetin.

Tab. 3.1 Ukazatele rozvodovosti, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet rozvodů celkem	31 586	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783	28 113
Úhrnná rozvodovost (na 100 sňatků)	44,7	48,7	48,7	49,6	46,8	50,0	46,2
Průměrná délka trvání manželství	11,3	12,0	12,3	12,3	12,5	12,7	12,9

Podíl opakovaných rozvodů se dlouhodobě udržuje na úrovni okolo 20 % u mužů i u žen a nejinak tomu bylo i v roce 2011. Téměř 81 % z celkového počtu rozvedených mužů a žen v roce 2011 se rozvádělo poprvé. V 72 % případů šlo o první rozvod u obou manželů, u 11 % rozvedených dvojic se jednalo o oboustranně opakovaný rozvod, zbylých 17 % připadá na kombinace, kdy muž se rozváděl poprvé a pro ženu to byl již další rozvod, nebo se muž rozváděl opakovaně a ze strany ženy to byl první rozvod. Zastoupení opakovaných rozvodů se u mužů a u žen liší v závislosti na dosaženém vzdělání. Analýza rozvodů podle vzdělání je však stále více ovlivňována možností vzdělání neuvádět, resp. poskytovat tento údaj dobrovolně. V roce 2011 nejvyšší dosažené vzdělání nebylo uvedeno u téměř 41 % mužů i žen. Na obou stranách je obecně zastoupení opakovaných rozvodů nejvyšší u osob se základním vzděláním (v roce 2011 u mužů 22 %, u žen 28 %). Mezi ženami, které vzdělání uvedly platí, že se zvyšujícím se stupněm vzdělání se snižuje zastoupení opakovaných rozvodů (v roce 2011 u vysokošolaček až k 14 %). I mezi muži platí podobná závislost, ale není tak silná jako v případě žen a s výjimkou výše zmíněného základního vzdělání se podíl opakovaných rozvodů u vyšších vzdělanostních skupin pohybuje na úrovni 18-20 %.

Tab. 3.2 Rozvody podle pořadí, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Počet rozvodů celkem</b>	31 586	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783	28 113
v tom na návrh: muži	10 355	10 469	10 586	10 952	10 291	10 653	9 946
ženy	21 231	20 946	20 543	20 348	18 842	20 130	18 167
Pořadí rozvodu muže: 1.	25 445	25 126	24 900	25 260	23 488	24 792	22 650
2.	5 505	5 564	5 446	5 289	4 973	5 300	4 815
3.+	636	725	783	751	672	691	648
Pořadí rozvodu ženy: 1.	25 730	25 388	25 104	25 388	23 593	25 001	22 740
2.	5 297	5 345	5 347	5 269	4 944	5 129	4 815
3.+	559	682	678	643	596	653	558

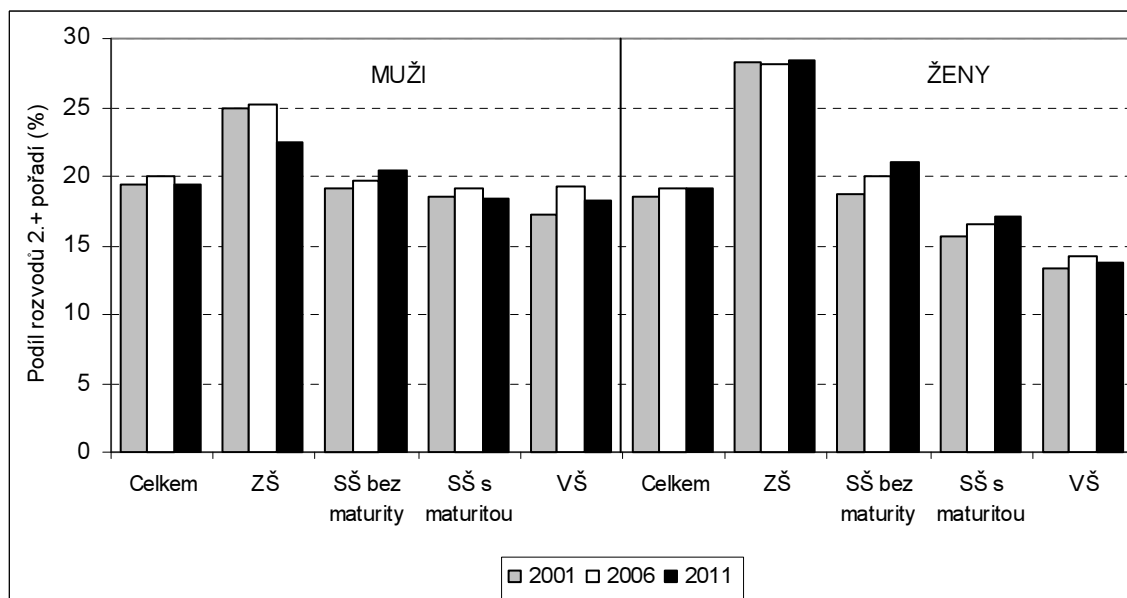
V roce 2011 se v souvislosti s rostoucím zastoupením rozvodů dlouhotrvajících manželství a také s poklesem plodnosti mladších věkových skupin dále snížilo zastoupení rozvádějících se manželů, kteří v době rozvodu měli nezletilé děti. Meziroční změnou o 1 procentní bod se jeho prozatím nejnižší úroveň v roce 2010 dále snížila na 56,3 %. V roce 2011 bylo rozvedeno 15,8 tisíc manželství, v nichž přišlo o úplnou rodinu 23 716 nezletilých dětí. Z manželství, která v roce 2011 skončila rozvodem a v nichž v té době žilo alespoň jedno nezletilé dítě, bylo většinou (56,5 %) právě jedno dítě, v 38,4 % dvě děti a 5,1 % rozvádějících mělo aktuálně v péči tři či více nezletilých. Tato struktura se dlouhodobě významně nemění, v průměru na jednu rozvádějící se dvojici s nezletilými dětmi připadá 1,5 dítěte.

<sup>3</sup> Počínaje rokem 2007 přebírá ČSÚ elektronickou formou z datového skladu Ministerstva spravedlnosti ČR údaje pouze o kladně vyřízených žádostech o rozvod. Nemá již k dispozici počet všech ukončených rozvodových řízení.

<sup>4</sup> K tomuto poklesu tehdy došlo v důsledku novely zákona č. 94/1963 Sb., který byl upraven zákonem č. 91/1998 Sb., jímž se mimo jiné měnily i podmínky pro rozvod.

<sup>5</sup> Hodnocení míry rozpadu partnerských svazků je statisticky založeno pouze na hodnocení rozpadu manželství, neboť údaje za ukončení nesezdaných soužití neexistují a nesleduje se ani vznik těchto partnerství, přičemž se ale tyto formy partnerského soužití stávají stále častější.

**Obr. 3.1 Podíl rozvodů vyššího pořadí podle pohlaví a vzdělání (v %), 2001-2011**



**Tab. 3.3 Rozvody podle počtu nezletilých dětí, 2001-2011**

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Rozvody bez nezletilých dětí	11 037	12 412	12 721	13 104	12 282	13 143	12 282
Rozvody s nezletilými dětmi	20 549	19 003	18 408	18 196	16 851	17 640	15 831
v tom s 1 dítětem	11 940	11 004	10 345	10 358	9 533	9 853	8 948
s 2 dětmi	7 586	7 085	7 189	6 989	6 538	6 903	6 074
s 3 a více dětmi	1 023	914	874	849	780	884	809
Počet nezletilých dětí celkem	30 385	28 117	27 546	27 034	25 094	26 483	23 716
Podíl manželství s nezletilými dětmi (%)	65,1	60,5	59,1	58,1	57,8	57,3	56,3

I v 21. století pokračoval trend, jenž započal již na počátku 90. let 20. století, a sice zvyšování zastoupení rozvodů déletrvajících manželství. V roce 2001 se po více než 20 letech od sňatku rozvedlo 19,3 % všech manželství, která byla v tom roce rozvedena, a v roce 2011 představovala manželství trávající více než 20 let už 30,1 % ze všech rozvodů. Podíl manželství rozvedených po 15-19 dokončených letech právního trvání manželství se během sledovaného období zdánlivě příliš nezměnil, když v roce 2001 představovala tato rozvedená manželství 14,0 % z celkového počtu rozvedených párů a v roce 2011 to bylo 14,9 %, ale v letech 2005-2010 se jejich podíl pohyboval mezi 15 až 18 %. Manželství, která trvala 10-14 dokončených let, představovala na začátku sledovaného období 22,0 % rozvedených párů, o deset let později jich bylo o více než 6 procentních bodů méně. Zastoupení manželství, která byla rozvedena v 6. až 10. roce svého trvání, se snížilo z jedné čtvrtiny v roce 2001 na jednu pětinu v roce 2011. Od začátku tisíciletí připadá na manželství kratší 5 let 18-20 % rozvodů.

**Tab. 3.4 Rozvody podle délky trvání manželství, 2001-2011**

Délka trvání manželství (roky)	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0-4	6282	5 715	5 665	5 997	5 760	6 029	5 358
5-9	7826	7 209	6 808	6 573	5 925	6 132	5 675
10-14	6 960	5 681	5 424	5 148	4 771	4 997	4 440
15-19	4 408	5 479	5 480	5 493	4 933	5 098	4 188
20+	6 110	7 331	7 752	8 089	7 744	8 527	8 452
Celkem	31 586	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783	28 113
Struktura (v %):							
0-4	19,9	18,2	18,2	19,2	19,8	19,6	19,1
5-9	24,8	22,9	21,9	21,0	20,3	19,9	20,2
10-14	22,0	18,1	17,4	16,4	16,4	16,2	15,8
15-19	14,0	17,4	17,6	17,5	16,9	16,6	14,9
20+	19,3	23,3	24,9	25,8	26,6	27,7	30,1

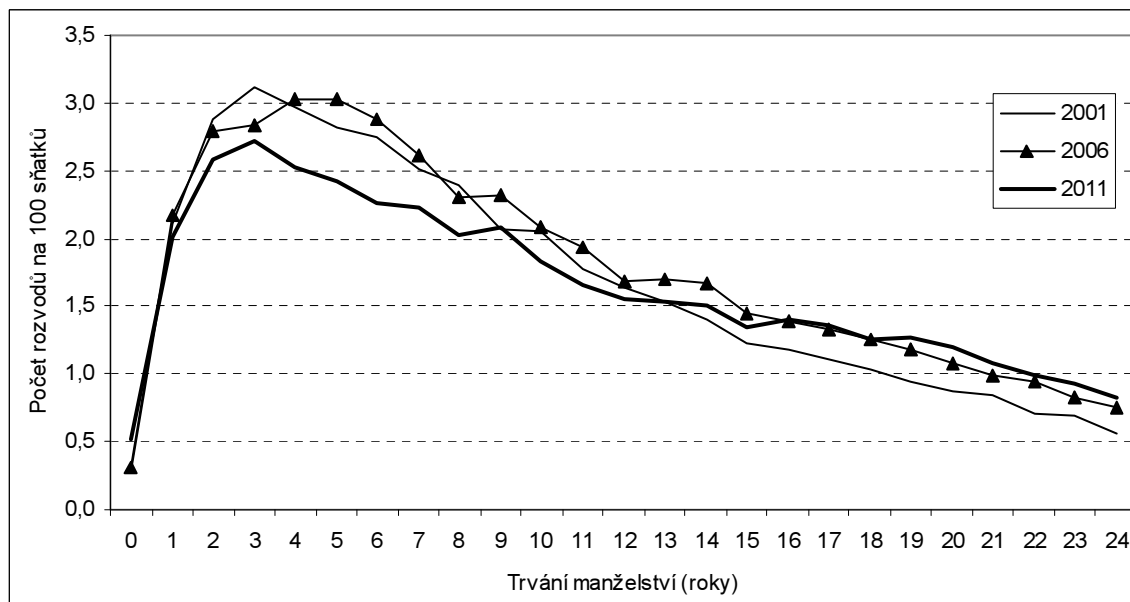
Nejvyšší intenzita rozvodovosti byla v roce 2011 ve třetím až pátém roce trvání manželství, kdy v každém roce z těchto tří let skončilo 25 až 27 z 1 000 manželství rozvodem. Stejně tomu bylo i v roce 2001, kdy se však ve třetím až pátém roce rozvedlo 29 až 31 z 1 000 manželství.

Rozvodovost lze sledovat také v závislosti na věku rozvedených, zde však je podstatně ovlivněna vývojem rozložení a intenzity sňatečnosti podle věku. Intenzitní ukazatele, které vztahují počet rozvodů v daném věku k osobám, které se reálně mohou rozvést (tj. pouze k ženatým, resp. vdaným), si i nadále udržely svá maxima ve věkové skupině 20-24 let. Se zvyšujícím se věkem se intenzita rozvodovosti snižuje, přičemž mezi 30. a 40. rokem života dochází jen k mírnému poklesu. Ve srovnání s rokem 2010 klesla intenzita rozvodovosti mužů a žen ve všech věkových skupinách s výjimkou 55-59letých žen, kde došlo k mírnému nárůstu.

**Tab. 3.5 Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2001-2011**

Délka trvání manželství (roky)	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0	0,28	0,30	0,50	0,62	0,61	0,54	0,51
1	2,11	2,17	2,10	2,21	2,22	2,20	2,00
2	2,89	2,79	2,88	2,75	2,67	2,95	2,59
3	3,12	2,83	2,74	3,17	2,66	2,94	2,71
4	2,97	3,03	2,81	2,72	2,67	2,74	2,53
5	2,82	3,02	2,81	2,85	2,44	2,64	2,43
6	2,75	2,88	2,76	2,74	2,41	2,46	2,25
7	2,51	2,61	2,49	2,45	2,36	2,37	2,24
8	2,39	2,31	2,37	2,24	2,15	2,25	2,02
9	2,07	2,32	2,14	2,12	1,98	2,12	2,08
10-14	1,68	1,81	1,82	1,81	1,72	1,82	1,62
15-19	1,10	1,32	1,36	1,41	1,34	1,49	1,33
20-24	0,74	0,92	0,98	1,02	0,95	1,02	1,00
25+	0,32	0,41	0,43	0,46	0,45	0,51	0,51

**Obr. 3.2 Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2001-2011**



Od roku 1995, kdy započalo sledování státní příslušnosti rozvádějících se osob (namísto národnosti), měl podíl cizích státních příslušníků, které rozvedl český soud, rostoucí tendenci. V roce 2011 bylo rozvedeno 1 874 manželství, v nichž alespoň jeden z partnerů nebyl občanem ČR, což představovalo 6,7 % z celkového počtu rozvodů; meziročně tak došlo k poklesu o 0,4 procentního bodu. Na straně mužů bylo rozvedených cizinců 4,3 % (absolutně 1 196), z čehož nejvíce připadlo na státní občany Slovenska (266), Ukrajiny (103) a Vietnamu (98). Ženy-cizinky představovaly 3,0 % z rozvedených žen (absolutně 848). Z hlediska státního občanství se na předních třech příčkách umístily stejné kategorie jako u mužů, avšak podle četnosti v pořadí Ukrajina (234), Slovensko (231) a Vietnam (106).

V roce 2011 bylo u českého soudu rozvedeno 170 manželství, kde ani jeden z partnerů neměl české občanství. Nejčastěji se jednalo dvojice mající občanství Slovenska (35), Vietnamu (20) a Ukrajiny (18). Mezi dvojicemi, v nichž měli manželé různé státní občanství, byly nejčastěji rozvedeny dvojice Slovák-Ukrajinka.

Škála zaznamenaných státních občanství je v případě rozvedených mužů širší než v případě žen. Rozvedení muži-cizinci byli občany některého z 93 států, ženy-cizinky měly občanství z 55 zemí světa. Oproti roku 2010, v němž byli na straně mužů rozvedeni občané z 87 států a na straně žen z 53 zemí, se tak dále zvýšila různorodost státních občanství osob, které byly českými soudy rozvedeny.

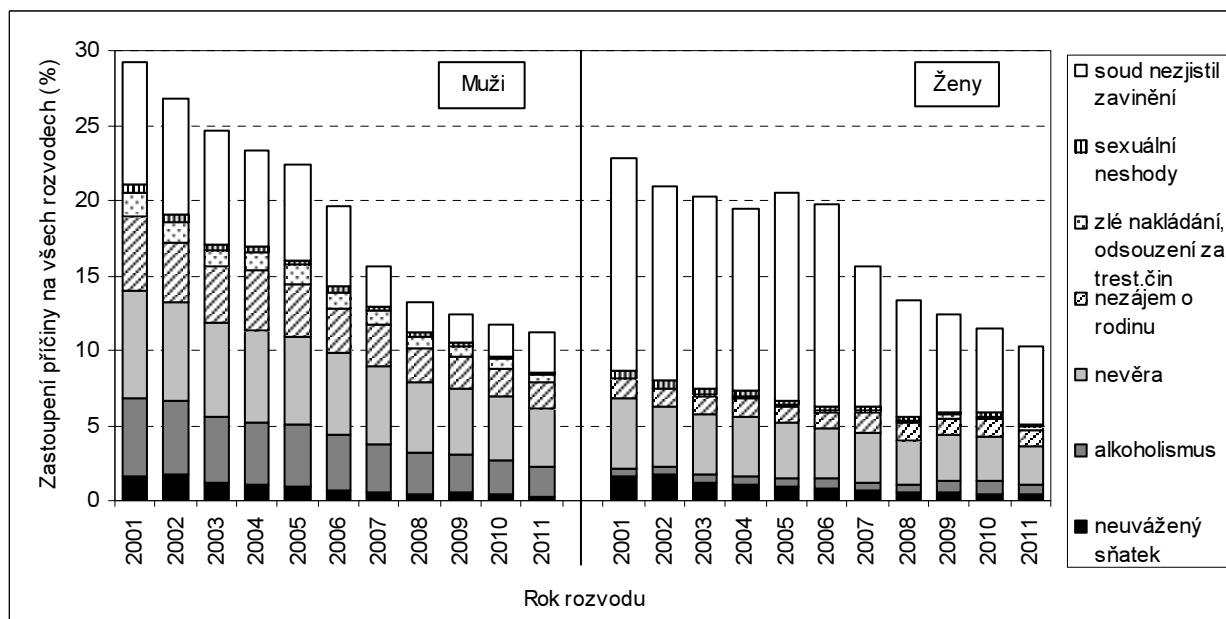
**Tab. 3.6 Rozvody podle státního občanství\* manželů, 2001-2011**

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Rozvody alespoň s 1 cizincem</b>	1 033	1 872	2 151	2 217	1 989	2 184	1 874
- podíl na všech rozvodech (%)	3,3	6,0	6,9	7,1	6,8	7,1	6,7
<b>Rozvody - oba cizinci</b>	24	86	113	118	138	197	170
<b>Rozvody - žena ČR + cizinec</b>	643	1 069	1 198	1 268	1 074	1 197	1 026
z toho státní občanství							
Slovensko	131	165	186	207	212	248	222
Ukrajina	44	103	94	108	100	82	83
Vietnam	66	236	232	206	171	127	78
Německo	46	64	77	75	53	57	59
Spojené státy	18	23	37	38	27	41	36
<b>Rozvody - muž ČR + cizinka</b>	366	717	840	831	777	790	678
z toho státní občanství							
Ukrajina	91	259	270	276	198	196	203
Slovensko	80	123	153	166	186	216	181
Vietnam	22	97	111	101	108	107	85
Rusko	40	89	103	99	91	73	58
Polsko	50	28	36	38	36	40	21

\* výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2011

Hlášení o rozvodu, z něž demografická statistika získává údaje, obsahuje tradičně také položku „příčina rozvratu manželství na straně muže/ženy“. Uvádí se tyto kategorie: a) neuvážený sňatek, b) alkoholismus, c) nevěra, d) nezáměr o rodinu, e) zlé nakládání, odsouzení za trestný čin, f) rozdílnost povah, názorů a zájmů, g) zdravotní důvody, h) sexuální neshody, i) ostatní příčiny a j) soud nezjistil zavinění. Tyto údaje jsou však již dlouhá léta obtížně využitelné. Už v roce 1991 byla „rozdílnost povah, názorů a zájmů“ příčinou rozvodu u téměř 41 % mužů a žen, kategorie „ostatní“ byla jako příčina rozvodu uvedena u 9 % rozvedených

**Obr. 3.3 Rozvody podle vybraných příčin rozvratu manželství, 2001-2011**





mužů a 10 % rozvedených žen. Pokud jsou manželé dohodnuti ohledně majetkového vypořádání a na úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, tak dle novely zákona o rodině s účinností od 1. srpna 1998 soud dokonce příčiny rozvratu manželství vůbec nezjišťuje. Tyto případy, v nichž dochází k rozvodu po vzájemné dohodě, byly při zpracování navíc zařazovány právě do jedné ze dvou výše uvedených kategorií. Od roku 2007 v souvislosti se změnou způsobu sběru dat jsou tyto nesporné rozvody přiřazovány pouze do kategorie „rozdíl povah, názorů a zájmů“. Statistika příčin rozvratu manželství potvrzuje stále čtenější využití obecných příčin (kategorie „rozdíl povah, názorů a zájmů“ a „ostatní“) před konkrétně formulovanými příčinami na straně muže či ženy. Uvedené dvě kategorie zahrnovaly v roce 2011 již téměř 89 % případů u mužů i u žen, z toho tři čtvrtiny připadly na prvně jmenovanou.

Z konkrétně formulovaných příčin byla v roce 2011 na obou stranách manželské dvojice nejčastěji soudem identifikována jakožto příčina rozvratu manželství nevěra (na straně muže 1 072 případů, tj. 3,8 % a 697, tj. 2,5 % u žen). Druhým nejčtenějším důvodem byl alkoholismus muže či nezáměr o rodinu ze strany ženy. Na straně muže soud nezjistil zavinění u necelých 3 %, na straně ženy v necelých 5 % případů. Oproti tomu v roce 1991 soud nezjistil zavinění u 23 % rozváděných žen a pouze u 7 % rozváděných mužů. Mezi konkrétními příčinami rozvratu manželství byla tehdy nejčastější nevěra, a to u mužů (4 341, tj. 14,8 % z celkového počtu rozvodů) i u žen (3 985, tj. 13,6 %).

## 4 Porodnost a plodnost

V roce 2011 bylo zaznamenáno 108 673 živě narozených dětí. Počet živě narozených se již třetím rokem snižoval. Zatímco v letech 2009-2010 byl meziroční pokles 1,2 tisíce, v roce 2011 se již narodilo o 8,5 tisíce dětí méně než v roce předchozím. Úroveň úhrnné plodnosti po třech letech stagnace na hodnotě 1,49-1,50 dítěte na jednu ženu klesla v roce 2011 na 1,43 dítěte. Průměrný věk matek při porodu se dále zvýšil na 29,7 roku.

Ze 106 921 porodu se živě narodilo 55 789 chlapců a 52 884 dívek. Zastoupení vícečetných porodů se meziročně snížilo z 2,1 % na 1,9 %, když se narodilo 2 049 párů dvojčat a 10krát se narodila trojčata. Čtyřčata se naposledy v ČR narodila v roce 2003. Podíl dětí narozených s nízkou porodní hmotností, za niž je považována hmotnost do 2 500 gramů, se již šestým rokem pohybuje v pásmu 7-8 %. Přestože se celkový počet narozených dětí snížil, počet mrtvě narozených vzrostl z 293 v roce 2010 na 317 v roce 2011, což znamenalo nárůst mrtvorozenosti z 2,5 ‰ na 2,9 ‰.

Tab. 4.1 Narození, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Narození celkem	90 978	106 130	114 947	119 842	118 667	117 446	108 990
Mrtvě narození	263	299	315	272	319	293	317
<b>Živě narození</b>	90 715	105 831	114 632	119 570	118 348	117 153	108 673
v tom: chlapci	46 616	54 612	58 475	61 326	60 368	60 220	55 789
dívky	44 099	51 219	56 157	58 244	57 980	56 933	52 884
<b>Porody celkem</b>	89 425	103 985	112 605	117 429	116 261	114 976	106 921
v tom: dvojčat	1 525	2 115	2 298	2 381	2 378	2 446	2 049
trojčat	11	15	22	16	14	12	10
čtyřčat	2	0	0	0	0	0	0
Podíl vícečetných porodů (%)	1,7	2,0	2,1	2,0	2,1	2,1	1,9
<b>Živě narození podle porodní hmotnosti</b>							
méně než 1 000 gramů	326	421	430	472	483	446	450
1 000 - 2 499 gramů	5 134	7 094	8 077	8 171	8 540	8 530	7 810
2 500 - 3 499 gramů	48 683	58 313	63 643	66 378	66 009	65 691	61 173
3 500 - 4 499 gramů	35 451	38 935	41 392	43 429	42 297	40 802	38 015
4 500 a více gramů	1 121	1 068	1 090	1 086	1 019	1 012	848
Podíl dětí s porodní hmotností do 2 500 g (%)	6,0	7,1	7,4	7,2	7,6	7,7	7,6

Tab. 4.2 Živě narození podle rodinného stavu matky, 2001-2011

Rodinný stav matky	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	<b>Živě narození celkem</b>						
Svobodná	16 359	28 292	32 026	35 541	38 060	39 529	38 666
Vdaná	69 439	70 572	75 095	76 113	72 394	69 989	63 252
Rozvedená	4 653	6 674	7 208	7 617	7 610	7 389	6 514
Ovdovělá	264	293	303	299	284	246	241
Podíl dětí narozených vdaným ženám (%)	76,5	66,7	65,5	63,7	61,2	59,7	58,2
	<b>Živě narození v 1. pořadí</b>						
Svobodná	11 697	20 104	22 243	24 674	26 103	26 151	25 554
Vdaná	30 873	30 287	30 333	30 638	28 273	26 594	23 937
Rozvedená	742	1 402	1 435	1 598	1 624	1 564	1 468
Ovdovělá	25	30	39	31	39	22	30
Podíl dětí narozených vdaným ženám (%)	71,2	58,4	56,1	53,8	50,5	48,9	46,9

Pokles počtu živě narozených dětí se projevil bez ohledu na rodinný stav matky. Zatímco v letech 2009 a 2010 se i přes celkový pokles počtu narozených dětí počet dětí narozených svobodným ženám zvyšoval, v roce 2011 už došlo k poklesu i v této kategorii, když se dosud neprovdaným ženám narodilo 38,7 tisíce dětí, což bylo o 863 dětí tj. o 2,2 % méně než před rokem. Absolutně největší úbytek nastal u počtu dětí narozených vdaným ženám, kterým se v loňském roce narodilo 63,3 tisíce dětí, tj. o 6 737 méně (9,6 %) než v roce 2010. Relativně největší změna nastala u rozvedených žen, jimž se v roce 2011 narodilo 6,5 tisíce

dětí, což bylo o 11,8 %, tj. o 875 dětí méně než v roce předchozím. Zastoupení dětí narozených vdaným ženám se dále snížilo a v roce 2011 se mimo manželství narodilo už 41,8 % dětí.

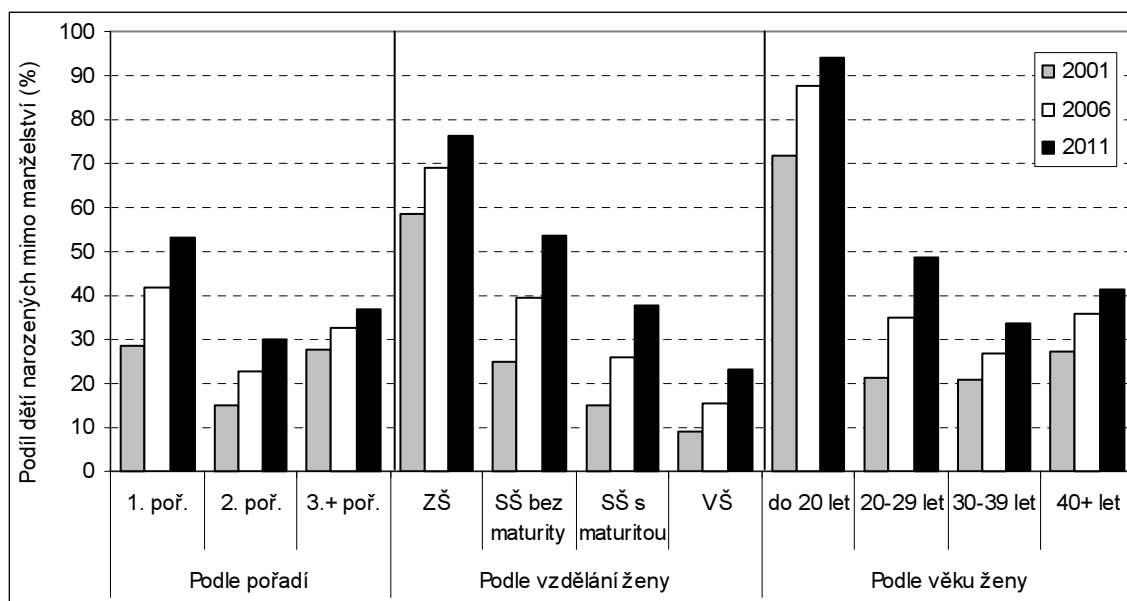
Počet živě narozených dětí se meziročně snížil u všech pořadí, ale ne ve všech pořadích měl pokles relativně stejnou váhu. V roce 2011 se narodilo 51,0 tisíce dětí prvního pořadí, což bylo o 3,3 tisíce méně než v roce 2010, druhorozených dětí se v roce 2011 narodilo 42,2 tisíce, o 3,4 tisíce méně než v roce předchozím, a dětí třetího a vyššího pořadí se narodilo 15,5 tisíce, tj. o 1,8 tisíce méně ve srovnání s rokem 2010. Relativně největší pokles nastal u narozených třetího a vyššího pořadí, když se jejich počty meziročně snížily o 10,3 %, dětí druhého pořadí se narodilo o 7,4 % méně ve srovnání s rokem 2010 a relativně nejmenší pokles nastal u prvorozených, kterých přišlo na svět o 6,2 % méně v porovnání s rokem předchozím.

Přestože se dosud většina dětí rodí v manželství, jsou mezi dětmi jednotlivých pořadí značné rozdíly. V roce 2010 se poprvé více než polovina (51,1 %) dětí prvního pořadí narodila mimo manželství a v roce 2011 tento trend dále pokračoval, když se vdaným ženám narodilo 23,9 tisíce prvorozených dětí a neprovdaným se narodilo 27,1 tisíce dětí prvního pořadí, což znamená, že mimo manželství se narodilo 53,1 % prvorozených.

**Tab. 4.3 Živě narození podle pořadí a legitimacy, 2001-2011**

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Živě narození celkem</b>	90 715	105 831	114 632	119 570	118 348	117 153	108 673
v 1. pořadí	43 337	51 823	54 050	56 941	56 039	54 331	50 989
v 2. pořadí	34 216	39 038	43 400	45 291	45 206	45 514	42 156
v 3. a dalším pořadí	13 162	14 970	17 182	17 338	17 103	17 308	15 528
<b>Živě narození v manželství</b>	69 439	70 572	75 095	76 113	72 394	69 989	63 252
v 1. pořadí	30 873	30 287	30 333	30 638	28 273	26 594	23 937
v 2. pořadí	29 026	30 237	32 999	33 883	33 031	32 411	29 537
v 3. a dalším pořadí	9 540	10 048	11 763	11 592	11 090	10 984	9 778
<b>Živě narození mimo manželství</b>	21 276	35 259	39 537	43 457	45 954	47 164	45 421
v 1. pořadí	12 464	21 536	23 717	26 303	27 766	27 737	27 052
v 2. pořadí	5 190	8 801	10 401	11 408	12 175	13 103	12 619
v 3. a dalším pořadí	3 622	4 922	5 419	5 746	6 013	6 324	5 750
<b>Podíl dětí narozených mimo manželství (%)</b>	23,5	33,3	34,5	36,3	38,8	40,3	41,8

**Obr. 4.1 Podíl živě narozených mimo manželství (v %), 2001-2011**



Mezi druhorozenými dětmi je dlouhodobě podíl narozených mimo manželství nejnižší. V roce 2011 se mimo manželství narodilo 12,6 tisíce dětí druhého pořadí, což bylo 29,9 % z druhorozených. I mezi dětmi druhého pořadí se dlouhodobě zvyšuje podíl narozených mimo manželství. Mezi dětmi třetího a vyššího pořadí je zastoupení narozených mimo manželství stabilně vyšší než mezi dětmi druhorozenými. V roce 2011 se

narodilo nevdaným ženám 5,8 tisíce dětí třetího a vyššího pořadí, což bylo 37,0 % dětí těchto pořadí a i mezi těmito dětmi podíl narozených mimo manželství roste.

Zvyšování zastoupení dětí narozených mimo manželství neprobíhá pouze u všech pořadí narozených, ale i napříč vzdělanostním a věkovým spektrem žen. Vysoká mimomanželská porodnost je tradičně zaznamenávána u žen nejmladších (u žen mladších 20 let věku byl v roce 2011 podíl dětí narozených mimo manželství 94,1 %) a také u žen, které dosáhly pouze základního vzdělání (76,3 % v roce 2011). V obou kategoriích to znamená nárůst o 1,4 procentního bodu ve srovnání s rokem 2010.

Bez podrobnějšího výzkumu reprodukčního chování nelze jednoznačně určit, nakolik jsou matky dětí narozených mimo manželství skutečně osamělými matkami, nebo jde o případy, kdy partneři spolu žijí ve společné domácnosti, ale nejsou manželé. Společnost zcela běžně toleruje, že rodiče dítěte nejsou sezdáni, což je mimo jiné zřejmé i z faktu, že se snížil podíl prvních dětí narozených do 8 měsíců od sňatku. V roce 2001 se z dětí prvního pořadí v manželství do 8 měsíců po sňatku narodilo téměř 40 % dětí, o 10 let později byl tento podíl 26 %.

Podle některých výzkumů a studií se i děti narozené neprovdaným ženám rodí z nemalé části do fungujících rodin, kde ovšem nejsou rodiče sezdáni. Tuto skutečnost by podporovala i statistika dětí, u nichž nebyly v hlášení o narození uvedeny identifikace otce. Tato data jsou dostupná od roku 2007, kdy bylo zpracování údajů o otci rozšířeno i na děti žen svobodných, rozvedených a ovdovělých. Lze se domnívat, že pokud jsou na hlášení o narození uvedeny i charakteristiky otce dítěte, je tento také připraven se na výchově dítěte podílet. V roce 2011 nebyly uvedeny údaje o otci u 9,9 tisíce živě narozených dětí, což odpovídá 9,2 % z celkového počtu živě narozených, a představuje tak mírný relativní meziroční nárůst. Mezi dětmi narozenými mimo manželství nebyl v roce 2011 údaj o otci uveden u 21,9 %, což znamenalo meziroční zvýšení o 0,2 procentního bodu. Ve srovnání s rokem 2007 se však mezi dětmi narozenými mimo manželství zastoupení těch, u nichž nebyly uvedeny údaje o otci, snížilo o 6,1 procentního bodu.

**Tab. 4.4 Podíl živě narozených s neuvedenými údaji o otci (v %), 2007-2011**

	2007		2008		2009		2010		2011	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Celkem	9,7	28,0	10,0	27,5	8,6	22,1	8,7	21,7	9,2	21,9
podle pořadí										
1. pořadí	12,2	27,7	12,3	26,7	10,3	20,8	10,4	20,3	10,6	20,0
2. pořadí	6,1	25,6	6,5	25,6	5,5	20,3	5,6	19,4	6,0	20,2
3.+ pořadí	10,7	33,9	11,7	35,2	11,3	32,2	12,0	32,8	12,9	34,8
podle dosaženého vzdělání matky										
ZŠ	30,0	43,6	33,4	46,9	35,0	47,4	35,3	47,1	37,3	48,9
SŠ bez mat.	10,9	26,5	11,5	25,6	9,5	19,8	9,5	18,8	10,6	19,8
SŠ s mat.	5,9	21,0	6,1	20,2	4,2	12,8	4,4	12,7	4,8	12,7
VŠ	3,7	22,6	3,7	20,1	2,3	11,4	2,9	13,1	2,5	10,6
Nezjištěno	12,9	36,7	13,0	35,1	10,8	30,3	9,6	23,4	10,4	25,6
podle věku matky										
-20	40,8	46,3	46,3	51,9	47,3	51,3	47,8	51,6	49,1	52,1
-25	22,1	35,3	23,9	36,3	23,2	33,2	23,6	33,1	25,8	34,8
25-29	7,3	24,4	7,9	24,1	6,2	17,6	6,2	16,8	7,1	17,9
30-34	6,2	23,8	6,3	22,6	4,7	16,0	5,0	16,3	4,7	14,6
35+	9,1	28,0	8,5	25,7	7,3	20,5	7,4	19,8	7,2	19,5

Pozn: A - podíl dětí s neuvedenými údaji o otci ze všech narozených dětí

B - podíl dětí narozených mimo manželství s neuvedenými údaji o otci

Podíl narozených dětí s neuvedenými údaji o otci se liší zejména v závislosti na pořadí narozeného dítěte, na věku matky při porodu a na dosaženém vzdělání matky. Největší podíl dětí s neuvedenými údaji o otci je mezi dětmi třetího a vyššího pořadí. V roce 2011 představovaly 12,9 % z celkového počtu dětí, mezi dětmi narozenými mimo manželství jich bylo 34,8 %. Nejnižší podíl dětí bez údajů o otci ze všech živě narozených daného pořadí je mezi dětmi druhého pořadí – 6,0 % v roce 2011. Ale mezi dětmi narozenými mimo manželství bylo relativně nejméně dětí bez údajů o otci narozeno v prvním pořadí (20,0 % v roce 2011). Se zvyšujícím se vzděláním matky se podíl dětí s neuvedenými údaji o otci snižuje. U dětí narozených ženám se základním vzděláním jich bylo 37,3 %, u matek-vysokoškolaček pouze 2,5 %. Také se zvyšujícím se věkem matky ubývá dětí bez údajů o otci. U dětí narozených ženám mladším 20 let nebyly v roce 2011

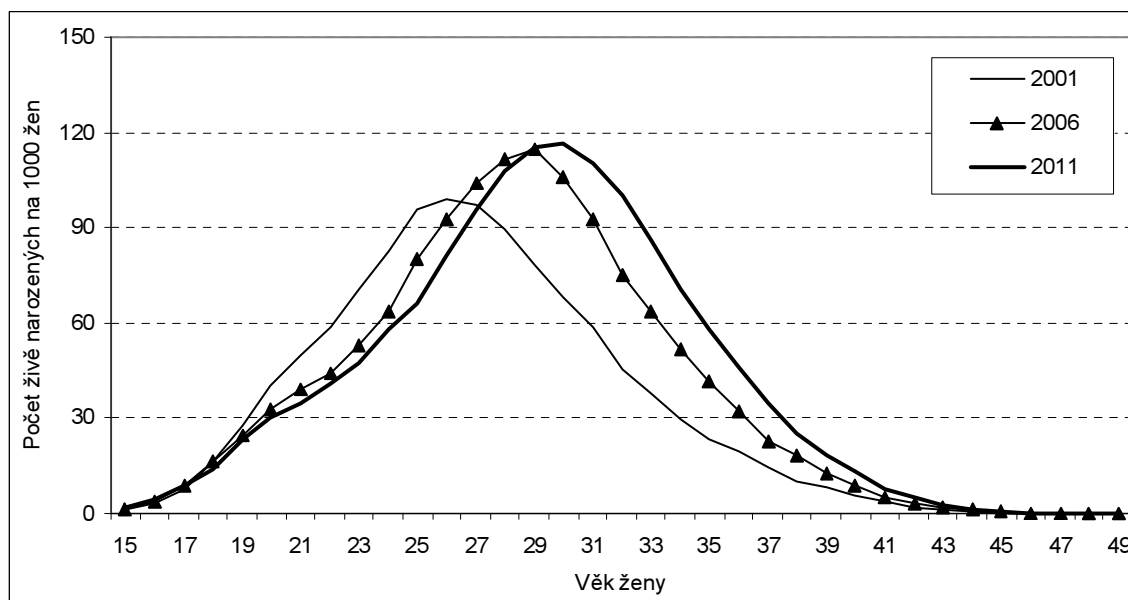
údaje o otci známy téměř u každého druhého dítěte (49,1 %), u dětí narozených ženám ve věku 30-34 let to bylo pouze u 4,7 %, avšak mezi dětmi, jejichž matka byla v době porodu 35letá nebo starší, údaje o otci scházely v 7,2 % případů.

**Tab. 4.5 Ukazatele plodnosti, 2001-2011**

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Úhrnná plodnost</b>	1,146	1,328	1,438	1,497	1,492	1,493	1,427
1. pořadí	0,536	0,660	0,694	0,735	0,732	0,721	0,699
2. pořadí	0,431	0,477	0,528	0,548	0,551	0,561	0,535
3.+ pořadí	0,180	0,191	0,216	0,214	0,209	0,211	0,192
<b>Čistá míra reprodukce</b>	0,552	0,638	0,699	0,724	0,725	0,720	0,688
<b>Průměrný věk matek při narození dítěte</b>	27,5	28,9	29,1	29,3	29,4	29,6	29,7
1. pořadí	25,3	26,9	27,1	27,3	27,4	27,6	27,8
2. pořadí	28,4	29,9	30,1	30,5	30,6	30,7	30,9
3.+ pořadí	32,0	33,0	33,1	33,3	33,3	33,2	33,3

Posledních 20 let bylo z hlediska procesu porodnosti a reprodukčních vzorců v české populaci obdobím velkých, poměrně rychlých a svým dopadem významných proměn. Nejvýrazněji se tato transformace projevila posunem fáze zakládání rodiny do vyššího věku a poklesem transversálních ukazatelů charakterizujících úroveň plodnosti na jednu z nejnižších zaznamenaných hodnot. Úhrnná plodnost dosáhla svého minima (1,13 dítěte na jednu ženu) v roce 1999. Počínaje rokem 2000 úhrnná plodnost rostla, od roku 2004 byl nárůst rychlejší. Hranici 1,3 dítěte na jednu ženu, což je hranice vymezující populace s extrémně nízkou plodností – „lowest-low fertility“, překonala úhrnná plodnost až v roce 2006, přičemž hodnotou 1,33 se Česká republika i nadále řadila k zemím s velmi nízkou úrovní plodnosti. V roce 2008 se růst úhrnné plodnosti zastavil těsně pod hranicí 1,50. V následujících letech rostoucí trend plodnosti ale už dále nepokračoval – v roce 2010 se úroveň plodnosti prakticky nezměnila a zůstala na hodnotě 1,49 dítěte a v roce 2011 dokonce klesla. Při zachování rozložení měř plodnosti podle věku na úrovni roku 2011 by na jednu ženu v průměru připadlo 1,43 dítěte.

**Obr. 4.2 Míry plodnosti podle věku ženy, 2001-2011**



V roce 2011 došlo nejen k poklesu celkové úhrnné plodnosti, ale i k poklesu plodnosti podle všech pořadí. Při zachování plodnosti podle pořadí na úrovni roku 2011 by na jednu ženu připadlo průměrně 0,699 dítěte prvního, 0,535 dítěte druhého a 0,192 dítěte třetího a vyššího pořadí. Nejvíce se meziročně snížila plodnost třetího a vyššího pořadí, o 9,1 %, plodnost druhého pořadí klesla o 4,6 % a plodnost prvního pořadí se snížila o 3,0 %. Za poklesem čisté míry reprodukce z 0,720 dcery na jednu ženu v roce 2010 na 0,688 dcery na ženu v roce 2011 lze při mírném zlepšení úmrtnostních poměrů spatřovat právě pokles plodnosti.

Za posledních deset let se průměrný věk matek při porodu zvýšil o 2,1 roku. A zatímco na začátku desetiletí meziročně narůstal zhruba o 0,3 roku, v posledních letech se tempo meziročních přírůstků snížilo a ve srovnání s rokem 2010 se průměrný věk matek při porodu v roce 2011 zvýšil o 0,1 roku na 29,7 roku. U prvních dvou pořadí se od roku 2001 průměrný věk matek při porodu zvýšil o téměř 2,5 roku, u dětí třetího a vyššího pořadí vzrostl o 1,3 roku.

Mezi druhorodičkami převažují ženy, které mají starší dítě ve věku 2 či 3 roky, přičemž jejich zastoupení v posledních 10 letech vzrůstalo (35 % těchto druhorodiček v roce 2001 ve srovnání s 48 % v roce 2011).<sup>6</sup> Průměrný interval mezi narozením prvního a druhého dítěte se v letech 2001-2008 pohyboval mezi 5,2-5,3 roku, od roku 2009 se zkracoval až na 4,6 roku v roce 2011. I mezi ženami, které rodily potřetí, bylo nejvíce těch, jejichž předchozímu dítěti byly 2 nebo 3 roky. Jejich podíl se zvýšil z 21 % v roce 2001 na 30 % v roce 2011. V letech 2001-2007 se průměrný interval mezi druhým a třetím porodem prodloužil z 6,8 na 7,1 roku s výjimkou roku 2006, kdy došlo ke zkrácení meziporodního intervalu o 0,2 roku na 6,9 roku. V letech 2008-2011 se průměrná doba mezi druhým a třetím porodem postupně zkracovala až na 6,3 roku v roce 2011.

**Tab. 4.6 Průměrné meziporodní intervaly**

Interval mezi	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1. a 2. porodem	5,2	5,2	5,3	5,2	4,9	4,7	4,6
2. a 3. porodem	6,8	6,9	7,1	6,9	6,7	6,4	6,3

Pozn.: Výpočet z absolutních počtů živě narozených z jednočetných porodů

**Tab. 4.7 Míry plodnosti podle věku ženy a pořadí dítěte (na 1 000 žen), 2001-2011**

Věk	1. pořadí			2. pořadí			3.+ pořadí			Celkem		
	2001	2006	2011	2001	2006	2011	2001	2006	2011	2001	2006	2011
18	14,4	14,5	11,8	1,6	1,5	1,7	0,1	0,1	0,2	16,1	16,1	13,7
19	24,1	20,5	19,2	3,3	3,4	3,5	0,5	0,5	0,6	27,9	24,4	23,2
20	33,3	26,5	22,6	5,8	5,4	6,2	0,9	1,0	1,5	40,1	32,9	30,3
21	38,5	29,5	26,1	9,7	7,8	6,8	1,7	1,9	1,8	49,9	39,3	34,8
22	42,1	32,1	28,8	14,0	9,2	9,3	2,3	2,6	2,8	58,4	44,0	41,0
23	46,0	36,9	31,7	21,5	13,3	12,2	3,1	2,9	3,3	70,6	53,1	47,2
24	50,2	41,6	37,6	28,6	17,8	15,6	4,1	4,1	4,5	82,8	63,5	57,7
25	52,6	51,6	43,0	36,7	23,7	18,1	6,3	4,5	4,9	95,7	79,8	66,0
26	49,5	56,8	52,3	41,4	29,3	22,7	8,2	6,4	6,2	99,1	92,4	81,2
27	43,6	61,2	59,6	43,6	35,4	29,9	10,1	7,3	6,5	97,3	103,9	96,0
28	34,7	60,6	62,6	43,1	42,1	38,0	11,6	8,9	7,4	89,4	111,5	108,0
29	26,6	56,5	61,1	38,9	47,7	44,8	12,6	10,5	9,2	78,1	114,8	115,1
30	19,7	45,9	55,8	34,6	47,8	50,3	13,9	12,3	10,6	68,2	106,1	116,7
31	14,4	34,0	47,1	29,0	45,3	52,3	15,0	13,5	11,1	58,4	92,9	110,5
32	9,6	23,1	35,2	21,9	37,0	52,1	13,8	15,0	13,2	45,3	75,1	100,5
33	6,5	17,0	26,3	17,1	31,1	44,9	14,0	15,8	14,9	37,6	63,9	86,1
34	5,3	12,2	19,9	11,8	23,7	35,8	12,3	15,5	14,6	29,4	51,5	70,3
35	3,6	9,2	14,6	8,9	18,2	28,3	10,7	14,3	15,1	23,3	41,8	58,0
36	2,9	5,4	10,1	6,7	12,7	21,8	9,7	14,0	14,2	19,3	32,2	46,0
37	2,0	3,9	7,1	4,5	8,4	14,1	8,2	10,4	13,1	14,6	22,7	34,4
38	1,5	3,4	4,5	2,3	5,4	10,0	6,1	9,4	10,5	9,9	18,3	25,0
39	0,9	2,0	2,9	2,0	3,8	6,7	5,5	7,0	8,6	8,5	12,8	18,3
40	0,8	1,5	2,6	1,4	2,5	4,2	3,5	5,0	6,4	5,7	8,9	13,2
41	0,4	0,7	1,0	0,8	1,2	2,1	2,5	3,2	4,4	3,7	5,2	7,5
42	0,3	0,3	0,6	0,4	0,7	1,6	1,3	2,0	2,6	2,0	3,0	4,8
43	0,1	0,3	0,3	0,2	0,4	0,7	0,8	1,6	1,8	1,0	2,2	2,8
44	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,3	0,4	0,7	1,0	0,6	1,0	1,6

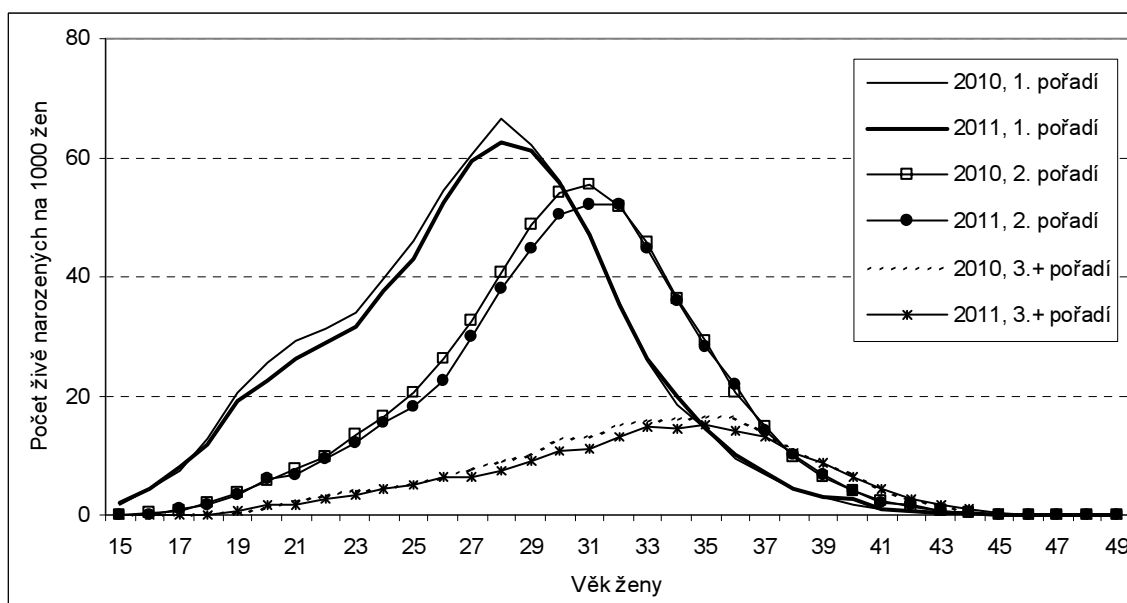
Maximální plodnost byla stejně jako v roce 2010 i v roce 2011 ve věku 30 let, došlo však k poklesu její hodnoty ze 123 živě narozených dětí na 1 000 žen daného věku na 117 dětí. Míra plodnosti prvního pořadí

<sup>6</sup> Výpočet z absolutních počtů živě narozených z jednočetných porodů.

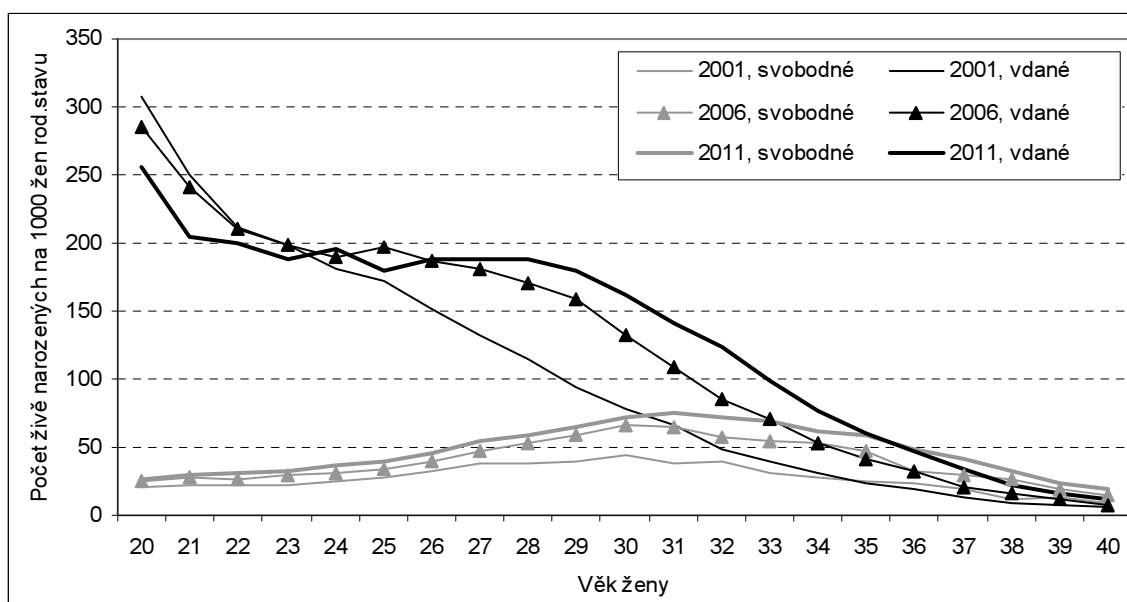
kulminuje před dosažením hranice 30 let věku, v roce 2011 byla nejvyšší u 28letých žen – na 1 000 žen z této věkové skupiny se narodilo 63 dětí. Míry plodnosti druhého pořadí dosáhly maxima u 31letých žen (52 ‰) a u třetího a vyšších pořadí u 35letých žen (15 ‰). Věk maximální plodnosti jednotlivých pořadí se meziročně nezměnil, ale u všech pořadí došlo ke snížení maxima, které v roce 2010 u prvního pořadí bylo 67 ‰, u druhého pořadí 55 ‰ a u třetího a vyššího 17 ‰.

Za poklesem plodnosti stálo především snížení plodnosti žen ve věkových skupinách před dosažením věku maximální plodnosti. Posun ve věkovém rozložení plodnosti lze doložit i podílem žen mladších 30 let na celkové plodnosti. V roce 2011 se na celkové plodnosti podílely ženy mladší 30 let 51,2 %, zatímco v roce 2010 to bylo o jeden procentní bod více. Na plodnosti prvního pořadí se ženy mladší 28 let v roce 2010 podílely 50,9 % a v roce 2011 to už bylo o 1,3 procentního bodu méně. Nejvýraznější změna v rozložení plodnosti podle věku nastala u plodnosti druhého pořadí, když v roce 2010 se ženy mladší 31 roku na ní podílely 50,3 %, o rok později to bylo již jen 48,6 %. I u plodnosti třetího a vyššího pořadí došlo meziročně k poklesu plodnosti před dosažením jejího maxima. V roce 2010 se na plodnosti třetího a vyššího pořadí podílely ženy mladší 35 let 60,3 %, o rok později to bylo již 59,0 %.

**Obr. 4.3 Míry plodnosti podle věku ženy a pořadí dítěte, 2010 a 2011**



**Obr. 4.4 Míry plodnosti podle věku a rodinného stavu ženy, 2001-2011**



Věkové rozložení plodnosti vdaných a svobodných žen, což jsou dvě nejvýznamnější kategorie matek z hlediska plodnosti podle rodinného stavu, se značně liší. Manželská plodnost je obecně nejvyšší u nejmladších žen a s rostoucím věkem klesá, i když v roce 2011 ve věkovém intervalu 23-28 let spíše stagnovala. Plodnost svobodných žen kopíruje tvar křivky věkově specifických plodností všech žen, kdy se zvyšujícím věkem nejdříve roste a po dosažení maxima klesá. Křivka plodností svobodných žen dosáhla v roce 2011 svého vrcholu ve věku 31 let, pokles ve věkovém intervalu 32-35 byl ale jen pozvolný. Ve sledovaném období docházelo kolem 35. roku věku (v roce 2011 ve věku 36 let) k překřížení křivek plodnosti – plodnost žen vdaných a svobodných se vyrovnávala a u starších žen plodnost žen svobodných převyšovala plodnost žen žijících v manželství.

V roce 2011 bylo zaznamenáno 2 959 živě narozených dětí, jejichž ani jeden rodič neměl české státní občanství. Přestože se počet narozených dětí s jiným než českým státním občanstvím meziročně o 75 dětí snížil, podíl dětí cizích státních občanů mezi narozenými mírně vzrostl a v loňském roce představovaly narozené děti-cizinci 2,7 % živě narozených. Mezi narozenými dětmi-cizinci je dlouhodobě nejvíce dětí s vietnamským státním občanstvím (893 živě narozených v roce 2011, tj. o 31 více než v roce 2010). Na druhém a třetím místě co do počtu narozených byly i v roce 2011 děti se státním občanstvím Ukrajiny (430) a Slovenska (413).

**Tab. 4.8 Živě narození podle státního občanství,\* 2001-2011**

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Živě narození s cizím státním občanstvím</b>	888	1 725	2 094	2 666	3 104	3 034	2 959
- podíl na úhrnu (%)	1,0	1,6	1,8	2,2	2,6	2,6	2,7
z toho státní občanství:							
Vietnam	322	608	767	913	947	862	893
Ukrajina	151	315	431	604	775	795	430
Slovensko	50	241	249	304	434	437	413
Rusko	55	105	108	134	170	168	191
Mongolsko	5	30	74	90	128	135	121

\* výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2011

Pozn.: Cizí státní občanství ČSÚ udává pouze u dětí, jejichž ani jeden z rodičů neměl v době narození dítěte státní občanství ČR.



## 5 Potratovost

V roce 2011 bylo zaznamenáno<sup>7</sup> 38 864 potratů, z toho bylo 13 637 samovolných potratů a 24 055 umělých přerušeni těhotenství. Celkový počet potratů se již třetím rokem snižoval. Úhrnná potratovost byla 0,52 potratu na ženu, když o rok dříve to bylo 0,51. Průměrný věk žen při potratu meziročně mírně klesl na 30,1 let.

Za rok 2011 bylo zaznamenáno 13 637 samovolných potratů, což bylo o 344 méně než v roce 2010. Samovolné potraty tak představovaly 35,1 % z celkového ročního počtu potratů. Během let 2001-2011 se zastoupení samovolných potratů zvýšilo o více než 10 procentních bodů.

Počet umělých přerušeni těhotenství (UPT nebo indukovaných potratů), která se dále dělí na miniinterrupce (ukončení těhotenství do 8 týdnů těhotenství) a jiná legální UPT, meziročně vzrostl o 57 případů na 24 055. Zastoupení UPT na celkovém počtu potratů se od roku 2001 snížilo z 72,2 % na 61,9 % v roce 2011. Toto snížení bylo takřka výhradně způsobeno poklesem počtu miniinterrupcí, jichž v roce 2001 bylo 26 253 a o deset let později už jen 17 701. Vývoj počtu jiných legálních UPT již tak jednoznačný není. Celkově lze v letech 2001-2006 hovořit o poklesu, jenž byl v následujících pěti letech vystřídán vývojem rozkolísaným. V roce 2011 bylo provedeno 6 354 jiných legálních UPT, což bylo o 153 více než v roce předchozím. Podíl UPT provedených ze zdravotních důvodů z celkového počtu UPT dlouhodobě nepřesahuje pětinu z indukovaných potratů (18,3 % v roce 2011).

Tab. 5.1 Potraty, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Potraty celkem</b>	45 057	39 959	40 917	41 446	40 528	39 273	38 864
v tom: samovolné potraty	11 116	13 326	14 102	14 273	14 629	13 981	13 637
umělá přerušeni těhotenství	32 528	25 352	25 414	25 760	24 636	23 998	24 055
v tom: miniinterrupce	26 253	19 537	19 201	19 343	18 211	17 797	17 701
jiné legální UPT	6 275	5 815	6 213	6 417	6 425	6 201	6 354
ostatní	2	3	0	0	0	7	0
ukončení mimoděložních těhotenství	1 411	1 278	1 401	1 413	1 263	1 287	1 172
Podíl samovolných potratů (%)	24,7	33,3	34,5	34,4	36,1	35,6	35,1
Podíl umělých přerušeni těhotenství (%)	72,2	63,4	62,1	62,2	60,8	61,1	61,9
z nich ze zdravotních důvodů (%)	18,5	18,9	18,8	17,7	18,5	18,4	18,3

Během let 2001-2011 zastoupení potratů, jimž v anamnéze ženy nepředcházely ani samovolný potrat ani interrupce, postupně narůstalo. V roce 2011 z celkového počtu 38 864 potratů nebyl u 22 462 případů, tj. u 57,8 % zaznamenán žádný předchozí potrat, což představovalo nárůst o téměř šest procentních bodů oproti roku 2001. Z celkového počtu 24 055 UPT provedených v roce 2011, bylo 15 170 (63,0 %) u žen, které byly na podobném zákroku poprvé. Podíl těchto žen se od roku 2001 zvýšil téměř o osm procentních bodů (z 55,4 %). Mezi ženami, které prodělaly samovolný potrat, se zastoupení těch, u nichž došlo k samovolnému potratu opakovaně, pohybovalo v letech 2001-2011 mezi 22,2-24,6 %. V roce 2011 bylo zaznamenáno 13 637 samovolných potratů, z nichž 10 372, tj. 76,1 % bylo u žen, které dosud samovolný potrat neprodělaly.

Tab. 5.2 Potraty podle počtu předchozích potratů

Počet předchozích potratů	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0	23 390	21 984	23 163	23 787	23 288	22 434	22 462
1	11 720	10 164	10 113	10 379	10 127	9 789	9 782
2	5 800	4 511	4 555	4 385	4 181	4 296	4 050
3+	4 147	3 300	3 086	2 895	2 932	2 754	2 570

Ve všech vzdělanostních skupinách žen došlo v roce 2011 k mírnému meziročnímu nárůstu podílu UPT ze všech potratů. Podíl interrupcí u žen se základním vzděláním se mezi lety 2001 a 2011 pohyboval mezi 76,8 až 80,8 %. Zastoupení UPT na celkovém počtu potratů u žen se středním odborným vzděláním se od

<sup>7</sup> Údaje o potratech poskytuje Českému statistickému úřadu Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR).

začátku sledovaného období snížilo z 72,0 % na 62,2 % v roce 2009, avšak v následujících dvou letech se podíl UPT u této vzdělanostní kategorie zvýšil na 63,9 % v roce 2011. Zastoupení interrupcí u žen s úplným středním odborným vzděláním se výrazně snížilo, z 75,4 % v roce 2001 na 63,9 % v roce 2011. Největší pokles byl ale zaznamenán u žen s vysokoškolským vzděláním (téměř o 17 procentních bodů na 48,1 %). Od roku 2007 představují UPT u vysokoškolaček méně než polovinu celkového počtu potratů žen této vzdělanostní skupiny.

**Tab. 5.3 Podíl UPT na celkovém počtu potratů podle vzdělání\* ženy (v %), 2001-2011**

Vzdělání ženy	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Celkem	72,2	63,4	62,1	62,2	60,8	61,1	61,9
Základní vč. neukončeného	79,2	76,8	77,8	78,4	77,6	77,8	78,4
Střední odborné	72,0	66,5	65,7	65,4	64,1	66,2	67,9
Úplné střední odborné	75,4	64,6	62,4	63,3	62,2	62,9	63,9
Vysokoškolské	64,9	52,6	49,9	47,2	48,2	48,0	48,1
Nezjištěno	19,1	19,4	23,4	31,8	31,3	29,6	30,5

\* ÚZIS ČR používá vlastní číselník vzdělání

**Tab. 5.4 Potraty podle druhu a rodinného stavu\* ženy, 2001-2011**

Rodinný stav ženy	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
	<b>Potraty celkem</b>						
Svobodná	14 563	15 071	16 022	16 849	16 822	16 706	17 269
Vdaná	24 924	19 371	19 428	19 081	18 297	17 274	16 347
Rozvedená	5 030	4 744	4 711	4 654	4 539	4 410	4 264
Vdova	304	284	250	252	209	191	190
Družka	87	100	98	91	77	101	128
Nezjištěno	149	389	408	519	584	591	666
Celkem	45 057	39 959	40 917	41 446	40 528	39 273	38 864
	<b>Umělá přerušení těhotenství</b>						
Svobodná	11 016	10 552	11 016	11 562	11 271	11 283	11 693
Vdaná	17 130	11 042	10 716	10 556	9 873	9 296	8 993
Rozvedená	4 005	3 327	3 280	3 184	3 067	2 991	2 915
Vdova	245	195	180	177	138	132	125
Družka	77	82	73	67	58	78	90
Nezjištěno	55	154	149	214	229	218	239
Celkem	32 528	25 352	25 414	25 760	24 636	23 998	24 055
	<b>Samovolné potraty, ukončení mimoděložních těhotenství a ostatní potraty</b>						
Svobodná	3 547	4 519	5 006	5 287	5 551	5 423	5 576
Vdaná	7 794	8 329	8 712	8 525	8 424	7 978	7 354
Rozvedená	1 025	1 417	1 431	1 470	1 472	1 419	1 349
Vdova	59	89	70	75	71	59	65
Družka	10	18	25	24	19	23	38
Nezjištěno	94	235	259	305	355	373	427
Celkem	12 529	14 607	15 503	15 686	15 892	15 275	14 809

\* ÚZIS ČR používá číselník rodinného stavu, který zahrnuje i kategorii družka a nezjištěno.

Oproti roku 2010, v němž meziročně klesl počet potratů bez ohledu na rodinný stav<sup>8</sup>, byl v roce 2011 zaznamenán další pokles u žen vdaných a rozvedených. U žen ovdovělých se počet potratů prakticky nezměnil. U žen svobodných se celkový počet potratů meziročně zvýšil o 563 případů, tj. na 17 269, v kategorii vdaných žen, mezi nimiž doposud bylo potratů nejvíce, došlo v roce 2011 ke snížení počtu potratů o 927 případů na 16 347, což představovalo pokles o 5 %. Poprvé za celé sledované období tak bylo nejvíce potratů zaznamenáno mezi ženami dosud neprovdanými.

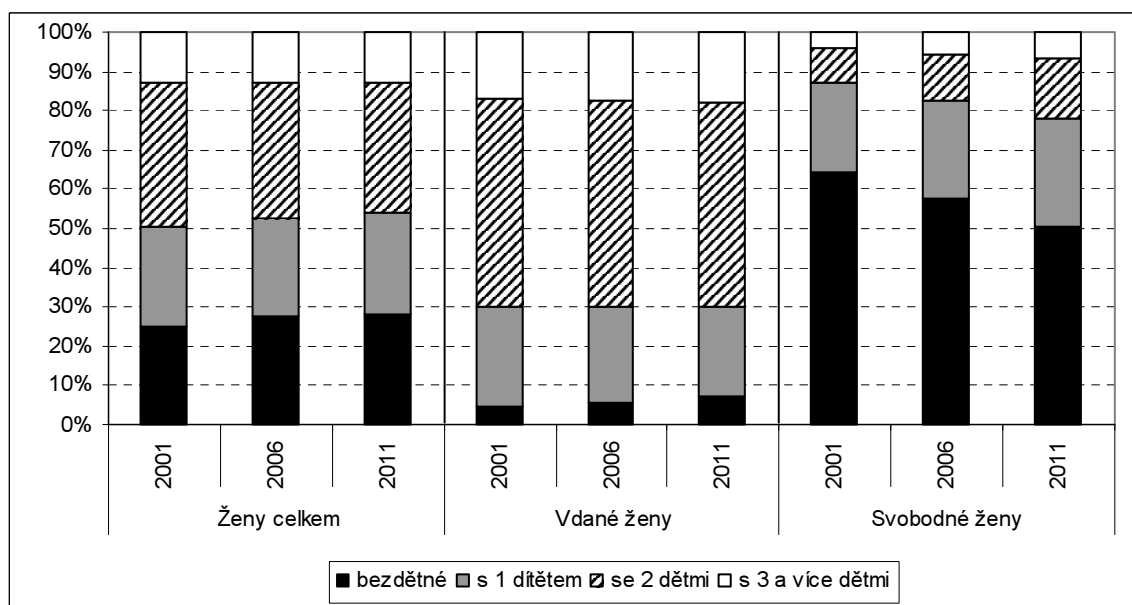
V kategorii umělých přerušení těhotenství převládly svobodné ženy nad vdanými počínaje rokem 2007 a zastoupení svobodných se dále zvyšovalo. V roce 2011 z celkového počtu 24,1 tisíc UPT už připadla téměř polovina (11,7 tisíc, tj. 48,6 %) na ženy svobodné, zatímco se podíl vdaných žen na celkovém počtu

<sup>8</sup> ÚZIS ČR používá číselník rodinného stavu, který zahrnuje i kategorii družka a nezjištěno.

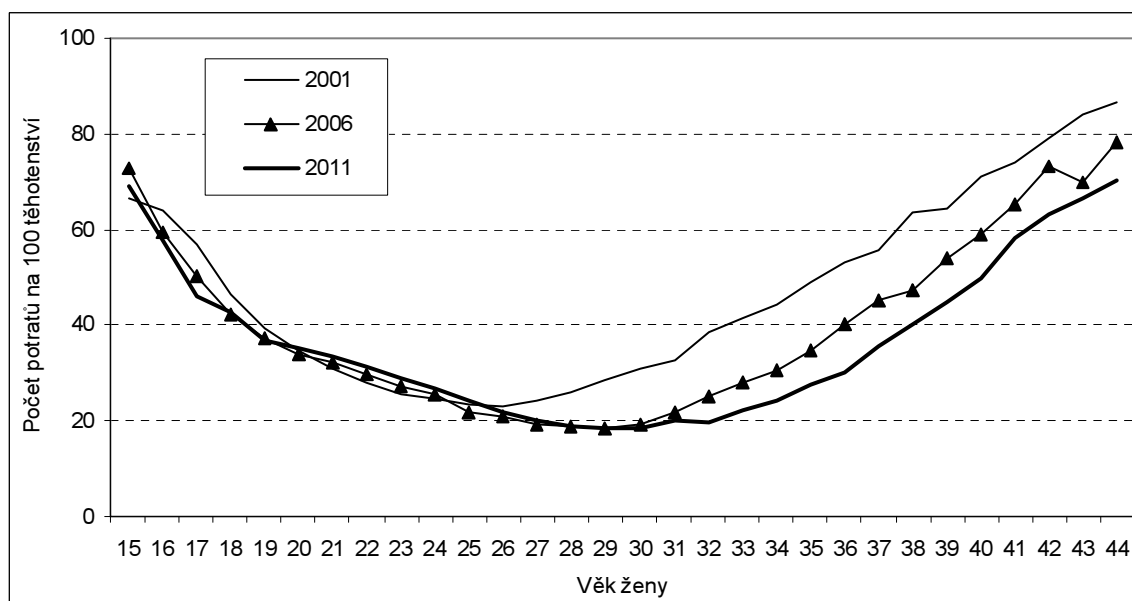
UPT snižoval až 37,4 %, tj. 9,0 tisíce v roce 2011. Počty indukovaných potratů u rozvedených žen dlouhodobě klesaly až na 2 915 případů v roce 2011, avšak jejich podíl se stále pohyboval okolo 12-13%.

Diferenciace struktury potratů v závislosti na rodinném stavu ženy je zřejmá také z hlediska počtu dětí, který již žena před provedením UPT porodila. U svobodných žen bylo i v roce 2011 nejvíce interrupcí provedeno u žen bezdětných (5,9 tisíce). Jejich převaha se z roku na rok snižovala a v roce 2011 již tento podíl činil 50,4 %, zatímco v roce 2001 to bylo 64,4 %. Ženy se dvěma dětmi představovaly většinu mezi vdánými (4,7 tisíce UPT v roce 2011, tj. 52,0 %) a jejich podíl je v čase stabilní. Zastoupení žen s jedním živě narozeným dítětem se dlouhodobě pohybuje na úrovni jedné čtvrtiny jak u svobodných (3,2 tisíce), tak i u vdáných (2,7 tisíce).

**Obr. 5.1 Umělá přerušena těhotenství podle rodinného stavu ženy a počtu živě narozených dětí (v %), 2001-2011**



**Obr. 5.2 Podíl těhotenství končících potratem podle věku ženy, 2001-2011**



Podíl potratů z celkového počtu těhotenství se postupně snižoval: v roce 2001 činil 33,1 %, v roce 2006 to bylo 27,4 % a v roce 2011 už byl podíl 26,3 %, přičemž minima bylo dosaženo v roce 2010, kdy potratem skončila čtvrtina těhotenství. V závislosti na věku ženy se mění podíl těhotenství, která končí potratem. Do

25. roku věku se zastoupení potratů na celkovém počtu těhotenství v celém sledovaném období téměř nezměnilo. Zhruba 70 % těhotenství 15letých žen skončilo potratem, se zvyšujícím se věkem ženy však tento podíl poměrně rychle klesá. Zatímco v roce 2001 bylo minimum (23 %) zaznamenáno u žen ve věku 26 let, o pět let později byl nejnižší podíl potratů na 100 těhotenství u žen 29letých, u nichž méně než pětina těhotenství skončila potratem. Během následujících pěti let se podíl těhotenství končících potratem u žen mladších 30 let příliš nezměnil, u žen starších 30 let došlo k významnému snížení. V roce 2011 bylo minima dosaženo u žen ve věku 30 let, u nichž na 100 těhotenství připadlo 18 potratů. Rozdíl v podílu těhotenství končících potratem v závislosti na věku ženy je tak v čase především dán snižujícím se zastoupením potratů mezi ženami, které jsou těhotné ve druhé polovině reprodukčního období.

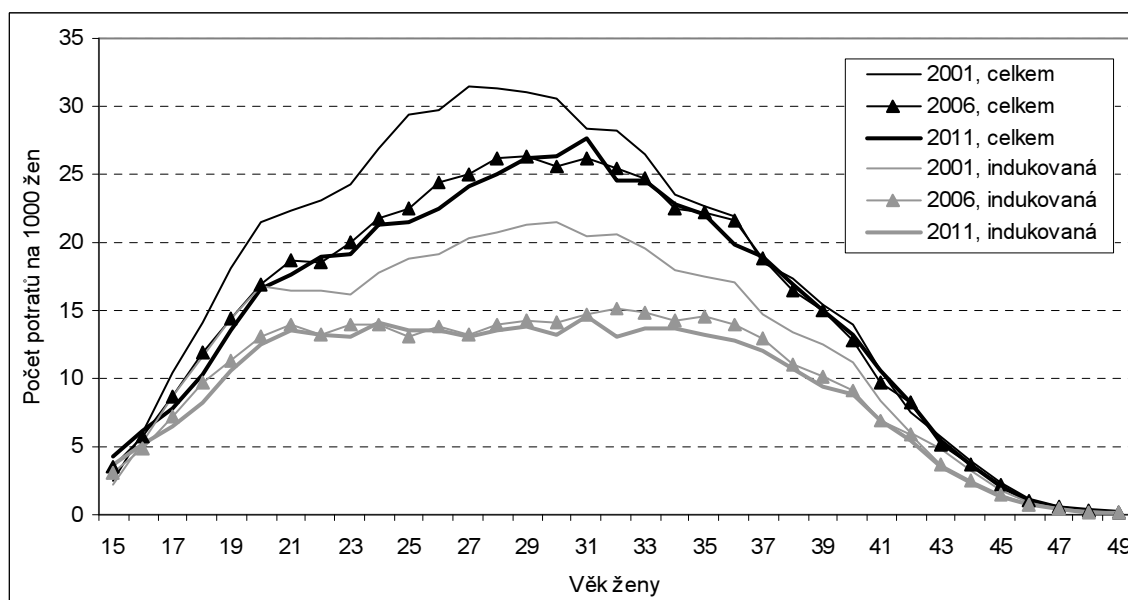
Intenzita potratovosti v roce 2011 se meziročně prakticky nezměnila. Pokud by byly zachovány věkově specifické míry potratovosti, pak by na 100 žen během reprodukčního období připadlo průměrně 52 potratů, z toho by bylo 32 umělých přerušení těhotenství a 18 samovolných potratů. Ve srovnání s rokem 2001 tak došlo ke snížení počtu potratů, které by na 100 žen v průměru připadly (z 60 na 52), a sice při současném zvýšení počtu samovolných potratů (z 14 na 18) a snížení počtu indukovaných potratů (z 44 na 32).

**Tab. 5.5 Potratovost, 2001-2011**

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Úhrnná potratovost</b>	0,60	0,53	0,54	0,54	0,53	0,51	0,52
Úhrnná samovolná potratovost	0,14	0,17	0,18	0,18	0,19	0,18	0,18
Úhrnná indukovaná potratovost	0,44	0,34	0,34	0,34	0,33	0,32	0,32
<b>Průměrný věk žen při potratu</b>	29,6	30,0	29,9	29,9	30,1	30,2	30,1
Průměrný věk žen při samovolném potratu	29,1	30,4	30,4	30,6	30,7	31,0	30,9
Průměrný věk žen při UPT	29,7	29,7	29,6	29,5	29,7	29,7	29,7

Průměrný věk ženy při potratu byl již třetím rokem nad hranicí 30 let (30,1 roku v roce 2011). S tím, jak se zvyšuje průměrný věk při porodu, se obvykle zvyšuje i průměrný věk při samovolném potratu, ale v roce 2011 došlo meziročně ke snížení o jednu desetinu roku na 30,9 roku. Průměrný věk žen při UPT se v celém sledovaném období 2001-2011 nijak neměnil, jen mírně kolísal kolem hodnoty 29,7 roku.

**Obr. 5.3 Míry potratovosti podle věku ženy a druhu potratu I, 2001-2011**

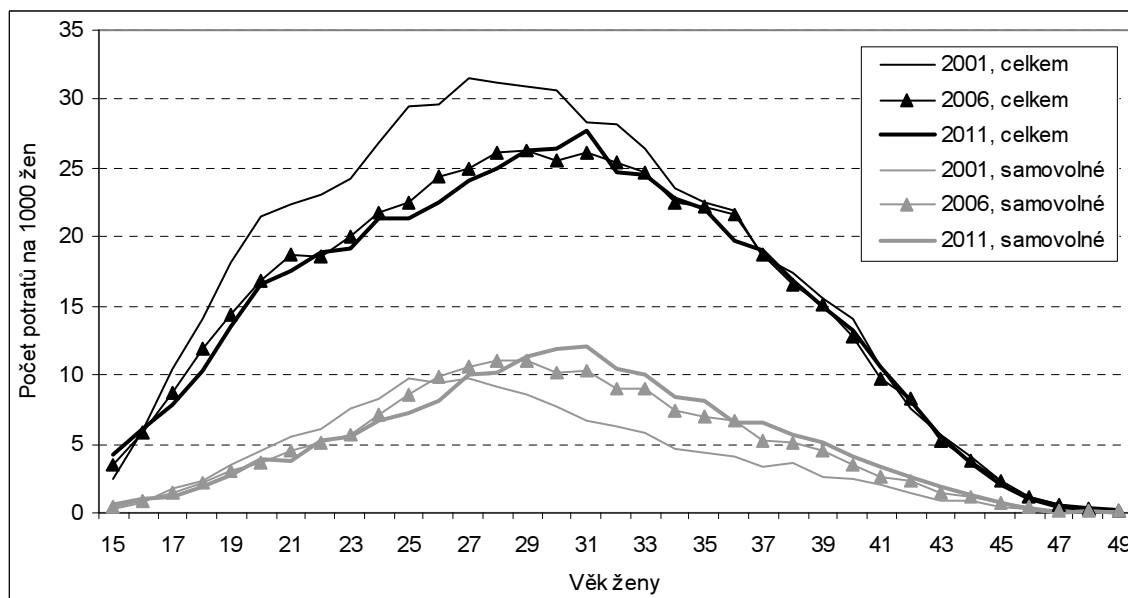


Na začátku 21. století dále pokračoval proces snižování potratovosti, jenž započal v 90. letech 20. století, kdy věkově specifické míry indukované potratovosti měly tvar jednovrcholové křivky zešíklé vpravo s maximem přesahujícím 80 potratů na 1 000 ve věku 24 let, avšak v novém století tento pokles již nebyl tak výrazný. V roce 2011 v širokém věkovém intervalu 21 až 35 let byla úroveň indukované potratovosti v podstatě totožná a pohybovala se v intervalu 13-15 UPT na 1 000 z každé věkové skupiny, ale hranici 14 UPT překročila pouze u žen 24letých a dále u žen 31letých, u nichž bylo zaznamenáno v roce 2011 maximum: na 1 000 žen v tomto věku by připadlo 14,5 indukovaných potratů. U žen mladších 20 let se

meziročně míry indukované potratovosti mírně zvýšily, u žen starších 35 let naopak došlo k mírnému poklesu.

Profil věkově specifických měr potratovosti je obdobný jak v celkovém pohledu tak i v pohledu zaměřeném pouze na samovolné potraty. S odkládáním rození dětí do vyššího věku souvisí i posun maxima spontánní potratovosti do vyššího věku s tím, že věk, v němž je spontánní potratovost nejvyšší, byl vždy zhruba o 1-2 roky vyšší než věk maximální plodnosti. Nejvyšších hodnot nabývají míry samovolné i celkové potratovosti u žen ve věku okolo 30 let. V roce 2011 připadlo na 1 000 žen nejvíce potratů ve věku 31 let, a to 28.

**Obr. 5.4 Míry potratovosti podle věku ženy a druhu potratu II, 2001-2011**



**Tab. 5.6 Míry potratovosti podle druhu potratu a věku ženy (na 1 000 žen), 2001-2011**

Věk ženy	Potratovost celkem							Indukovaná potratovost						
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
20	21,5	16,9	18,9	18,8	16,1	16,0	16,6	16,8	13,1	14,5	14,2	11,8	12,2	12,5
21	22,4	18,7	18,2	19,7	17,6	17,4	17,6	16,5	13,9	13,5	14,7	12,8	12,7	13,6
22	23,0	18,6	20,0	19,6	17,8	18,1	18,9	16,4	13,3	14,1	14,0	12,4	12,5	13,3
23	24,2	20,0	20,7	19,2	20,0	18,5	19,2	16,1	14,0	13,6	13,3	13,9	13,0	13,1
24	26,9	21,8	21,4	21,5	21,0	19,8	21,4	17,7	14,0	13,6	14,3	13,8	13,0	14,1
25	29,5	22,5	23,3	23,5	22,1	21,0	21,4	18,8	13,1	13,9	14,0	13,6	13,1	13,5
26	29,7	24,4	23,4	24,4	24,0	22,7	22,5	19,1	13,8	13,1	14,2	13,3	13,1	13,6
27	31,5	25,0	26,2	24,7	25,0	23,7	24,1	20,3	13,3	14,3	13,5	12,9	13,1	13,1
28	31,3	26,1	26,7	26,4	25,2	24,8	25,0	20,7	13,9	13,4	14,2	12,8	13,3	13,5
29	31,0	26,3	27,3	26,4	27,8	26,2	26,2	21,3	14,2	13,7	13,0	13,7	13,1	13,9
30	30,6	25,5	27,9	26,5	26,3	25,3	26,4	21,5	14,1	14,7	13,3	13,0	12,9	13,3
31	28,3	26,1	26,4	26,8	25,8	26,0	27,7	20,4	14,7	14,4	14,5	13,9	13,5	14,5
32	28,2	25,4	25,3	26,1	25,0	24,9	24,6	20,6	15,2	14,6	14,4	13,4	13,6	13,2
33	26,5	24,7	25,4	25,0	25,1	23,5	24,6	19,6	14,9	14,8	14,4	13,9	12,7	13,6
34	23,5	22,5	23,4	24,8	23,8	23,1	22,9	17,9	14,2	14,0	14,9	14,0	13,1	13,6
35	22,6	22,2	21,6	22,4	21,9	22,1	22,0	17,5	14,6	13,8	13,8	13,2	13,4	13,3
36	21,9	21,6	21,5	20,3	20,7	21,3	19,8	17,1	14,0	14,2	13,3	13,2	12,7	12,8
37	18,6	18,8	18,5	18,7	19,2	19,1	19,0	14,7	13,0	11,9	12,1	12,5	12,5	12,1
38	17,4	16,5	16,6	17,9	17,1	17,3	16,9	13,3	11,0	11,3	12,2	10,7	11,0	10,7
39	15,5	15,1	15,0	15,9	15,1	15,5	14,9	12,5	10,1	9,9	10,5	9,9	10,0	9,4
40	14,0	12,8	12,5	12,7	13,8	12,7	13,2	11,2	9,1	8,5	8,4	8,9	8,5	8,8

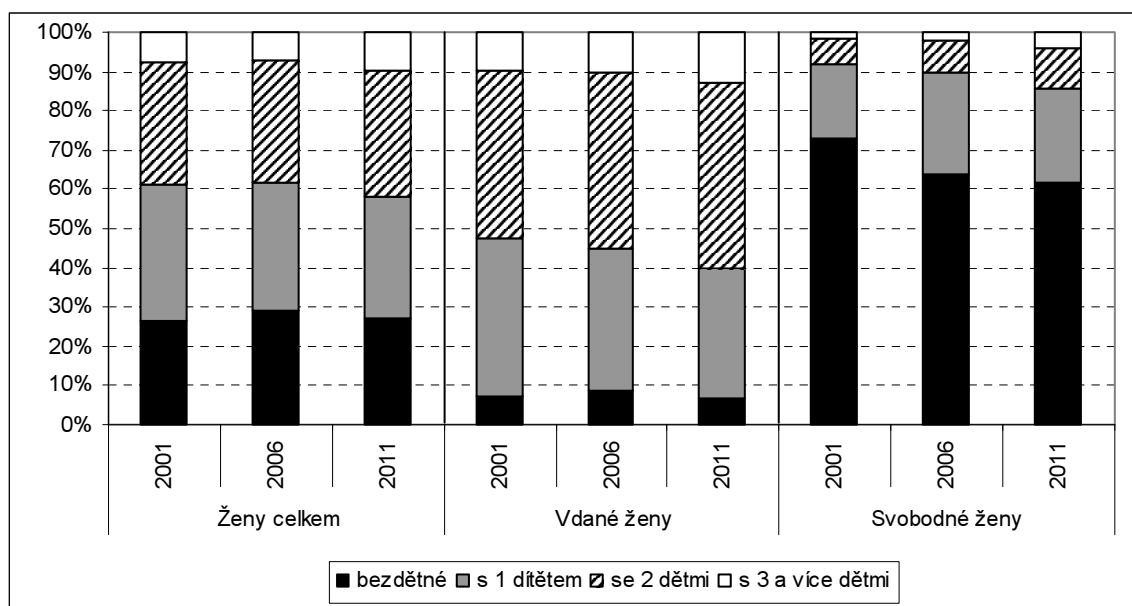
Z celkového počtu 38,9 tisíce potratů v roce 2011 připadlo 2 571 potratů na ženy s cizí státní příslušností. Oproti roku 2010, kdy se 6,8 % potratů týkalo cizinek, se v roce 2011 podíl cizinek mírně snížil na 6,6 %.

Umělé přerušeni těhotenství podstoupilo v loňském roce 1 885 žen s cizí státní příslušností, cizinky s trvalým či dlouhodobým pobytem na území ČR se tak na počtu UPT podílely 7,8 %. Kromě toho bylo u cizinek registrováno 624 samovolných potratů a 65 ukončení mimoděložního těhotenství. Zastoupení UPT na celkovém počtu potratů cizinek se od roku 2001 snížilo z 84,2 % na 73,3 % v roce 2011. V celém sledovaném období tak byla umělá přerušeni těhotenství mezi potraty cizinek v porovnání s potraty žen s českým státním občanstvím relativně častější. Podíl UPT provedených ze zdravotních důvodů se mezi cizinkami zvýšil z 6,5 % v roce 2001 na 10,3 % v roce 2011, ale mezi ženami s českým státním občanstvím byly v roce 2011 provedeny interrupce ze zdravotních důvodů relativně téměř dvakrát častěji. Na rozdíl od žen s českým státním občanstvím převládají mezi cizinkami ženy vdané i ve skupině indukovaných potratů. Z hlediska počtu živě narozených dětí byly v roce 2011 nejčetnější potraty u cizinek, které již porodily jedno dítě, v kategorii UPT u cizinek s dvěma dětmi.

**Tab. 5.7 Potraty žen s cizím státním občanstvím, 2001-2011**

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Potraty celkem</b>	2 576	2 285	2 658	3 252	3 020	2 659	2 571
v tom: samovolné potraty	347	489	569	654	698	591	621
umělá přerušeni těhotenství	2 170	1 744	2 035	2 526	2 268	1 990	1 885
v tom: miniinterrupce	1 770	1 378	1 578	1 958	1 732	1 504	1 460
jiné legální UPT	400	366	457	568	536	486	425
ostatní	0	0	0	0	0	0	0
ukončení mimoděložních těhotenství	59	52	54	72	54	78	65
Podíl samovolných potratů (%)	13,5	21,4	21,4	20,1	23,1	22,2	24,2
Podíl umělých přerušeni těhotenství (%)	84,2	76,3	76,6	77,7	75,1	74,8	73,3
z nich ze zdravotních důvodů (%)	6,5	8,9	8,6	8,3	8,2	8,7	10,3

**Obr. 5.5 Umělá přerušeni těhotenství podle rodinného stavu žen s cizím státním občanstvím a počtu živě narozených dětí (v %), 2001-2011**



## 6 Úmrtnost

V roce 2011 zemřelo 106,8 tisíce osob, což byl stejný počet jako o rok dříve. Naděje dožití při narození dále rostla, oproti roku 2010 u se mužů zvýšila o 0,3 roku na 74,7 roku, u žen vzrostla o 0,2 roku na 80,7 roku. Počet zemřelých kojenců byl ve srovnání s rokem 2010 nižší (298 oproti 313), kojenecká úmrtnost ale zůstala na stejné úrovni 27 zemřelých dětí do jednoho roku věku z 10 000 živě narozených dětí.

Mezi zemřelými obecně převládají osoby starších ročníků narození, avšak rozložení zemřelých podle věku se liší v závislosti na pohlaví. Od počátku nového století se zastoupení zemřelých ve věku 80 a více let výrazně zvýšilo a v roce 2011 dosáhlo u mužů hranici 30,5 %, mezi zemřelými ženami tvořily 80leté a starší už v roce 2005 jednu polovinu a jejich podíl se dále zvyšoval až na 56,2 % v roce 2011. Zatímco mezi zemřelými 80letými a staršími je relativní zastoupení žen ve srovnání s muži takřka dvojnásobné, ve věku 15-64 let je tomu naopak. V roce 2011 takto staří muži představovali 30,7 % zemřelých mužů, z celkového počtu zemřelých žen jich bylo ve věku 15-64 let 14,1 %. Z hlediska věkového složení (v pětiletých věkových skupinách) tvořili i nadále nejčetnější skupinu zemřelí muži ve věku 80-84 let a ženy ve věku 85-89 let.

Tab. 6.1 Zemřelí, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Zemřelí celkem</b>	107 755	104 441	104 636	104 948	107 421	106 844	106 848
<b>Zemřelí muži</b>	53 772	52 706	52 719	53 076	54 080	54 150	54 141
v tom ve věku: 0 -14	369	349	339	311	300	280	272
15-64	17 769	17 572	17 750	17 681	17 263	17 123	16 598
65+	35 634	34 785	34 630	35 084	36 517	36 747	37 271
z toho 80+	12 209	14 271	14 294	14 882	15 903	16 225	16 531
<b>Zemřelé ženy</b>	53 983	51 735	51 917	51 872	53 341	52 694	52 707
v tom ve věku: 0 -14	263	210	222	210	239	228	198
15-64	8 106	8 056	7 942	7 983	7 784	7 510	7 434
65+	45 614	43 469	43 753	43 679	45 318	44 956	45 075
z toho 80+	24 268	26 452	27 134	27 723	29 113	29 222	29 611
Podíl (%) zemřelých ve věku 80 a více let - muži	22,7	27,1	27,1	28,0	29,4	30,0	30,5
- ženy	45,0	51,1	52,3	53,4	54,6	55,5	56,2

Tab. 6.2 Zemřelí kojenci a kojenecká úmrtnost, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Zemřelí kojenci do 1 roku věku</b>	360	352	360	338	341	313	298
v tom ve věku: 0 dnů	47	50	55	47	43	45	41
0-6 dnů	132	150	143	120	103	119	120
7-27 dnů	80	96	92	97	91	77	66
0-27 dnů	212	246	235	217	194	196	186
28-364 dnů	148	106	125	121	147	117	112
<b>Kvocient úmrtnosti* podle věku</b>							
0 dnů	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
0-6 dnů	1,5	1,4	1,2	1,0	0,9	1,0	1,1
7-27 dnů	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6
0-27 dnů (novorozenecká úmrtnost)	2,3	2,3	2,1	1,8	1,6	1,7	1,7
28-364 dnů (ponovorozenecká úmrtnost)	1,6	1,0	1,1	1,0	1,2	1,0	1,0
do 1 roku celkem (kojenecká úmrtnost)	4,0	3,3	3,1	2,8	2,9	2,7	2,7

\* počet zemřelých daného věku na 1 000 živě narozených dětí

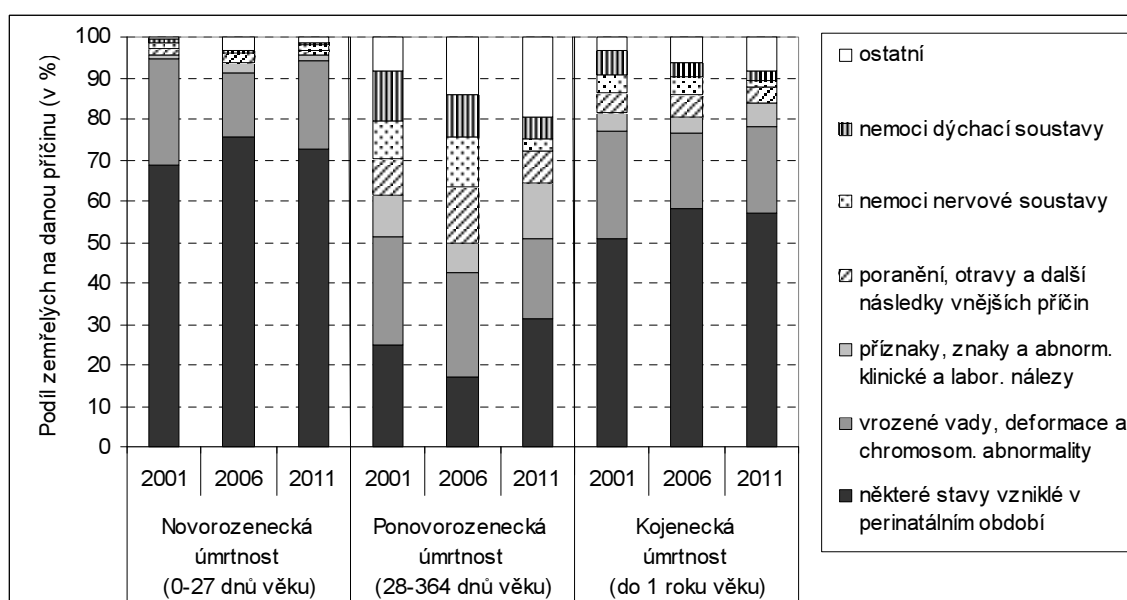
Počty zemřelých dětí mladších jednoho roku jsou v České republice již dlouhodobě velmi nízké a úroveň kojenecké úmrtnosti, tj. počet zemřelých dětí v kojeneckém věku na 1 000 živě narozených, je zde jedna z nejnižších na světě. V roce 2011 bylo zaznamenáno 298 úmrtí kojenců, což představuje historicky nejnižší počet. Absolutní počet zemřelých mladších jednoho roku se sice ve srovnání s rokem 2010 o 17 případů snížil, avšak vzhledem k poklesu počtu živě narozených dětí se kojenecká úmrtnost nesnížila a zůstala

i v roce 2011 na hodnotě 2,7 na 1 000 živě narozených dětí. Taktéž úroveň novorozenecké (1,7 ‰) a ponovorozenecké (1,0 ‰) úmrtnosti se meziročně nezměnila, mírná změna byla zaznamenána pouze v rozložení novorozenecké úmrtnosti mezi časnou novorozeneckou úmrtností (úmrtnost do 7 dnů od narození), která se meziročně zvýšila z 1,0 ‰ na 1,1 ‰, a pozdní novorozeneckou úmrtností (úmrtnost v 8.-28. dni života), která naopak klesla z 0,7 ‰ v roce 2010 na 0,6 ‰ v roce 2011.

Příčinou úmrtí kojenců jsou většinou stavy vzniklé v perinatálním období. Na XVI. třídu příčin smrti Mezinárodní klasifikací nemocí (10. revize) „Některé stavy vzniklé v perinatálním období“ připadá dlouhodobě více než polovina úmrtí kojenců (57,0 % v roce 2011, tj. 170 případů), u pětiny zemřelých v kojeneckém věku byly příčinou „Vrozené vady, deformace a chromozomální abnormality“ (20,8 %, tj. 62 případů v roce 2011).

Mezi novorozenci, tj. dětmi ve věku 0-27 dnů jich na jednu ze dvou výše uvedených příčin zemřelo 175 ze 186, tedy 94,1 %. Mezi zemřelými ve věku 28-364 dokončených dnů již není struktura příčin smrti takto výrazně koncentrovaná, kromě výše zmíněných tříd, které v roce 2011 zahrnovaly 50,9 % zemřelých ve věku 28-364 dnů bývají mezi staršími kojenci více zastoupena i úmrtí na „Příznaky, znaky a abnormální klinické a laboratorní nálezy“ (8,0 % v roce 2011) či na „Poranění, otravy a jiné následky vnějších příčin“, které byly v roce 2011 příčinou úmrtí 15 dětí (tj. 13,4 %).

**Obr. 6.1 Zemřelí kojenci podle věku a příčiny smrti (v %), 2001-2011**



I v roce 2011 pokračoval trend z předchozích let a úmrtnost ve všech pětiletých věkových skupinách se nadále snižovala s výjimkou věkové skupiny 95letých a starších. Míra úmrtnosti se obecně zvyšuje s přibývajícím věkem a ve všech věkových skupinách je úmrtnost mužů vyšší než úmrtnost stejně starých žen. Nejmenší rozdíly mezi úmrtností mužů a žen jsou u malých dětí a u nejstarších. Nejvíce se úmrtnost mužů a žen liší ve věku 20-29 let, v němž je úmrtnost mužů i více než trojnásobná.

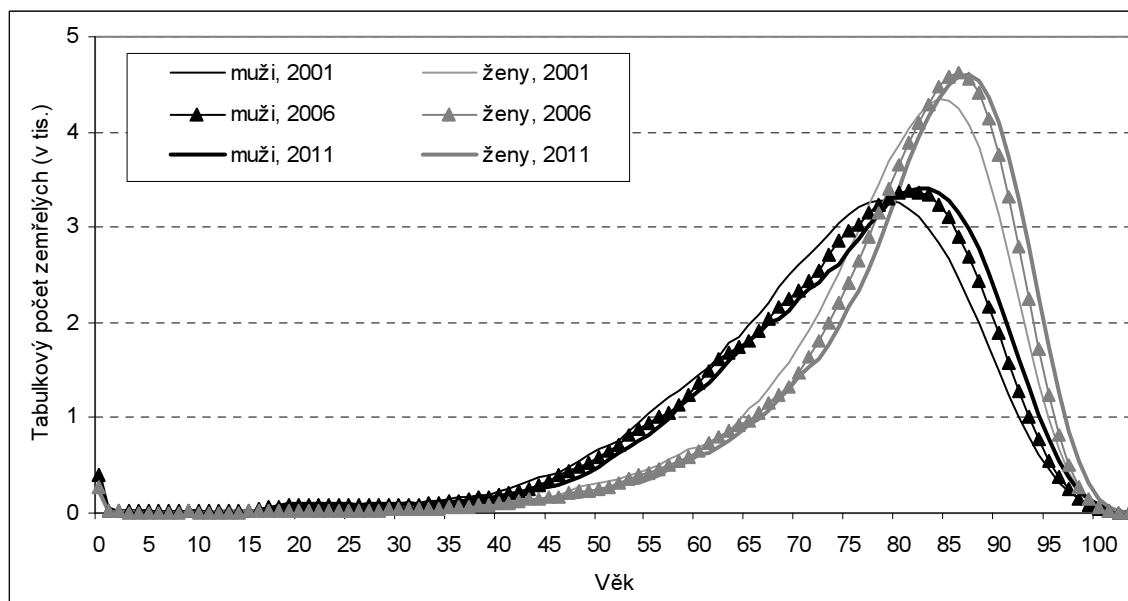
Tabulkové počty zemřelých z úmrtnostních tabulek potvrzují jasnou převahu 65letých a starších mezi zemřelými. V letech 2001-2011 se mezi zemřelými zvýšilo především zastoupení těch, kteří v okamžiku úmrtí byly starší 80 let. Modální věk při úmrtí, tedy věk, v němž je zemřelých nejvíce, se během tohoto období posunul u žen z 84 na 87 let, u mužů ze 79 na 82 let.



**Tab. 6.3 Míry úmrtnosti podle pětiletých věkových skupin a pohlaví, 2001-2011**

Věková skupina	Muži							Ženy						
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0	4,6	4,0	3,9	3,3	3,0	2,8	3,0	3,4	2,7	2,6	2,4	2,7	2,4	2,2
1-4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
5-9	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
10-14	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
15-19	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
20-24	1,1	0,9	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3
25-29	1,0	0,8	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2
30-34	1,2	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	0,5	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4
35-39	1,7	1,5	1,6	1,4	1,4	1,4	1,3	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5	0,6
40-44	3,2	2,5	2,3	2,5	2,4	2,3	2,2	1,5	1,3	1,3	1,2	1,1	1,1	1,1
45-49	5,3	4,6	4,1	4,1	4,0	3,7	3,6	2,3	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	1,7
50-54	8,7	7,9	7,5	7,3	7,2	7,1	6,8	3,8	3,3	3,3	3,3	3,1	3,1	2,9
55-59	14,0	12,2	12,6	12,2	11,8	11,6	11,2	6,0	5,4	5,3	5,3	5,0	4,8	4,8
60-64	20,7	19,6	19,3	19,0	18,6	18,6	17,9	9,0	8,6	8,3	8,1	8,0	7,7	7,6
65-69	32,5	28,0	27,2	26,9	27,6	26,9	26,6	15,7	13,3	12,8	12,6	12,7	12,7	12,5
70-74	49,7	42,5	42,9	40,6	39,9	38,8	37,8	27,8	23,1	22,5	21,7	21,3	20,9	20,3
75-79	78,7	68,3	65,6	64,1	63,5	62,7	61,1	52,0	43,2	42,4	39,7	40,7	38,4	37,1
80-84	118,9	112,2	107,6	105,9	104,9	104,2	100,5	87,7	81,2	79,7	78,3	77,8	74,3	73,1
85-89	202,3	183,0	173,0	171,4	183,9	174,5	170,4	163,5	141,7	140,6	139,2	143,5	139,9	135,6
90-94	308,4	300,6	290,1	286,9	265,9	267,7	267,6	258,3	251,5	251,3	242,9	244,1	232,6	226,5
95+	455,9	363,2	335,4	363,3	396,8	351,4	399,8	416,8	360,9	350,6	351,1	357,1	347,8	364,8
<b>Celkem (hmú)</b>	<b>10,8</b>	<b>10,5</b>	<b>10,4</b>	<b>10,4</b>	<b>10,5</b>	<b>10,5</b>	<b>10,5</b>	<b>10,3</b>	<b>9,8</b>	<b>9,8</b>	<b>9,8</b>	<b>10,0</b>	<b>9,8</b>	<b>9,9</b>

**Obr. 6.2 Tabulkové počty zemřelých podle pohlaví a věku, 2001-2011**



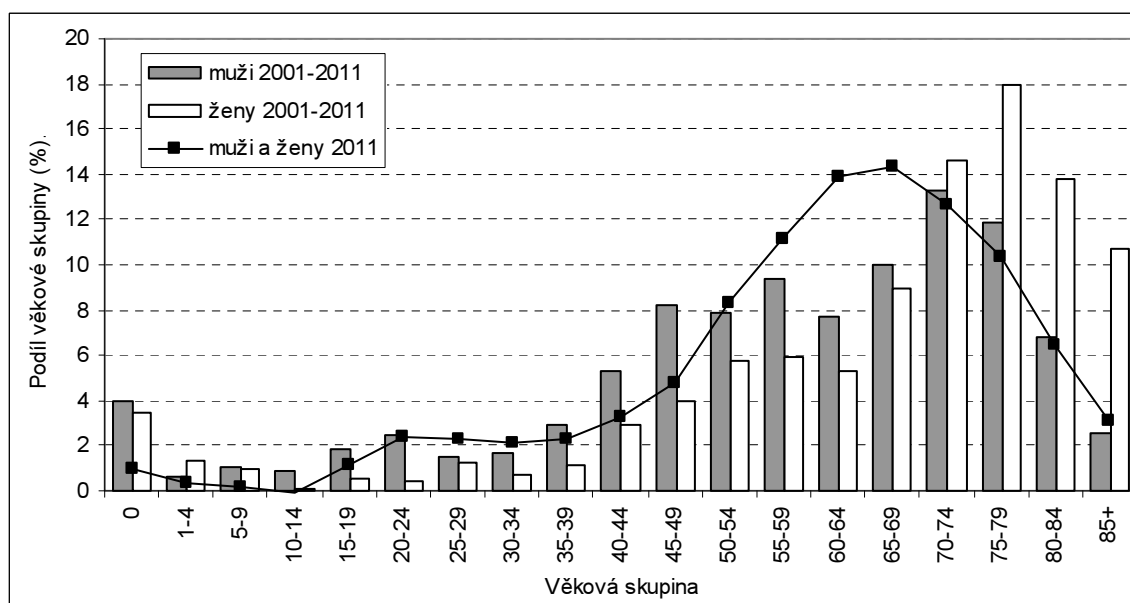
Klesající míry úmrtnosti se projevily v růstu střední délky života (naděje dožití) mužů i žen. V období 2001-2011 byl průměrný roční nárůst střední délky života při narození zhruba čtvrt roku, když u mužů naděje dožití rostla rychleji než u žen. Během celého sledovaného období se střední délka života u mužů zvýšila o 2,6 roku na 74,7 roku v roce 2011, oproti roku 2010 došlo k nárůstu o 0,3 roku. U žen se naděje dožití při narození v letech 2001-2011 zvýšila na 80,7, tedy o 2,3 roku, z toho 0,1 roku za poslední rok. Nerovnoměrný vývoj naděje dožití mezi pohlavími se v roce 2011 projevila snížením rozdílu střední délky života při narození u mužů a u žen na 6,0 roku (v roce 2001 byl tento rozdíl 6,3 roku, v roce 2010 činil 6,2 roku). Rozdíl mezi nadějí dožití u mužů a u žen v daném věku se se zvyšujícím věkem snižuje a po 75. roku věku je již menší než 2 roky.

**Tab. 6.4 Naděje dožití ve vybraném věku podle pohlaví, 2001-2011**

Věk	Muži							Ženy						
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
0	72,1	73,4	73,7	74,0	74,2	74,4	74,7	78,4	79,7	79,9	80,1	80,1	80,6	80,7
20	52,8	54,1	54,3	54,5	54,7	54,9	55,2	58,9	60,1	60,3	60,5	60,5	61,0	61,1
30	43,3	44,5	44,7	44,9	45,1	45,3	45,6	49,1	50,2	50,4	50,7	50,7	51,1	51,3
40	33,8	35,0	35,3	35,4	35,6	35,7	36,1	39,4	40,4	40,7	40,9	40,9	41,3	41,5
50	25,0	26,0	26,2	26,4	26,5	26,7	26,9	30,0	31,0	31,2	31,4	31,5	31,9	32,0
60	17,3	18,2	18,4	18,5	18,6	18,7	18,9	21,2	22,1	22,3	22,6	22,5	22,9	23,0
65	13,9	14,8	15,0	15,1	15,2	15,3	15,5	17,1	18,0	18,2	18,4	18,3	18,7	18,8
70	10,9	11,7	11,8	12,0	12,0	12,1	12,3	13,3	14,1	14,2	14,4	14,4	14,8	14,9
80	6,2	6,4	6,6	6,6	6,7	6,6	6,8	7,0	7,4	7,5	7,6	7,5	7,9	7,9

K nárůstu střední délky života v letech 2001 až 2011 velkou měrou přispěl pokles úmrtnosti v nejvyšších věkových skupinách. V tomto období se snížení úmrtnosti u žen nad 70 let věku podílelo na růstu naděje dožití při narození 57 %, tj. o 1,3 roku. U mužů k nárůstu naděje dožití při narození přispěla nejen věková skupina 70letých a starších (35 %, tj. 0,9 roku), ale významně také snižující se úroveň úmrtnosti osob ve věku 45-69 let, která přispěla k růstu naděje dožití o 1,1 roku, což bylo 43 % celkového zvýšení. Snížení kojenecké úmrtnosti se podílelo na změně střední délky života mužů i žen téměř ze 4 %. Rozdíly střední délky života při narození mezi muži a ženami jsou způsobeny především rozdílnou úmrtností ve věku 55-74 let, především pak ve věku 60-69 let.

**Obr. 6.3 Příspěvky věkových skupin k rozdílu v naději dožití (v %), 2001-2011**



Ve struktuře úmrtí podle příčin smrti dlouhodobě převládají nemoci oběhového systému, které jsou základní příčinou smrti (vybírá se dle pravidel Světové zdravotnické organizace z příčin uvedených v hlášení o úmrtí) u více než poloviny zemřelých. V roce 2011 na některou z nemocí oběhového systému zemřelo 52,7 tisíce osob, tedy 49,3 % všech zemřelých, což oproti roku 2010 představovalo mírný pokles. Rozložení příčin úmrtí se u mužů a u žen liší. Ačkoli byly nemoci oběhové soustavy shodně nejčastější příčinou úmrtí u obou pohlaví, vyskytují se relativně častěji u žen. V roce 2011 na ně zemřelo 28,6 tisíce žen a 24,1 tisíce mužů (54,3 % žen a 44,6 % mužů). U většiny z nich byla i v loňském roce jako základní příčina uvedena ischemická nemoc srdeční (13,9 tisíce žen a 12,8 tisíce mužů) a dále, zejména u žen, cévní onemocnění mozku (6,5 tisíce žen a 4,3 tisíce mužů).

Druhou nejčastější příčinou úmrtí představují novotvary, na něž umírá zhruba jedna čtvrtina osob. V roce 2011 způsobily úmrtí 27,5 tisíce osob, z toho 15,2 tisícům mužů. Novotvary byly relativně častější u mužů, neboť stály za úmrtím 28,0 % z nich, mezi ženami to bylo 23,4 %. U mužů bývá zhoubný novotvar nejčastěji lokalizován na průduškách a plicích (3,9 tisíce), u žen bývají nejčastější zhoubné novotvary prsu (1,7 tisíce).

Na třetím místě se v roce 2011 po dvou letech, kdy toto postavení patřilo nemocem dýchací soustavy, opět objevily vnější příčiny úmrtnosti, což ovšem platí pouze v celkovém pohledu a také u mužské části populace, když byly příčinou úmrtí téměř 6 tisíc osob (5,6 %), z nichž více než dvě třetiny byly muži (7,7 % z celkového počtu mužů zemřelých v roce 2011). U žen je od roku 2003 třetí nejčetnější skupinou příčin smrti onemocnění dýchací soustavy (4,6 % v roce 2011), následované od roku 2005 nemocemi trávicí soustavy (3,7 % v roce 2011) a teprve poté vnějšími příčinami (3,5 % v roce 2011).

**Tab. 6.5 Zemřelí podle pohlaví a vybraných skupin příčin smrti, 2001-2011**

Základní příčina smrti (kód dle MKN)	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Muži celkem</b>	53 772	52 706	52 719	53 076	54 080	54 150	54 141
Novotvary (C00-D48)	15 603	15 492	15 341	15 537	15 673	15 865	15 180
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	1 467	1 397	1 263	1 284	1 284	1 271	1 154
Zhoubný novotvar průdušky a plic (C34)	4 304	4 065	4 020	3 922	3 968	3 998	3 907
Zhoubný novotvar prostaty (C61)	1 341	1 365	1 275	1 291	1 305	1 348	1 314
Nemoci oběhové soustavy (I00-I99)	25 712	23 810	23 564	23 532	24 051	24 132	24 121
Ischemické nemoci srdeční (I20-I25)	11 767	11 217	12 442	12 243	12 101	12 153	12 844
Akutní infarkt myokardu (I21)	6 021	3 781	3 671	3 764	3 644	3 564	3 760
Selhání srdce (I50)	543	1 292	766	948	925	803	2 003
Cévní nemoci mozku (I60-I69)	6 529	5 538	4 666	4 615	4 820	4 522	4 306
Ateroskleróza (I70)	4 050	2 700	2 093	2 171	2 484	2 845	1 432
Nemoci dýchací soustavy (J00-J99)	2 557	3 013	3 118	3 136	3 505	3 359	3 253
Nemoci trávicí soustavy (K00-K93)	2 539	2 695	2 707	2 727	2 710	2 638	2 562
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01-Y98)	4 555	4 082	4 193	4 198	4 176	4 193	4 142
Dopravní nehody (V01-V99)	1 099	829	949	866	757	708	651
Sebevraždy (X60-X84)	1 294	1 142	1 147	1 123	1 230	1 245	1 337
Ostatní	2 806	3 614	3 796	3 946	3 965	3 963	4 883
<b>Ženy celkem</b>	53 983	51 735	51 917	51 872	53 341	52 694	52 707
Novotvary (C00-D48)	12 852	12 688	12 368	12 444	12 391	12 357	12 359
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	1 165	1 082	1 017	996	990	987	958
Zhoubný novotvar průdušky a plic (C34)	1 318	1 451	1 440	1 480	1 478	1 556	1 675
Zhoubný novotvar prsu (C50)	1 893	1 909	1 680	1 660	1 607	1 655	1 725
Nemoci oběhové soustavy (I00-I99)	31 692	28 750	28 900	28 748	30 049	29 458	28 604
Ischemické nemoci srdeční (I20-I25)	11 204	11 735	13 836	13 601	13 664	13 025	13 895
Akutní infarkt myokardu (I21)	4 562	3 030	2 879	2 936	2 921	2 697	2 806
Selhání srdce (I50)	595	1 350	727	936	1 017	931	2 211
Cévní nemoci mozku (I60-I69)	10 316	8 379	6 974	7 070	7 372	7 045	6 497
Ateroskleróza (I70)	6 424	3 670	2 965	2 902	3 436	3 814	2 010
Nemoci dýchací soustavy (J00-J99)	2 096	2 657	2 597	2 600	2 888	2 792	2 437
Nemoci trávicí soustavy (K00-K93)	1 879	2 035	2 040	2 016	2 099	2 026	1 969
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01-Y98)	2 355	1 773	1 887	1 889	1 770	1 816	1 831
Dopravní nehody (V01-V99)	385	258	299	301	269	199	220
Sebevraždy (X60-X84)	329	258	228	256	234	257	252
Ostatní	3 109	3 832	4 125	4 175	4 144	4 245	5 507

Měřeno standardizovanou mírou úmrtnosti<sup>9</sup> se úmrtnost mezi roky 2001 a 2011 snížila u mužů i u žen o jednu pětinu. Nejvýznamněji během sledovaného období poklesla standardizovaná míra úmrtnosti v případě onemocnění oběhové soustavy (o více než čtvrtinu na 413 zemřelých mužů a 268 žen na 100 000 obyvatel daného pohlaví). Standardizovaná míra úmrtnosti na novotvary poklesla v letech 2001-2011 o pětinu (na 249 zemřelých mužů a 146 žen na 100 000 obyvatel daného pohlaví). Výrazně pozitivní byl v tomto období také vývoj úmrtnosti na vnější příčiny smrti, a to především u žen, u nichž došlo k poklesu o 31 % (na 23 zemřelých z 100 000 obyvatel), u mužů nastal pokles o čtvrtinu (na 73 zemřelých z 100 000 obyvatel). Vývoj úmrtnosti na nemoci dýchací soustavy a nemoci trávicí soustavy lze v celém sledované období označit za kolísavý s klesající tendencí v letech 2009-2011.

<sup>9</sup> Reálné míry úmrtnosti jsou přepočteny na jednotnou věkovou strukturu evropského standardu publikovanou Světovou zdravotnickou organizací (WHO). Účelem standardizace je vyloučení vlivu věkové struktury daného roku, čímž je umožněno porovnávat míry úmrtnosti z různých období.

**Tab. 6.6 Standardizované\* míry úmrtnosti podle pohlaví a vybraných skupin příčin smrti (na 100 000 obyvatel), 2001-2011**

Základní příčina smrti (kód dle MKN)	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Muži celkem</b>	1 143,6	1 024,1	991,2	966,5	962,5	940,8	918,4
Novotvary (C00-D48)	317,5	286,8	277,5	272,8	268,9	266,9	249,2
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	30,3	25,9	22,4	22,6	22,1	21,5	18,7
Zhoubný novotvar průdušky a plic (C34)	85,6	73,6	71,0	67,5	66,9	65,9	62,9
Zhoubný novotvar prostaty (C61)	29,3	26,4	24,1	23,6	22,8	23,1	22,0
Nemoci oběhové soustavy (I00-I99)	567,6	477,8	453,7	437,1	436,0	424,4	412,9
Ischemické nemoci srdeční (I20-I25)	252,5	223,3	239,1	227,3	218,3	213,3	219,9
Akutní infarkt myokardu (I21)	124,8	72,0	68,1	67,8	64,1	61,2	63,0
Selhání srdce (I50)	11,5	25,6	14,6	17,6	16,6	14,1	34,1
Cévní nemoci mozku (I60-I69)	148,6	113,4	91,6	86,5	88,5	79,9	74,1
Ateroskleróza (I70)	96,0	56,8	41,4	41,3	46,0	51,0	25,0
Nemoci dýchací soustavy (J00-J99)	55,6	60,3	59,4	58,1	63,0	58,9	55,3
Nemoci trávicí soustavy (K00-K93)	50,7	50,2	49,5	48,2	47,3	45,2	43,2
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01-Y98)	90,4	77,6	78,0	76,5	75,2	74,7	73,1
Dopravní nehody (V01-V99)	20,8	15,5	17,4	15,7	13,6	12,9	11,9
Sebevraždy (X60-X84)	24,9	21,1	20,8	20,2	21,8	22,1	23,6
Ostatní	61,7	71,5	73,1	73,9	72,2	70,6	84,8
<b>Ženy celkem</b>	692,2	613,2	595,4	576,7	576,5	557,1	545,5
Novotvary (C00-D48)	179,3	164,9	157,0	155,2	150,7	149,5	146,4
Zhoubný novotvar tlustého střeva (C18)	15,3	13,2	12,0	11,5	11,2	11,3	10,5
Zhoubný novotvar průdušky a plic (C34)	19,1	19,7	19,1	19,2	18,8	19,4	20,7
Zhoubný novotvar prsu (C50)	27,5	25,5	22,1	21,2	20,0	20,6	20,9
Nemoci oběhové soustavy (I00-I99)	381,7	318,2	306,8	292,3	296,2	282,4	268,1
Ischemické nemoci srdeční (I20-I25)	135,6	129,1	145,8	137,4	133,6	123,2	128,4
Akutní infarkt myokardu (I21)	56,5	34,1	31,5	31,1	30,3	27,2	27,5
Selhání srdce (I50)	7,6	15,6	8,2	9,9	10,5	9,3	21,3
Cévní nemoci mozku (I60-I69)	122,5	90,8	73,1	70,8	71,6	66,8	60,1
Ateroskleróza (I70)	75,9	40,5	30,9	28,9	32,8	35,6	18,3
Nemoci dýchací soustavy (J00-J99)	26,6	30,3	29,3	28,6	30,9	29,2	25,1
Nemoci trávicí soustavy (K00-K93)	25,8	26,0	25,5	25,2	25,8	24,1	23,2
Vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01-Y98)	33,8	25,4	26,1	25,4	23,8	23,4	23,4
Dopravní nehody (V01-V99)	6,7	4,5	5,1	4,9	4,5	3,3	3,7
Sebevraždy (X60-X84)	5,4	4,2	3,6	4,2	3,7	4,1	4,1
Ostatní	44,9	48,5	50,6	49,9	49,1	48,5	59,2

\* pro standardizaci použit evropský standard WHO

Trendy vývoje statistiky příčin úmrtnosti jsou od roku 2007 také ovlivněny změnami v systému kódovací praxe v důsledku projektů na zvýšení kvality statistiky příčin smrti a implementacemi aktualizací 10. revize mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10). Průběžná aktualizace klasifikace patří k novinkám MKN-10. Za českou verzi klasifikace je odpovědný Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS ČR).

Pro pochopení vývoje změn v kódovací praxi, je potřeba se nejdříve seznámit s metodikou zpracování příčin smrti. Statistika příčin smrti je založena na analýze základní příčiny smrti definované Světovou zdravotnickou organizací (WHO) jako a) choroba nebo trauma, která inicializovala řetězec chorobných stavů přímo vedoucích k smrti, nebo b) okolnosti příhody nebo násilí, které přivodily smrtelné poškození. Základní příčina smrti je vybírána z diagnóz uvedených na Listu o prohlídce mrtvého (LPM), které vyplňuje ohledávající lékař.<sup>10</sup> Výběr základní příčiny smrti (ZP) je řízen pravidly, která jsou také součástí mezinárodní klasifikace nemocí - Instrukční příručky. Aktualizace MKN se týkají jak části věnující se seznamu platných diagnóz, tak i instrukcí ke kódování základní příčiny smrti.

ZP se vybírá z onemocnění nebo poranění uvedených v Části I a Části II odstavce LPM o příčině smrti (do roku 2010 vybírána manuálně pracovníky ČSÚ). Část I slouží k zaznamenání stavů se vztahem k řetězci

<sup>10</sup> Podrobnosti o cestách sběru dat v ČR viz Poppová, Magdaléna. – Štyglarová, Terezie. 2012. Statistika zemřelých podle příčin smrti se změnila. *Statistika a my*, 5, p. 24-25.

přímo vedoucím ke smrti, Část II slouží k zaznamenání stavů sice přispívajících k fatálnímu zakončení choroby, ale bez vztahu k základnímu řetězci. Dále jsou uváděny doby trvání jednotlivých onemocnění. Při výběru ZP se nejdříve ověřuje, zda zapsané diagnózy v Části I jsou uvedeny v příčinné posloupnosti, za pomoci tří výběrových pravidel. Nejdříve je uplatňována Obecná zásada – ověřuje, zda onemocnění zapsané na nejnižším řádku mohlo způsobit stavy uvedené na vyšších řádcích. V případě, že Obecnou zásadu není možné uplatnit, využije se Pravidla 1, podle kterého se vybere příčina vyvolávající posloupnost končící stavem uvedeným na hlášení o úmrtí jako první. Pokud je rozpoznána více než jedna posloupnost končící stavem uvedeným na prvním místě, vybere se vyvolávající příčina prvně jmenované posloupnosti. Jestliže na LPM nebyla nalezena posloupnost končící stavem zapsaným v Části I jako první, za ZP je vybrán stav uvedený na prvním místě tzv. Pravidlo 2.

Tímto způsobem vybrané základní příčiny jsou dále ověřovány, zda nejsou přímým následkem jiného onemocnění uvedeného jak v Části I, tak v Části II (Pravidlo 3) nebo nepodléhají modifikačním pravidlům. Modifikační pravidla odhalují nevhodné nebo neinformativní základní příčiny (např. pokud byla vybrána senilita nebo některá generalizovaná choroba jako hypertenze nebo ateroskleróza, jedná se o méně vypovídající onemocnění, než kdyby byl vybrán projev nebo důsledek stárnutí nebo choroby) nebo umožňují zakódovat dvě nebo více uvedených příčin společně jedním kódem. Modifikačních pravidel je definováno šest: 1. Pravidlo A – Pokročilý věk a jiné nepřesně vymezené stavy obsahuje výčet stavů, v jejichž případě je ZP vybírána znovu jako by tento stav nebyl na LPM uveden, 2. Pravidlo B – Triviální stavy, které obdobným způsobem jako Pravidlo A eliminuje triviální stavy pro výběr ZP, 3. Pravidlo C – Vazba, preferuje nebo modifikuje ZP vazebnými diagnózami, které jsou uvedeny v instrukční příručce (např. pokud je po použití výběrových pravidel určena jako ZP chronická ischemická choroba srdeční - I25 a v Části I nebo II je zmíněn akutní infarkt myokardu - I21, je preferován jako ZP), 4. Pravidlo D - Specificita je uplatňováno, jestliže vybraná příčina popisuje stav v obecných termínech a přitom je na LPM uveden termín, který poskytuje přesnější informace o lokalizaci nebo povaze tohoto stavu, pak má přednost informativnější výraz, 5. Pravidlo E – Časná a pozdní stadia choroby určuje, že je-li vybraná jako ZP časné stadium choroby a pokročilejší stadium téže choroby je rovněž uvedeno, kóduje se pokročilejší stadium, 6. Pravidlo F – Následky se uplatňuje v situacích, kdy smrt nastala v důsledku reziduálních účinků určitého stavu spíše než jeho aktivní fáze. Instrukční příručka dále obsahuje speciální pravidla pro kódování zhoubných nádorů a jiných vybraných oblastí, dále přehled MKN kódů, které nesmějí být používány jako ZP a přehled nepřipustných příčinných následností onemocnění.

Proces výběru ZP v souvislosti s prodlužováním délky života a tím souvisejícím růstem výskytu chronických onemocnění v populaci se stává náročnou záležitostí. Evropská Unie podporuje projekty na zvýšení kvality a srovnatelnosti statistiky příčin smrti. Výsledky těchto projektů byly aplikovány i v ČR poprvé v rámci grantového projektu Evropské Komise „Transition Facility Multi-Beneficiary Programme for Statistical Integration in 2004“ (realizovaného v letech 2006-2007). Mezi cíle grantu patřilo zvýšit kvalitu kódování ZP používáním ACME rozhodovací tabulek (Automated Classification of Medical Entities) v papírové podobě, které jsou součástí programu pro automatizované kódování příčin smrti a obsahují úplný výčet všech vztahů mezi onemocněními potřebných pro aplikaci pravidel výběru základní příčiny smrti, a zavedením nástroje pro kontrolu přípustnosti příčin smrti (tzv. Validation tool, vytvořeného na základě Instrukční příručky, výstupního materiálu Task Force on Quality Control - projektu EU a lékařských expertů ÚZIS ČR). Rokem 2009 vešlo v ČR v platnost druhé vydání MKN-10 obsahující aktualizace platné do tohoto roku.<sup>11</sup> V letech 2009-2011 pokračoval proces zvyšování kvality implementací softwaru IRIS pro automatizované kódování příčin smrti v rámci grantového projektu „Quality improvement of causes of death statistics by automated coding“. Zároveň s tímto softwarem byly do kódovací praxe začleněny aktualizace MKN-10 platné od roku 2010<sup>12</sup> a výsledky dalších projektů zabývajících se srovnatelností příčin úmrtnosti na evropské úrovni (např. Anamort<sup>13</sup>).

Automatizované kódování příčin smrti zajišťuje výrazně větší homogenitu uplatňování pravidel pro výběr ZP a v případě zavádění aktualizací klasifikace zabezpečuje i jejich jednotné nasazení. Dalším aspektem zavedení automatizovaného kódování je důsledné vyhodnocování doby trvání onemocnění, pokud bylo ohledávajícím lékařem uvedeno. Software ovšem není schopen zpracovat všechny příčiny úmrtí (mateřské, perinatální onemocnění a vnější příčiny smrti) automatizovaně, v některých případech je navíc nutné ověřit charakteristiky podmiňující výběr ZP. Manuální výběr ZP tedy není možné zcela opustit, z ročního souboru zemřelých 2011 bylo manuálně zakódováno 9,7 % úmrtí. Aby bylo možné vyhodnotit, jak automatizovaný systém a implementace aktualizací MKN-10 ovlivnily trendy statistiky příčin smrti, byl v rámci grantového projektu byl připraven výběrový soubor 25 tisíců hlášení o úmrtí ze zpracování v roce 2010, které prošly

<sup>11</sup> Podrobnosti viz [http://www.uzis.cz/cz/mkn/MKN-10\\_aktualizace.pdf](http://www.uzis.cz/cz/mkn/MKN-10_aktualizace.pdf)

<sup>12</sup> Oficiální vyhlášení platnosti těchto aktualizací bylo z administrativních důvodů v ČR opožděno o jeden rok tj. od 1. 1. 2012. Ale pro zajištění uplatňování aktualizací již platných v ČR při výběru ZP, bylo nutné využít verze programu, která obsahovala i aktualizace, jejichž platnost byla pro ČR pozdržena.

<sup>13</sup> Podrobnosti viz <http://www.invs.sante.fr/surveillance/acvc/anamort.htm>

nově i automatizovaným kódováním a výsledné ZP byly porovnány s těmi, které byly vybrány při manuálním kódování. Data publikovaná v Tab. 6.7. a Tab. 6.8. ve sloupci očekávaný vliv změnou kódování představují poměr jednotlivých diagnóz zakódovaných podle nového systému vůči starému systému.

**Tab. 6.7 Vliv změn v kódovací praxi na vybrané třídy MKN-10**

Třída MKN	Absolutní počty		Vývojový index mezi 2010 a 2011 (1 = 2010)	Očekávaný vliv změnou kódování (1=2010)	Reálný vývoj mezi 2010 a 2011 (1=2010)
	2010	2011			
Některé infekční a parazitární nemoci (A00-B99)	1 029	1 358	1,32	1,14	1,18
Novotvary (C00-D48)	28 222	27 539	0,98	0,97	1,01
Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (E00-E90)	2 188	2 794	1,28	1,19	1,09
Poruchy duševní a poruchy chování (F00-F99)	222	936	4,22	4,21	1,01
Nemoci nervové soustavy (G00-G99)	1 064	2 132	2,00	1,75	1,25
Nemoci oběhové soustavy (I00-I99)	53 590	52 725	0,98	1,00	0,98
Nemoci dýchací soustavy (J00-J99)	6 151	5 690	0,93	0,87	1,06
Nemoci trávicí soustavy (K00-K93)	4 664	4 531	0,97	0,97	1,00
Nemoci močové a pohlavní soustavy (N00-N99)	1 454	1 216	0,84	0,96	0,88
Příznaky, znaky a abnormální klinické a laboratorní nálezy nezařazené jinde (R00-R99)	1 652	1 154	0,70	0,66	1,04
Vnější příčiny nemoci a úmrtnosti (V01-Y98)	6 009	5 973	0,99	1,03	0,96
Ostatní	599	800	1,34	1,36	0,98

Přechod na automatizované kódování příčin smrti a implementace aktualizací klasifikace zasáhla všechny stupně prezentovaných dat v této analýze, včetně struktury úmrtí podle tříd klasifikace MKN-10. Mezitřídní změny se projeví především při hodnocení příčinné následnosti diagnóz (výběrová pravidla) uvedených na LPM a při uplatňování pravidel 3, A, B v kombinaci s nástrojem pro kontrolu přípustnosti diagnóz vybraných jako ZP. Největší relativní přírůstky byly zaznamenány u tříd, které se neřadí mezi nejčtenější, ale zahrnují diagnózy, které se v důsledku nových možných příčinných posloupností nebo modifikačních vazeb zařadily mezi diagnózy plně akceptovatelné jako ZP (např. vaskulární demence F01 a Alzheimerova nemoc G30). Nejvýraznější úbytek v důsledku změny kódovací praxe se projevil u třídy Příznaky, znaky a abnormální klinické a laboratorní nálezy nezařazené jinde (R00-R99).

Aktualizace MKN-10 platné od roku 2010 se dotkly také trendů úmrtnosti na zhoubné novotvary. Kromě reorganizace zhoubných novotvarů mízní krevetvorné a příbuzné tkáně,<sup>14</sup> je novým pravidlem nepoužívání sekundárních zhoubných novotvarů (C78-C79) pro kódování ZP. Tato změna se podílela z více než 60 % na zvýšení počtu úmrtí na zhoubné novotvary bez určení lokalizace (C80), jenž jsou voleny jako ZP pokud není možné určit primární lokalizaci zhoubného novotvaru. Také byla zrušena instrukce, kdy v případě uvedení více novotvarů primární lokalizace v Části I, byl jako ZP zvolen kód C97 označující zhoubné novotvary mnohočetných samostatných lokalizací. V současnosti jsou na tyto případy uplatňována běžná pravidla pro výběr ZP.

Vývojový trend třídy Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek (E00-E90) byl v roce 2011 z 90 % ovlivněn vyšší úmrtností na diabetes mellitus (E10-E10). Růst počtu úmrtí na diabetes mellitus mezi roky 2010 a 2011 je především důsledkem celkové revize tohoto tématu v ACME tabulkách na základě instrukcí uvedených v aktualizacích MKN-10. Především aplikováním Pravidla 3 – přímý následek v případě aterosklerózy končetinových tepen (I70.2) a problémů ledvin a močovodu (spadající do třídy N00-N99).

Úmrtnost na nemoci oběhové soustavy byla ovlivněna změnami kódovací praxe až v rámci podrobné struktury třídy. Provázanost diagnóz této třídy modifikačními vazbami je vysoká a v kombinaci s vysokou četností úmrtí na tuto třídu, jsou změny v kódovací praxi nejlépe odhalitelné v porovnávací studii. Nejvýraznější úbytky změnou kódovací praxe, byly zaznamenány u srdeční zástavy (I46) až o 60 %. Změna souvisí s uplatňováním Pravidla A resp. výčtu nepřesně vymezených diagnóz, kam patří podle aktuálně platných aktualizací MKN-10 již dvě ze tří onemocnění spadajících pod tuto příčinu (náhlá srdeční smrt a srdeční zástava dále nespecifikovaná). Výsledný úbytek mezi roky 2010 a 2011 byl ovšem zmírněn vyšší četností tohoto onemocnění v roce 2011. Pokles počtu úmrtí na aterosklerózu byl způsoben několika faktory: 1. důslednějším uplatňováním modifikačních vazeb zahrnutých v ACME tabulkách zavedených do kódovací praxe v roce 2007 (vazby dotýkající se I70 mohou být několikanásobné a manuální výběr ZP je pak složitý), 2. přechodem na automatizované kódování byly kontroly týkající se výběru selhání srdce (I50) jako ZP

<sup>14</sup> Seznam všech změn tabelárního seznamu je možné dohledat na <http://www.uzis.cz/zpravy/aktualizace-mkn-10-platnosti-od-1-ledna-2012>

(selhání srdce je považováno za terminální onemocnění) přeneseny na software IRIS, čímž se zvýšila aplikace vazby mezi I70 a I50, 3. aplikací vazeb v aktualizacích MKN-10 platných od roku 2010 především s vaskulární demencí (F01) a diabetem mellitus (E10-E14), 4. samotným poklesem počtu případů úmrtí na tuto příčinu.

Uplatňování výběrových pravidel softwarem pro automatizované kódování způsobilo rovněž více než 90 % úbytku v případě plicní embolie (I26). Rozdíl počtu úmrtí na jiná cévní onemocnění (I67) mezi roky 2010 a 2011 byl stejnou měrou způsoben jak změnou kódovací praxe, tak trendy úmrtnosti. Růst počtu úmrtí na následky cévních onemocnění (I69) byl způsoben zcela změnou kódovací praxe. Mezi jeden z důvodů růstu počtu zemřelých na tuto příčinu patří převod cévních onemocnění mozku s víceletou dobou trvání do kategorie následků v programu IRIS.

Významným činitelem poklesu četnosti třídy nemocí dýchací soustavy jako základní příčiny smrti se stal vývoj úmrtnosti na pneumonii, která je považována za terminální komplikaci mnoha onemocnění. V případě, že je rozšířen výčet diagnóz vhodných pro zakódování jako ZP patří pneumonie mezi diagnózy, kterých se tato změna dotkne. Souběhem zavedení automatizovaného kódování a rozšíření MKN o vnitřní kategorie vystavení nespecifickému faktoru s následkem zlomeniny a jiného nebo neurčitého poranění pro kód X59 (vystavení neurčeným faktorům) se snížila četnost úmrtí na neurčený pád (W19). Automatizovaný systém v případě, že současně s kódem poranění není na LPM uvedena vnější příčina smrti, přiřadí kód vnější příčiny z kategorie X59.

**Tab. 6.8 Vliv změn v kódovací praxi na vybrané onemocnění nebo na skupiny onemocnění**

Třída, skupina diagnóz nebo diagnóza	Absolutní počty		Vývojový index	Očekávaný vliv	Reálný vývoj
	2010	2011	mezi 2010 a 2011 (1 = 2010)	změnou kódování (1=2010)	mezi 2010 a 2011 (1=2010)*
C00-D48: Zhoubný novotvar bez určení lokalizace (C80)	798	1 067	1,34	1,21	1,13
E00-E90: Diabetes mellitus (E10-E14)	1 945	2 378	1,22	1,16	1,06
F00-F99: Vaskulární demence (F01)	49	573	11,69	19,80	A
G00-G99: Alzheimerova nemoc (G30)	403	1 046	2,60	2,33	1,27
I00-I99: Ischemické nemoci srdeční (I20-I25)	26 827	27 684	1,03	1,06	0,97
Akutní infarkt myokardu (I21)	6 261	6 566	1,05	1,08	0,97
Chronická ischemická choroba srdeční (I25)	18 529	19 575	1,06	1,05	1,01
Plicní embolie (I26)	1 903	1 252	0,66	0,69	0,97
Srdeční zástava (I46)	1 112	615	0,55	0,40	1,15
Selhání srdce (I50)	1 734	4 214	2,43	1,83	1,60
Cévní nemoci mozku (I60-I69)	11 567	10 803	0,93	0,74	1,19
Jiná cévní onemocnění mozku (I67)	3 028	2 262	0,75	0,88	0,87
Následky cévních nemocí mozku (I69)	519	685	1,32	1,73	A
Ateroskleróza (I70)	6 659	3 442	0,52	0,61	0,91
J00-J99: Pneumonie (J12-J18)	3 262	2 336	0,72	0,67	1,05
V01-Y98: Neurčený pád (W19)	779	343	0,44	0,66	0,78
V01-Y98: Vystavení neurčeným faktorům (X59)	455	1 064	2,34	5,93	A

\* A = zcela ovlivněno změnou kódování

Počet zemřelých s cizím státním občanstvím se stále zvyšuje a to v absolutním i relativním vyjádření, ale přes výraznou imigraci a zvyšující se zastoupení cizinců v populaci ČR zůstává i nadále nízký, což je způsobeno věkovou strukturou cizinců, která je ve srovnání s majoritní populací výrazně mladší. V roce 2011 zemřelo v ČR 404 cizinců<sup>15</sup>, což bylo o 48 více než v roce 2010. Cizinci z celkového počtu zemřelých představovali pouze 0,4 %. Pět nejčetnějších skupin (s výjimkou občanství ČR) tvořili v roce 2011 tradičně zemřelí se státním občanstvím Ukrajiny (67), Polska (66), Slovenska (65), Ruska (31) a Bulharska (28), oproti roku 2010 se však pořadí na prvních třech místech změnilo.

<sup>15</sup> Data zahrnují pouze cizince s povoleným pobytem na území ČR, tedy nikoli nerezidenty.

**Tab. 6.9 Zemřelí podle státního občanství,\* 2001-2011**

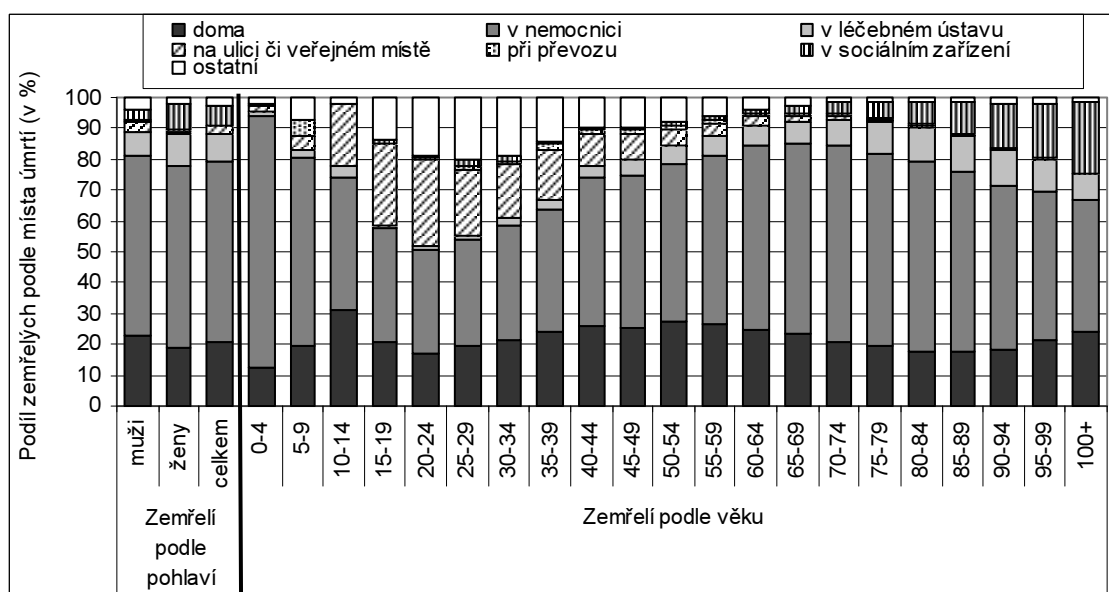
Státní občanství	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Česká republika	107 503	104 160	104 349	104 649	107 089	106 488	106 444
Ukrajina	31	28	43	53	46	61	67
Polsko	45	37	46	55	48	48	66
Slovensko	47	44	45	33	68	66	65
Rusko	4	14	9	27	25	24	31
Bulharsko	20	33	32	25	26	21	28
Cizinci celkem	252	281	287	299	332	356	404
- podíl na všech zemřelých (%)	0,23	0,27	0,27	0,28	0,31	0,33	0,38

\* výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2011

Místo úmrtí je součástí statistického zjišťování od roku 2007. Je tříděno do sedmi kategorií: doma, v nemocnici, v léčebném ústavu, na ulici či veřejném místě, při převozu, v sociálním zařízení a kategorii ostatní. Rozložení zemřelých podle místa úmrtí se od roku 2007 příliš nemění. Nejčastěji se v České republice umírá v nemocnici (62,9 tisíce, tj. 58,9 % zemřelých v roce 2011), 22,0 tisíce osob, tedy pětina, zemřelo v roce 2011 doma. Dále následují úmrtí v léčebném ústavu (9,8 tisíce, tj. 9,1 %) a v sociálním zařízení (6,4 tisíce, tj. 6,0 %). Nejméně četná jsou úmrtí při převozu (0,5 tisíce, což bylo 0,5 %).

V závislosti na pohlaví zemřelého nejsou rozdíly u dvou typů nejčastějších míst úmrtí (nemocnice, domov) příliš velké. Jinak je tomu u úmrtí v sociálním zařízení, v nichž umírá relativně více žen než mužů (8,6 % žen oproti 3,5 % mužů). Naopak úmrtí na ulici či jiném veřejném místě jsou častější u mužů než u žen (3,2 % mužů oproti 0,9 % žen). Větší rozdíly ve struktuře zemřelých podle místa úmrtí také vykazují jednotlivé věkové skupiny, přičemž ale ve všech věkových skupinách byla v roce 2011 nejčastějším místem úmrtí nemocnice. Nejvýrazněji se odlišuje skupina zemřelých ve věku 20-24 let, kde je podstatně méně úmrtí v nemocnici (33,6 %), a druhým nejčastějším místem úmrtí je ulice či veřejné místo (27,8 %).

**Obr. 6.4 Zemřelí podle místa úmrtí, 2011**





## 7 Migrace

Podle údajů z Informačního systému evidence obyvatel Ministerstva vnitra ČR (ISEO) přibylo v loňském roce zahraniční migrací 16,9 tisíce obyvatel, o 1,2 tisíce více než v roce 2010. Oproti předchozímu roku byly v roce 2011 nižší počty přistěhovalých a především vystěhovalých. Do České republiky se loni přistěhovalo celkem 22 590 osob, vystěhovalých bylo evidováno 5 701. Snížil se tedy objem zahraniční migrace, avšak migrační saldo zaznamenalo po letech výrazných poklesů mírný nárůst a meziročně se zvýšilo o 1 241 osob. Objem vnitřního stěhování se ve srovnání s rokem 2010 o 9,0 tisíce přestěhování snížil, celkem bylo zaznamenáno 231,7 tisíce změn trvalého (u cizinců také dlouhodobého) bydliště mezi obcemi uvnitř republiky.

Tab. 7.1 Zahraniční migrace, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Přistěhovalí	12 918	68 183	104 445	77 817	39 973	30 515	22 590
Vystěhovalí	21 469	33 463	20 500	6 027	11 629	14 867	5 701
Objem zahraničního stěhování	34 387	101 646	124 945	83 844	51 602	45 382	28 291
Saldo zahraničního stěhování	-8 551	34 720	83 945	71 790	28 344	15 648	16 889

Mezi přistěhovalými i vystěhovalými z/do České republiky převládají muži, v roce 2011 tvořili 54,5 % emigrantů a 55,1 % imigrantů. Na straně přistěhovalých byla meziroční změna minimální, na straně vystěhovalých došlo k výraznému vyrovnání podílu mužů a žen mezi emigranty a to nejenom vzhledem k roku 2010, ale i letům předešlým.

Tab. 7.2 Zahraniční migrace podle věku a pohlaví, 2001-2011

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Přistěhovalí</b>							
v tom ve věku: 0-14	2 297	3 784	6 537	5 944	4 813	4 750	3 087
15-34	5 700	39 954	62 285	47 860	23 842	17 523	13 416
35-49	3 406	19 330	27 523	18 192	8 144	5 550	4 089
50-64	1 173	4 608	7 096	4 985	2 567	2 096	1 469
65+	342	507	1 004	836	607	596	529
Podíl věkové skupiny (%): 0-14	17,8	5,5	6,3	7,6	12,0	15,6	13,7
65+	2,6	0,7	1,0	1,1	1,5	2,0	2,3
Průměrný věk migrantů - muži	32,2	32,3	31,6	30,8	29,8	29,2	29,8
- ženy	29,2	30,8	30,8	29,2	27,6	26,8	27,1
<b>Vystěhovalí</b>							
v tom ve věku: 0-14	1 008	2 022	1 363	472	535	758	873
15-34	11 152	18 212	11 264	2 338	4 243	5 634	2 250
35-49	6 933	10 164	5 629	1 929	4 168	5 367	1 682
50-64	2 189	2 784	1 988	1 034	2 304	2 682	685
65+	187	281	256	254	379	426	211
Podíl věkové skupiny (%): 0-14	4,7	6,0	6,6	7,8	4,6	5,1	15,3
65+	0,9	0,8	1,2	4,2	3,3	2,9	3,7
Průměrný věk migrantů - muži	35,2	33,5	33,6	39,3	40,9	40,2	34,6
- ženy	31,1	31,8	31,6	33,2	35,1	34,1	32,6
<b>Podíl mužů (%) - přistěhovalí</b>	56,7	61,6	61,0	63,2	57,7	54,3	55,1
- vystěhovalí	67,7	60,8	62,1	66,2	73,3	74,2	54,5

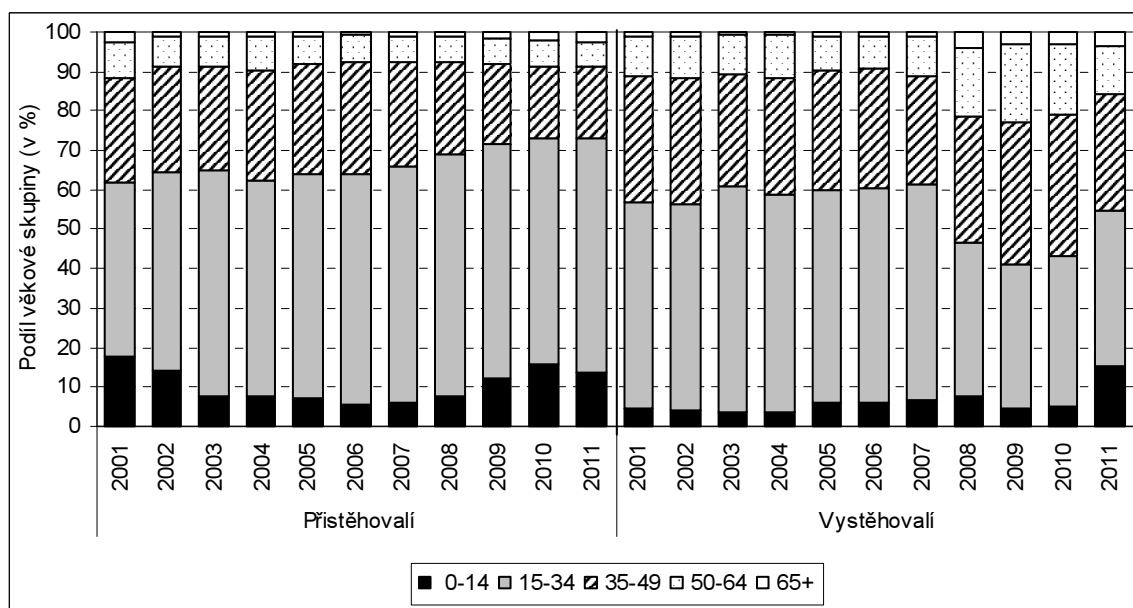
Věková struktura migrantů odráží převažující formu migrace, jejíž důvody jsou zejména pracovní.<sup>16</sup> Zastoupení osob starších 65 let se jak mezi přistěhovalými tak i mezi vystěhovalými oproti roku 2010 mírně zvýšilo, nadále však zůstalo velmi nízké. Mezi přistěhovalými byla pouze 2,3 % starších 65 let, u vystěhovalých byl podíl této věkové skupiny 3,7 %. Podíl dětské složky mezi přistěhovalými se mírně snížil

<sup>16</sup> Údaje přebírané z ISEO však informaci o důvodu stěhování neobsahují, důvod stěhování byl uváděn pouze v papírových hlášeních ČSÚ, která se sbírala před rokem 2005.

z 15,7 % v roce 2010 na 13,7 % v roce 2011. Mezi vystěhovanými se zastoupení dětské složky výrazně zvýšilo, když se v letech 2006-2010 pohybovalo mezi 4-8 %, zatímco v roce 2011 to bylo už 15,3 %, což bylo více než podíl této věkové skupiny v obyvatelstvu České republiky jako celku, jenž činil 14,7 % ke konci roku 2011. Vysvětlením výrazného nárůstu dětské složky mezi vystěhovanými může být značné zvýšení podílu občanů ČR, mezi nimiž byl vyšší podíl dětí než mezi vystěhovanými cizinci.

Průměrný věk migrantů byl vyšší u mužů než u žen a u emigrantů ve srovnání s imigranty. V roce 2011 byl průměrný věk přistěhovaných žen 27,1 roku, což bylo o 0,3 roku více než v roce 2010. Přistěhováni muži byli v průměru staří 29,8 roku, tj. o 0,6 roku více než v roce předešlém. U vystěhovaných mužů se meziročně průměrný věk snížil z 40,2 roku na 34,6. Důvodem tak prudké změny může být vysoký podíl občanů ČR mezi nimiž byl i značný podíl dětí. Protože se však celkově v roce 2011 vystěhovalo z ČR 3,2 tisíce osob s českým státním občanstvím, z nichž bylo 0,8 tisíce mladších 15 let, mezi nimiž nebylo zastoupení chlapců a dívek v jednotlivých věkových skupinách shodné s populací ČR, projevilo se toto výrazněji u mužů než u žen. Průměrný věk žen-emigrantek byl v roce 2011 o 1,5 roku nižší než v roce 2010, kdy činil 34,1 roku. Průměrný věk přistěhovaných i vystěhovaných mužů a žen je tak podstatně nižší než průměrný věk mužů (39,6 roku) i žen (42,5 roku) v celé populaci ČR.

**Obr. 7.1 Zahraniční migrace podle věku, 2001-2011**



Čeští státní občané se na zahraniční migraci během sledovaného období podíleli 3-5 % s výjimkou roku 2001, kdy jejich podíl dosáhl 7 %. V roce 2008 podíl českých státních občanů na migračním objemu přesáhl hodnotu z roku 2001, a dále se zvyšoval. V roce 2011 měla již téměř každá pátá osoba, která se stěhovala přes hranice ČR, také české občanství. Počty vystěhovaných českých občanů obvykle převažovaly nad počtem přistěhovaných a i v roce 2011 bylo zaznamenáno záporné migrační saldo – 1 316 osob. S ohledem na neúplnou evidenci se lze domnívat, že úbytky jsou ve skutečnosti vyšší.

**Tab. 7.3 Nejčtenější státní občanství zahraničních migrantů, 2001-2011**

Státní občanství	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Přistěhovaní - 1.</b>	Ukrajina	Ukrajina	Ukrajina	Ukrajina	Ukrajina	Slovensko	Slovensko
2.	Slovensko	Slovensko	Slovensko	Vietnam	Slovensko	Rusko	Rusko
3.	Vietnam	Vietnam	Vietnam	Slovensko	Rusko	Ukrajina	Ukrajina
<b>Vystěhovaní - 1.</b>	Slovensko	Ukrajina	Ukrajina	ČR	Slovensko	Slovensko	Slovensko
2.	Ukrajina	Rusko	ČR	Německo	ČR	ČR	ČR
3.	Rusko	Vietnam	Vietnam	Slovensko	Polsko	Polsko	Německo
<b>Saldo stěhování - 1.</b>	Vietnam	Ukrajina	Ukrajina	Ukrajina	Ukrajina	Rusko	Slovensko
2.	ČR	Slovensko	Slovensko	Vietnam	Rusko	Ukrajina	Rusko
3.	Rumunsko	Vietnam	Vietnam	Slovensko	USA	USA	Ukrajina

Pořadí zemí, jejichž občané měli v ČR nejvyšší migrační přírůstky, bylo v posledních třech letech poněkud proměnlivé. Rusko a Ukrajina se v posledních třech letech pohybovaly na prvním až třetím místě co se týče velikosti migračního salda, vždy však u nich došlo meziročně ke snížení rozdílu mezi počtem přistěhovaných a vystěhovaných. V roce 2011 bylo nejvyšší migrační saldo u občanů Slovenska (3 389 osob), ale v předchozím roce u nich bylo migrační saldo záporné -1 338 osob. V roce 2011 bylo zaznamenáno záporné migrační saldo pouze u občanů České republiky.

Mezi lety 2007 a 2008 se počty vystěhovaných z nejčastějších skupin státních občanství výrazně změnily. Tato situace je důsledkem změny zdroje, od kterého ČSÚ získává informace o zahraničním stěhování cizinců. Zatímco před rokem 2008 byla data přebírána z Cizinecké policie ČR, od roku 2008 byly pro zpracování bilancí použity údaje z ISEO spravovaného MV ČR. Ten uváděl podstatně vyšší počty vystěhovaných Němců a naopak nižší Ukrajinců, Rusů a Vietnamců, než které byly obvyklé v předchozích letech.

**Tab. 7.4 Zahraniční stěhování podle státního občanství, 2001-2011**

Státní občanství	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Přistěhovaní</b>	12 918	68 183	104 445	77 817	39 973	30 515	22 590
z toho občanství: ČR	1 595	2 058	1 934	1 666	1 774	2 469	1 917
Německo	244	797	1 932	4 308	1 975	2 002	1 338
Polsko	436	949	2 329	1 223	858	723	612
Rusko	712	4 675	6 695	5 763	4 115	3 681	2 146
Slovensko	2 410	6 781	13 931	7 592	5 609	5 086	4 368
Ukrajina	2 755	30 150	39 572	18 731	8 084	3 476	1 980
Vietnam	2 203	6 433	12 332	13 368	2 306	1 422	708
<b>Vystěhovaní</b>	21 469	33 463	20 500	6 027	11 629	14 867	5 701
z toho občanství: ČR	903	2 075	2 076	2 206	2 279	2 386	3 233
Německo	374	63	201	2 034	1 802	1 638	366
Polsko	471	96	96	67	1 974	2 328	228
Rusko	1 063	2 461	930	35	9	11	23
Slovensko	8 492	629	802	585	4 167	6 424	979
Ukrajina	4 632	17 157	8 670	156	33	44	91
Vietnam	799	2 350	1 051	69	37	36	53
<b>Saldo zahraniční migrace</b>	-8 551	34 720	83 945	71 790	28 344	15 648	16 889
z toho občanství: ČR	692	-17	-142	-540	-505	83	-1 316
Německo	-130	734	1 731	2 274	173	364	972
Polsko	-35	853	2 233	1 156	-1 116	-1 605	384
Rusko	-351	2 214	5 765	5 728	4 106	3 670	2 123
Slovensko	-6 082	6 152	13 129	7 007	1 442	-1 338	3 389
Ukrajina	-1 877	12 993	30 902	18 575	8 051	3 432	1 889
Vietnam	1 404	4 083	11 281	13 299	2 269	1 386	655

Podle oboru azylové a migrační politiky MV ČR k 30. 11. 2011<sup>17</sup> žilo na území České republiky 406 211 cizinců, z toho 197 884 s trvalým pobytem. Nejčastěji měli státní občanství Ukrajiny (106 040 osob, z toho 50 052 s trvalým pobytem). Druhou početně nejsilnější skupinou jsou občané Slovenska (80 967 osob, z toho 30 898 s trvalým pobytem), třetí Vietnamu (55 585 osob, z toho 37 497 s trvalým pobytem). Více jak deset tisíc občanů zde mělo ještě Rusko (27 320), Polsko (19 048) a Německo (15 702).

Objem vnitřního stěhování se meziročně mírně snížil, celkem bylo zaznamenáno 231 694 změn trvalého bydliště (u cizinců také dlouhodobého) uvnitř republiky,<sup>18</sup> o 9,0 tisíc méně než v roce 2010. Téměř veškerý pokles počtu osob stěhujících se v rámci ČR šel na vrub snížení počtu přestěhovaných z kraje do kraje, když se v roce 2011 přestěhovalo mezi kraji 83,5 tisíce osob, což bylo o 8,2 tisíce méně než v roce předchozím.

Ve srovnání s rokem 2010 se lidé v České republice stěhovali relativně častěji na kratší vzdálenosti a sice z obce do obce v rámci okresu, když se meziročně podíl tohoto typu stěhování zvýšil o dva procentní body

<sup>17</sup> Novější údaj nebyl v době zpracování této publikace k dispozici.

<sup>18</sup> Jde o evidované změny trvalého pobytu mezi obcemi uvnitř ČR podle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech. Ve vnitřním stěhování tedy nejsou zahrnuty změny pobytu osob bez splnění ohlašovací povinnosti.

z 42 na 44 %. V absolutních počtech ale počet přestěhování z obce do obce v rámci okresu nepatrně poklesl z 101,2 tisíce přestěhování v roce 2010 na 101,1 tisíce změn registrovaného pobytu v roce 2011.

**Tab. 7.5 Vnitřní migrace podle typu stěhování, 2001-2011**

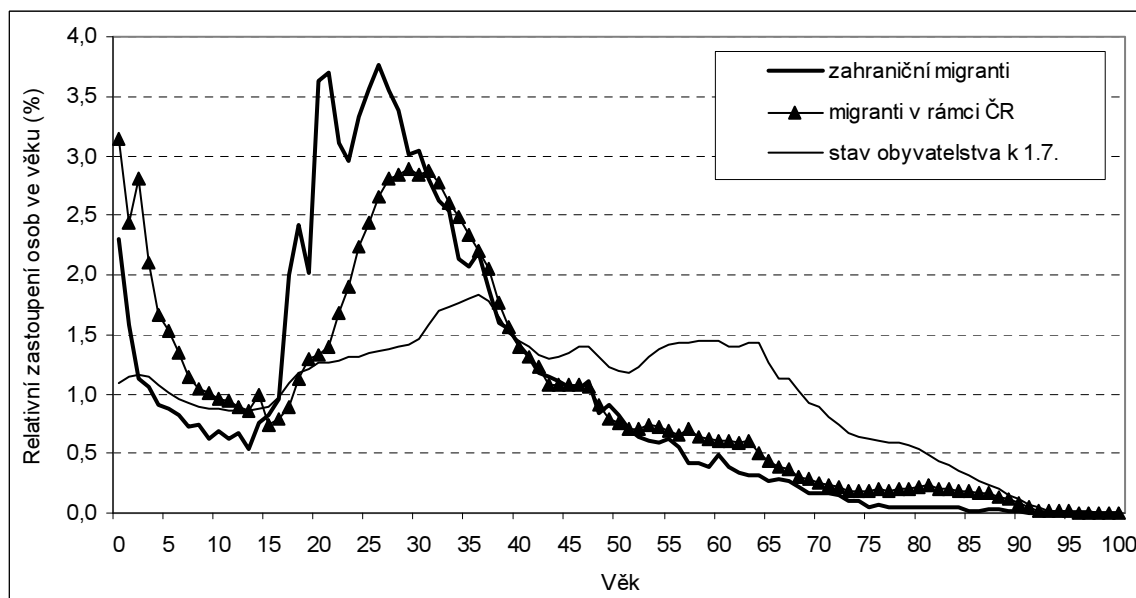
Objem stěhování	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Celkem	204 622	225 241	255 689	250 071	233 262	240 695	231 694
- z obce do obce v rámci okresu	108 323	100 183	109 541	104 713	96 395	101 181	101 072
- z okresu do okresu v rámci kraje	33 706	43 700	47 745	47 444	45 002	47 774	47 064
- z kraje do kraje	62 593	81 358	98 403	97 914	91 865	91 740	83 558

Skladba vnitřní migrace podle pohlaví byla v roce 2011 ve srovnání se zahraniční migrací vyrovnanější, i když nedopovídala rozložení mužů a žen v celé populaci, která byla ze 49 % tvořena muži a z 51 % ženami. Mezi stěhujícími se v rámci ČR bylo v roce 2011 47 % mužů a 53 % žen. Věkové složení migrantů se od celkové populace liší, jde o osoby v průměru mladší (31 let), relativně více jsou zastoupeny děti do 15 let věku (22,9 % v roce 2011), naopak podstatně nižší je podíl stěhujících se osob starších 65 let (5,8 %).

**Tab. 7.6 Vnitřní migrace podle věku a pohlaví, 2001-2011**

	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Migranti podle věku:</b> 0-14	39 725	43 856	48 065	47 775	46 534	50 397	52 960
15-34	100 111	106 687	121 529	116 903	106 797	103 809	93 996
35-49	32 622	41 069	49 989	50 287	47 447	51 195	48 449
50-64	17 734	21 376	24 166	23 555	21 367	23 324	22 776
65+	14 430	12 253	11 940	11 551	11 117	11 970	13 513
Podíl věkové skupiny (%): 0 -14	19,4	19,5	18,8	19,1	19,9	20,9	22,9
65+	7,1	5,4	4,7	4,6	4,8	5,0	5,8
Průměrný věk migrantů - muži	30,0	30,5	30,6	30,7	30,4	30,6	30,3
- ženy	31,6	31,5	31,3	31,3	31,0	31,3	31,4
<b>Migranti podle pohlaví - muži</b>	97 761	108 765	125 823	123 486	114 528	117 894	109 188
- ženy	106 861	116 476	129 866	126 585	118 734	122 801	122 506
Podíl mužů (%)	47,8	48,3	49,2	49,4	49,1	49,0	47,1

**Obr. 7.2 Migranti a obyvatelstvo podle věku, 2011**



Zastoupení cizinců na vnitřním stěhování se v období od roku 2001 až do roku 2009 stále zvyšovalo až k 18 %. V následujících letech se cizinci na vnitřním stěhování podíleli méně a v roce 2011 byl jejich podíl pouze 11,3 %. Nelze ale zapomínat, že se ale může jednat také pouze o změny evidence bydliště cizinců, které nemusí být spojeny s fyzickým přestěhováním, a na druhou stranu ne všechna přestěhování musí být spojena se změnou trvalého bydliště mezi obcemi v rámci ČR (podobně tomu může být i u občanů ČR). Až do roku 2010 se na vnitřní migraci cizinců podíleli Ukrajinci více než 40 a v některých letech i více než 50 %,

v roce 2011 byl jejich podíl 39,3 %. Podíly cizinců ostatních státních občanství na vnitřní migraci tak mírně vzrostly, 23,9 % bylo Vietnamců, 8,6 % připadalo na Slováky a 5,8 % na Rusy.

**Tab. 7.7 Vnitřní migrace podle státního občanství\*, 2001-2011**

<b>Státní občanství</b>	<b>2001</b>	<b>2006</b>	<b>2007</b>	<b>2008</b>	<b>2009</b>	<b>2010</b>	<b>2011</b>
ČR	198 635	202 268	212 933	207 328	191 662	203 588	205 465
ostatní celkem	5 987	22 973	42 756	42 743	41 600	37 107	26 229
z toho: Ukrajina	2 935	12 922	23 094	22 767	18 470	17 575	10 303
Vietnam	1 019	3 377	6 924	7 789	10 834	8 373	6 280
Slovensko	307	1 382	2 543	2 708	2 457	2 324	2 261
Rusko	421	1 008	1 926	1 582	1 635	1 669	1 514
Mongolsko	30	622	1 724	1 686	1 682	1 032	834
Podíl cizinců na vnitřním stěhování (%)	2,9	10,2	16,7	17,1	17,8	15,4	11,3

\* výběr a řazení občanství podle četnosti v roce 2011

## 8 Populační vývoj v krajích

**Populační vývoj nebyl v roce 2011 ve všech krajích<sup>19</sup> České republiky stejný. Menší meziroční výkyvy demografických ukazatelů jsou na úrovni krajů běžné a nemusí vždy znamenat podstatnější změnu demografického chování populace daného územního celku.**

Zvláštní postavení mezi kraji zaujímalo i v roce 2011 Hl. m. Praha, které bylo charakteristické vysokým průměrným věkem obyvatel, nízkým podílem osob tvořících dětskou složku obyvatelstva, nízkou plodností, výrazně vyšším průměrným věkem matky při narození dítěte, vyšší nadějí dožití obyvatel a také vyšším průměrným věkem snoubenců při uzavření manželství. Pro tento region je typická i výraznější mobilita. Další skupinu krajů, které charakterizoval nižší podíl živě narozených mimo manželství, vyšší podíl sňatků svobodných a nižší úroveň rozvodovosti, potratovosti a úmrtnosti, pak představovaly kraje Jihomoravský, Zlínský a také Kraj Vysočina. Pro obyvatele Ústeckého a Karlovarského kraje bylo charakteristické nižší zastoupení osob ve věku 65 a více let, byla zde nižší nadějí dožití, výrazně vyšší podíl dětí narozených mimo manželství, vyšší úroveň úhrnné indukované potratovosti, ale také vyšší úroveň plodnosti.

### 8.1 Počet obyvatel a věkové složení

Na konci roku 2011 žilo v České republice 10 505 445 osob. Počet obyvatel je výsledkem bilance, která navazuje na výsledky sčítání lidu, domů a bytů, které se uskutečnilo k 26. 3. 2011.<sup>20</sup> Celkový přírůstek obyvatel za rok 2011 činil 18,7 tisíce osob a populační růst zaznamenalo sedm krajů. V druhé polovině ze 14 krajů byl celkový přírůstek naopak záporný, jednalo se (seřazeno podle velikosti relativní meziroční změny) o kraje Moravskoslezský, Zlínský, Královéhradecký, Karlovarský, Ústecký, Olomoucký a Kraj Vysočina. Ve všech zmíněných krajích s výjimkou Kraje Vysočina, kde záporná bilance stěhování převážila nad kladným saldem přirozené změny, se na celkovém úbytku obyvatel v roce 2011 podílela jak přirozená, tak mechanická změna. V kraji Středočeském, Hl. m. Praha, Jihomoravském, Libereckém a Jihočeském byl celkový přírůstek kladný jak díky kladnému přirozenému tak i migračnímu přírůstku. V kraji Plzeňském a Pardubickém byl záporný přirozený přírůstek více než kompenzován kladným migračním saldem, a tak i zde byl celkový přírůstek kladný.

Z hlediska početní velikosti krajů si první místo i v roce 2011 udržel Středočeský kraj, v němž k 31. 12. 2011 žilo 1,279 milionu osob, na druhém místě bylo Hl. m. Praha s 1,242 milionu obyvatel. Do konce roku 2008 nejlidnatější kraj Moravskoslezský byl v roce 2011 na místě třetím (1,241 milionu obyvatel). Nejméně obyvatel je hlášeno k pobytu v Karlovarském kraji (0,303 milionu obyvatel).

Složení obyvatel podle věku odráží rozdílný demografický vývoj v jednotlivých krajích. Podobně jako v předchozích letech i v roce 2011 se nejvýrazněji od ostatních krajů odlišovala věková struktura Hl. m. Prahy, která byla charakteristická nejvyšším průměrným věkem obyvatel (41,9 let), nejnižším podílem osob ve věkové skupině 0-14 let (13,3 %) a výrazně vyšším podílem osob ve věku 65 a více let (17,2 %). To mělo za následek i nejvyšší hodnotu indexu stárí (129,7), jenž udává kolik osob starších 65 let připadá na 100 dětí mladších 15 let. Podle všech použitých kritérií tak bylo Hl. m. Praha krajem s nejstarším obyvatelstvem. Postavení kraje s nejmladší věkovou strukturou již tak jednoznačné nebylo ani z hlediska všech použitých kritérií ani z hlediska vývoje v čase. Nejnižší podíl osob starších 65 let (14,8 %) žil v roce 2011 v Ústeckém kraji a toto postavení si kraj udržuje dlouhodobě. Nejvyšší podíl dětí mladších 15 let (15,9 %) byl v roce 2011 ve Středočeském kraji, když toto postavení převzal v roce 2010 od kraje Ústeckého. Podobně tomu bylo i u indexu stárí, který až do roku 2010 byl nejnižší v Ústeckém kraji a v roce 2011 už ale v kraji Středočeském (95,9). A stejně tak se změnila i pozice nejmladšího kraje z hlediska průměrného věku, když v roce 2011 toto postavení převzal od kraje Ústeckého kraj Středočeský (40,3 roku). Věková struktura krajů s nejmladším a nejstarším obyvatelstvem se nejvíce lišila v zastoupení osob v jednotlivých věkových skupinách mladších 37 let.

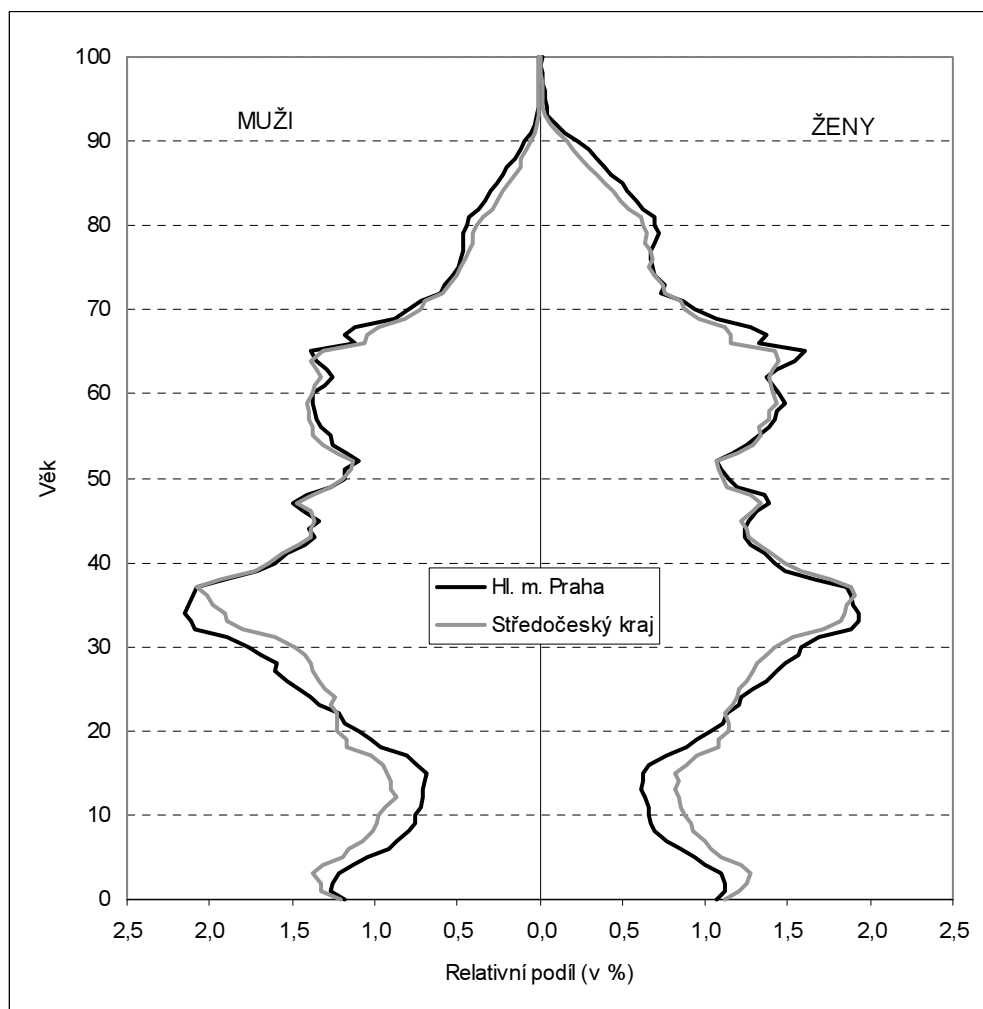
<sup>19</sup> Veškeré údaje se vztahují k území daného celku, které respektuje územní členění platné v roce události. Základní demografické údaje za kraje ČR ve zhruba desetileté časové řadě přepočtené na aktuální územní vymezení správních jednotek lze najít např. v publikaci *Demografická ročenka krajů (kód 4027)* na [http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/select\\_obyvatelstvo](http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/select_obyvatelstvo). Další údaje za územní celky ČR jsou k dispozici ve *Veřejné databázi ČSÚ* (<http://vdb.czso.cz/vdbvo/uvod.jsp>) či na stránkách jednotlivých regionálních pracovišť ČSÚ ([http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/regiony\\_mesta\\_obce\\_souhrn](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/regiony_mesta_obce_souhrn)).

<sup>20</sup> Počet obyvatel v letech 2001-2010 je bilančně navázán na výsledky sčítání z 1. 3. 2001.

**Tab. 8.1 Pohyb obyvatelstva v krajích, 2011**

Kraj	Absolutně			Na 1 000 obyvatel			Počet obyvatel k 31.12.
	přirozený přírůstek	přírůstek stěhováním	celkový přírůstek	přirozený přírůstek	přírůstek stěhováním	celkový přírůstek	
ČR	1 825	16 889	18 714	0,2	1,6	1,8	10 505 445
Hl. m. Praha	1 876	5 751	7 627	1,5	4,6	6,2	1 241 664
Středočeský	1 910	12 449	14 359	1,5	9,8	11,3	1 279 345
Jihočeský	5	362	367	0,0	0,6	0,6	636 138
Plzeňský	-322	775	453	-0,6	1,4	0,8	571 709
Karlovarský	-66	-573	-639	-0,2	-1,9	-2,1	303 165
Ústecký	-196	-226	-422	-0,2	-0,3	-0,5	828 026
Liberecký	426	254	680	1,0	0,6	1,6	438 600
Královéhradecký	-311	-388	-699	-0,6	-0,7	-1,3	553 856
Pardubický	-53	204	151	-0,1	0,4	0,3	516 411
Vysočina	44	-352	-308	0,1	-0,7	-0,6	511 937
Jihomoravský	938	1 748	2 686	0,8	1,5	2,3	1 166 313
Olomoucký	-248	-144	-392	-0,4	-0,2	-0,6	638 638
Zlínský	-601	-456	-1 057	-1,0	-0,8	-1,8	589 030
Moravskoslezský	-1 577	-2 515	-4 092	-1,3	-2,0	-3,3	1 230 613

**Obr. 8.1 Relativní věková struktura kraje s nejstarším a nejmladším obyvatelstvem, 31. 12. 2011**



Nejnižší procentní zastoupení obyvatel mladších 15 let mělo Hlavní město Praha (13,3 %) a kraje Zlínský (14,2 %), Plzeňský (14,3 %) a Jihomoravský (14,4 %). Všechny zmíněné kraje a dále ještě kraj Moravskoslezský a Olomoucký se hodnotou tohoto ukazatele nacházely pod průměrem České republiky

(14,7 %). Na opačném konci pomyslného žebříčku se pak umístily kraje Středočeský, Ústecký a Liberecký, v nichž byl podíl mladších 15 let mezi 15,3 a 15,9 %. Ve všech krajích se zastoupení obyvatel mladších 15 let meziročně zvýšilo.

Nejvyšší zastoupení osob 65letých a starších z celkového počtu obyvatel dosahovaly po Hl. m. Praze, v němž tyto osoby představovaly 17,2 % populace, kraje Královéhradecký (17,1 %), Zlínský (16,8 %), Jihomoravský (16,7 %) a také kraj Plzeňský (16,7 %). Pod hodnotou republikového průměru (16,2 %) bylo zastoupení starších 65 let pouze v pěti krajích: Ústeckém (14,8 %), Karlovarském (15,2 %), Středočeském (15,3 %), Libereckém (15,4 %) a v Moravskoslezském (15,8 %). V porovnání s rokem 2010 došlo ve všech krajích k nárůstu tohoto podílu.

**Tab. 8.2 Podíl obyvatel ve věku 0-14 let v krajích (v %), 2001-2011 (k 31. 12.)**

Kraj	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	15,9	14,4	14,2	14,1	14,2	14,4	14,7
Hl. m. Praha	13,2	12,2	12,1	12,2	12,4	12,8	13,3
Středočeský	15,7	14,8	14,8	14,9	15,2	15,6	15,9
Jihočeský	16,3	14,6	14,5	14,4	14,4	14,5	14,8
Plzeňský	15,5	14,1	14,0	13,8	13,9	14,1	14,3
Karlovarský	16,5	14,9	14,7	14,6	14,6	14,7	14,7
Ústecký	16,7	15,5	15,3	15,2	15,2	15,3	15,5
Liberecký	16,6	15,0	14,9	14,8	14,9	15,1	15,3
Královéhradecký	16,0	14,5	14,4	14,3	14,4	14,5	14,7
Pardubický	16,5	15,0	14,7	14,6	14,6	14,7	14,9
Vysočina	16,9	15,0	14,8	14,5	14,5	14,5	14,7
Jihomoravský	15,7	14,1	13,9	13,8	13,9	14,1	14,4
Olomoucký	16,2	14,4	14,2	14,1	14,2	14,3	14,6
Zlínský	16,2	14,3	14,1	14,0	13,9	14,0	14,2
Moravskoslezský	16,8	14,7	14,5	14,3	14,3	14,4	14,5

**Tab. 8.3 Podíl obyvatel ve věku 65+ let v krajích (v %), 2001-2011 (k 31. 12.)**

Kraj	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	13,9	14,4	14,6	14,9	15,2	15,5	16,2
Hl. m. Praha	16,1	15,7	15,6	15,8	16,1	16,4	17,2
Středočeský	14,2	14,1	14,1	14,2	14,5	14,7	15,3
Jihočeský	13,7	14,3	14,5	14,8	15,2	15,5	16,2
Plzeňský	14,4	14,9	15,0	15,2	15,6	16,0	16,7
Karlovarský	12,0	13,2	13,3	13,7	14,1	14,4	15,2
Ústecký	12,2	12,8	13,0	13,3	13,7	14,0	14,8
Liberecký	12,8	13,3	13,6	13,9	14,3	14,6	15,4
Královéhradecký	14,5	15,1	15,3	15,7	16,1	16,5	17,1
Pardubický	14,1	14,7	14,8	15,1	15,5	15,7	16,4
Vysočina	13,9	14,6	14,9	15,2	15,6	15,9	16,6
Jihomoravský	14,4	15,0	15,2	15,5	15,9	16,2	16,7
Olomoucký	13,6	14,5	14,7	15,1	15,5	15,8	16,4
Zlínský	13,8	14,9	15,1	15,5	15,8	16,2	16,8
Moravskoslezský	12,4	13,7	14,1	14,5	14,9	15,2	15,8

Index stáří byl v roce 2011 menší než 100 jen ve dvou krajích: Středočeském (95,9) a Ústeckém (96,0) a celkově v šesti krajích byl index stáří nižší než republikový průměr (110,4). Postavení Hl. m. Prahy jakožto kraje s nejvyšší hodnotou indexu stáří (129,7) je výjimečné. Druhý nejvyšší index stáří byl v roce 2011 zaznamenán ve Zlínském kraji (117,8) a dále v kraji Plzeňském (116,6), Královéhradeckém (116,5) a Jihomoravském (116,1).

Průměrný věk obyvatel jednotlivých krajů se na konci roku 2011 pohyboval mezi 40,3 a 41,9 lety. Od roku 2010, kdy poprvé průměrný věk ve všech krajích překročil hranici 40 let, se dále zvýšil a to o 0,3 roku ve svém minimu i maximu. Nejvyšší průměrný věk připadl tradičně hlavnímu městu (41,9 roku), druhý nejvyšší průměrný věk byl na konci roku 2011 v Královéhradeckém a Plzeňském kraji (41,5 let). I v kraji Zlínském, Jihomoravském, Olomouckém a Jihočeském byl průměrný věk vyšší ve srovnání republikovým průměrem. Ve zbývajících sedmi krajích průměrný věk nedosahoval výše republikového průměru. Pozici kraje



s nejnižším průměrným věkem obyvatel zaujal v roce 2011 Středočeský kraj, který tak na tomto místě vystřídal kraj Ústecký.

**Tab. 8.4 Index stáří\* v krajích, 2001-2011 (k 31. 12.)**

Kraj	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	87,2	100,2	102,4	105,1	107,0	107,8	110,4
Hl. m. Praha	122,3	128,8	129,4	130,0	129,5	127,6	129,7
Středočeský	90,5	95,5	95,3	95,6	95,4	94,8	95,9
Jihočeský	84,0	97,7	100,2	103,2	105,5	106,8	109,8
Plzeňský	92,9	105,5	107,3	110,1	112,3	113,4	116,6
Karlovarský	72,7	88,4	90,9	93,7	96,3	98,1	103,4
Ústecký	73,4	83,0	85,0	87,6	90,0	91,2	96,0
Liberecký	77,2	89,0	91,2	94,1	96,0	97,1	100,7
Královéhradecký	90,6	103,7	106,1	109,6	111,7	113,4	116,5
Pardubický	85,1	98,1	100,6	103,7	106,2	107,1	110,0
Vysočina	82,0	97,4	100,6	104,5	107,5	109,6	112,6
Jihomoravský	91,8	106,1	108,9	112,3	114,2	114,8	116,1
Olomoucký	84,4	100,3	103,5	107,1	109,4	110,3	112,9
Zlínský	85,3	103,7	107,2	110,8	113,6	115,7	117,8
Moravskoslezský	74,2	93,5	97,2	101,2	104,3	105,8	108,6

\* počet osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0-14 let

**Tab. 8.5 Průměrný věk obyvatel v krajích, 2001-2011 (k 31. 12.)**

Kraj	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	39,0	40,2	40,3	40,5	40,6	40,8	41,1
Hl. m. Praha	41,3	41,8	41,7	41,6	41,6	41,6	41,9
Středočeský	39,3	40,0	40,0	40,0	40,0	40,1	40,3
Jihočeský	38,7	40,1	40,3	40,5	40,7	40,9	41,2
Plzeňský	39,5	40,6	40,7	40,8	41,0	41,2	41,5
Karlovarský	38,0	39,4	39,6	39,8	40,1	40,4	40,9
Ústecký	38,1	39,2	39,4	39,6	39,8	40,0	40,4
Liberecký	38,4	39,7	39,8	40,0	40,1	40,3	40,6
Královéhradecký	39,3	40,6	40,7	40,9	41,1	41,3	41,5
Pardubický	38,7	40,0	40,2	40,4	40,6	40,8	41,0
Vysočina	38,4	39,8	40,0	40,3	40,5	40,8	41,1
Jihomoravský	39,2	40,5	40,6	40,8	40,9	41,1	41,3
Olomoucký	38,7	40,1	40,3	40,5	40,7	40,9	41,2
Zlínský	38,7	40,2	40,4	40,7	40,9	41,2	41,4
Moravskoslezský	38,1	39,7	39,9	40,2	40,4	40,6	40,9

## 8.2 Sňatečnost

Ve srovnání s rokem 2010 se v roce 2011 počet uzavřených manželství v České republice snížil o 1,6 tisíce na 45,1 tisíce sňatků, což tedy znamenalo meziroční pokles o 3,4 %. Pokles nebyl ve všech krajích rovnoměrný a ve dvou krajích dokonce došlo ke zvýšení počtu uzavřených manželství (v Libereckém kraji o 1,3 % na 1 954 sňatků v roce 2011 a v Pardubickém kraji o 2,9 % na 2 228 sňatků). V ostatních 12 krajích se počet sňatků snížil, nejvýraznější meziroční pokles nastal v Moravskoslezském, Zlínském a Ústeckém kraji, v nichž bylo ve srovnání s rokem 2010 uzavřeno o 6,1-6,8 % manželství méně.

Manželství ve většině případů uzavírají dva svobodní snoubenci (tzv. protogamní sňatky). V úhnu České republiky na ně v roce 2011 připadlo 64,3 % sňatků, na úrovni krajů se jejich podíl pohyboval od nejnižších hodnot mírně nad hladinou 54 % až po maxima přesahující 72 %. Relativně nejvíce párů dvou svobodných snoubenců uzavřelo manželství v kraji Vysočina (72,5 %) a ve Zlínském kraji (72,2 %), naopak tomu bylo v kraji Karlovarském (54,2 %) a Ústeckém (56,7 %).

Regionem s tradičně podprůměrnou mírou sňatečnosti svobodných zůstaly i nadále kraje Ústecký a Karlovarský. Vymezení oblasti s nejvyšší intenzitou sňatečnosti již tak jednoznačné není. Na počátku 90. let 20. století jí byly východní Čechy (Pardubický a Královéhradecký kraj) a Kraj Vysočina. Do roku 2003 se

však ve východních Čechách sňatečnost snížila, i když zde i dnes svobodní muži i ženy vykazují nadprůměrnou úroveň sňatečnosti. Nejvyšší intenzita sňatečnosti byla v roce 2011 v Kraji Vysočina a dále mezi muži v kraji Jihočeském a v kraji Zlínském u žen.

**Tab. 8.6 Sňatky v krajích, 2001-2011**

Kraj	Sňatky celkem							Protogamní sňatky (%)		
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2011
ČR	52 374	51 447	57 157	52 457	47 862	46 746	45 137	64,8	64,2	64,3
Hl. m. Praha	6 405	6 761	7 149	6 580	6 258	5 978	5 873	60,2	62,8	64,8
Středočeský	5 857	5 847	6 682	6 320	5 758	5 732	5 540	62,5	61,3	60,7
Jihočeský	3 190	3 028	3 449	3 112	2 871	2 891	2 845	66,2	65,9	65,8
Plzeňský	2 942	2 799	2 989	2 763	2 528	2 545	2 454	63,4	61,0	62,8
Karlovarský	1 792	1 716	1 737	1 514	1 336	1 280	1 238	53,0	52,6	54,2
Ústecký	4 411	4 398	5 006	4 477	3 945	3 669	3 447	57,8	56,9	56,7
Liberecký	2 362	2 254	2 564	2 343	2 094	1 928	1 954	59,3	58,1	58,8
Královéhradecký	2 844	2 650	2 964	2 738	2 421	2 484	2 347	66,2	65,8	61,8
Pardubický	2 515	2 343	2 765	2 470	2 223	2 166	2 228	70,0	67,4	65,6
Vysočina	2 560	2 435	2 580	2 332	2 187	2 216	2 167	73,9	74,1	72,5
Jihomoravský	5 602	5 647	6 287	5 802	5 252	5 099	4 894	68,3	68,1	68,7
Olomoucký	3 025	2 936	3 325	3 098	2 827	2 675	2 605	69,2	67,3	67,9
Zlínský	2 797	2 731	2 966	2 710	2 568	2 564	2 404	73,1	73,6	72,2
Moravskoslezský	6 072	5 902	6 694	6 198	5 594	5 519	5 141	66,3	64,7	65,0

**Tab. 8.7 Index sňatečnosti svobodných v krajích, 2001-2011**

Kraj	Muži							Ženy						
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Hl. m. Praha	106	104	98	94	96	91	96	101	102	96	94	94	92	96
Středočeský	99	99	101	101	100	101	97	99	99	100	101	98	99	98
Jihočeský	103	101	103	102	102	107	110	99	100	101	100	101	105	106
Plzeňský	104	101	97	97	96	100	99	103	101	97	95	96	101	98
Karlovarský	100	92	93	90	88	85	86	99	88	93	88	84	82	86
Ústecký	95	95	102	95	93	89	90	95	94	100	96	95	89	91
Liberecký	101	100	104	102	101	97	99	102	100	101	104	102	96	98
Královéhradecký	101	98	98	102	99	104	102	104	100	100	102	102	105	101
Pardubický	101	105	101	101	100	101	104	99	105	103	99	103	102	104
Vysočina	106	100	100	102	105	111	111	108	101	103	103	104	107	111
Jihomoravský	102	106	103	106	105	104	100	102	104	103	106	105	105	101
Olomoucký	95	98	96	101	100	98	101	96	100	98	101	102	100	98
Zlínský	100	98	102	102	109	111	106	99	98	101	102	108	108	109
Moravskoslezský	95	96	99	101	102	103	101	96	98	100	102	101	104	101

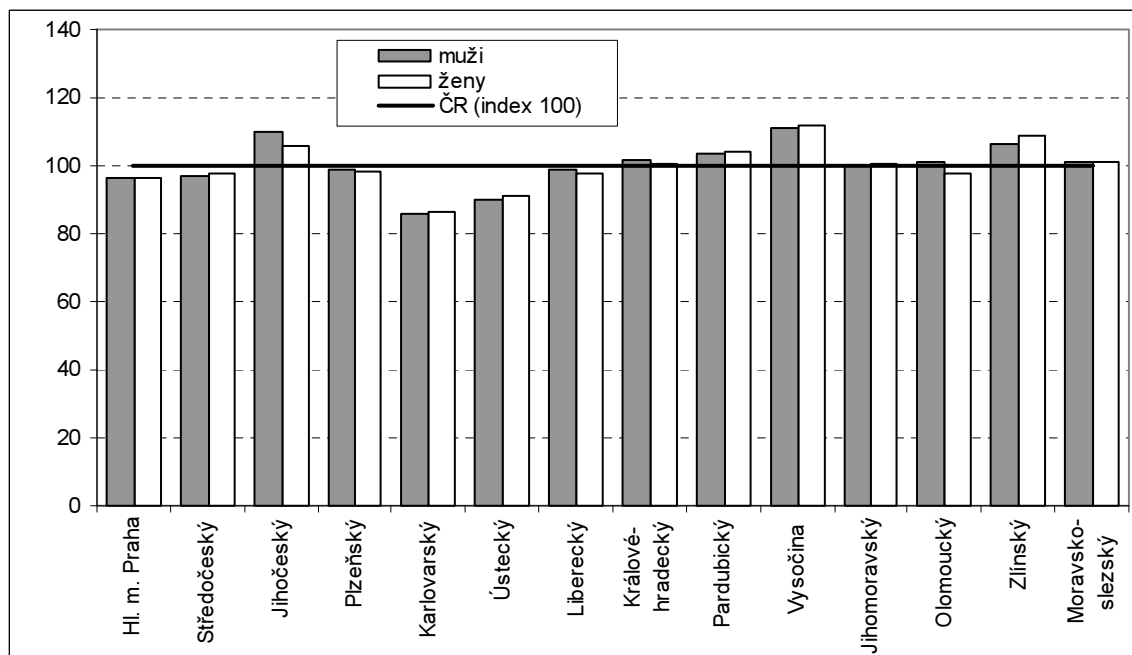
Pozn.: Z důvodu neexistence bilancí podle rodinného stavu na úrovni krajů byly pro hodnocení úrovně sňatečnosti svobodných v krajích prezentovány pouze indexy, udávající vztah výše úhmné redukované sňatečnosti svobodných v kraji vzhledem k republikové hodnotě.

Vstup do manželství byl stále více odkládán do vyššího věku, což potvrzovalo i zvýšení průměrného věku<sup>21</sup> při vstupu do prvního manželství ve všech krajích. K největšímu nárůstu došlo v Pardubickém kraji, kde se průměrný věk dosud svobodných nevěst meziročně zvýšil o 0,6 roku na 27,9 roku, u mužů vzrostl o 0,7 roku na 30,6 roku. I v roce 2011 byl průměrný věk při prvním sňatku v kraji Hl. m. Praha v porovnání s ostatními krajemi výrazně vyšší, ale rozdíly mezi Prahou a krajem s druhým nejvyšším průměrným věkem při prvním sňatku se zmenšily. Muži v Hl. m. Praze vstupovali do manželství průměrně ve věku 31,9 roku, což bylo o 1,2 roku později ve srovnání s republikovým průměrem, nevěsty v Praze se průměrně vdávaly ve věku 29,4 roku, a byly tak dokonce o 1,4 roku starší než republikový průměr. Druhé nejvyšší hodnoty byly zaznamenány v Karlovarském kraji (u mužů 31,3 roku a u žen 28,6 roku). Nevěsty a ženichové z Kraje

<sup>21</sup> Počítáno z redukováných měr sňatečnosti.

Vysočina patřili po celé sledované období let 2001-2011 k nejmladším. Ženy se zde v roce 2011 poprvé v průměru vdávaly v 27,3 roku, muži se poprvé průměrně ženili ještě před dovršením 30 let věku v 29,9 roku.

**Obr. 8.2 Index sňatečnosti svobodných podle pohlaví v krajích, 2011**



**Tab. 8.8 Průměrný věk při 1. sňatku\* v krajích, 2001-2011**

Kraj	Muži							Ženy						
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	27,6	29,4	29,7	29,8	30,2	30,5	30,7	24,9	26,7	26,9	27,1	27,5	27,8	28,0
Hl. m. Praha	29,0	30,6	31,0	31,2	31,6	31,9	31,9	26,5	28,1	28,4	28,4	29,1	29,2	29,4
Středočeský	27,5	29,3	29,7	29,5	30,1	30,4	30,6	24,6	26,4	26,7	26,8	27,4	27,7	27,9
Jihočeský	27,6	29,2	29,7	29,7	30,1	30,3	30,5	24,7	26,4	26,7	26,9	27,2	27,6	27,8
Plzeňský	27,5	29,5	29,5	29,9	30,4	30,3	30,8	24,7	26,6	26,7	26,9	27,4	27,5	28,0
Karlovarský	28,0	29,5	30,0	30,4	30,7	31,1	31,3	24,9	27,0	26,9	27,5	27,9	28,1	28,6
Ústecký	27,6	29,4	29,9	30,0	30,3	30,7	30,8	24,8	26,6	26,9	27,3	27,4	28,0	27,9
Liberecký	27,8	29,6	29,6	29,8	30,2	30,6	30,9	25,0	26,8	27,0	27,1	27,5	28,1	28,2
Královéhradecký	27,4	29,4	29,4	29,8	30,0	30,0	30,5	24,7	26,5	26,7	27,0	27,1	27,5	27,8
Pardubický	27,2	29,0	29,3	29,4	29,9	29,9	30,6	24,4	26,4	26,7	26,6	27,1	27,3	27,9
Vysočina	27,2	28,8	29,2	29,3	29,7	29,9	29,9	24,2	26,1	26,4	26,6	26,8	27,2	27,3
Jihomoravský	27,6	29,4	29,6	29,8	30,1	30,5	30,5	24,8	26,7	26,9	27,2	27,4	27,7	28,0
Olomoucký	27,6	29,2	29,5	29,7	30,1	30,2	30,4	24,8	26,6	26,9	26,9	27,3	27,7	27,7
Zlínský	27,3	29,4	29,5	29,5	30,0	30,2	30,4	24,8	26,7	26,7	26,8	27,2	27,5	27,7
Moravskoslezský	27,2	29,0	29,3	29,4	29,8	30,1	30,2	24,6	26,4	26,7	26,8	27,2	27,4	27,7

\* z redukovaných měr sňatečnosti

### 8.3 Rozvodovost

Počet rozvodů v České republice meziročně klesl o 2,7 tisíce na 28,1 tisíce. S výjimkou Plzeňského kraje, kde de facto stagnoval, došlo ke snížení počtu rozvodů ve všech krajích. Se vzrůstajícím podílem déletrvajících manželství mezi rozvedenými a v souvislosti se snížením plodnosti se ve všech krajích ČR s výjimkou Plzeňského kraje a Kraje Vysočina meziročně snížilo zastoupení manželství s nezletilými dětmi. V roce 2011 bylo relativně nejvíce rozvodů, jež se týkaly také nezletilých dětí, v Kraji Vysočina (61,6 %) a dále v Jihočeském kraji (60,2 %), nejméně pak v Hl. m. Praze (45,5 %).

Republiková hodnota úhrnné rozvodovosti, podílu manželství končících rozvodem, se snížila z 50,0 % v roce 2010 na 46,2 % v roce 2011. Intenzita rozvodovosti v ČR je poměrně stabilně výrazně územně

diferencována. Nejvyšší rozvodovost se vyskytuje v oblasti severozápadních, severních a středních Čech. Středočeský kraj byl druhým rokem krajem s nejvyšší úrovní úhrnné rozvodovosti (54,4 % v roce 2011), když toto místo převzal po kraji Karlovarském. V regionech s nejnižší intenzitou rozvodovosti – Kraj Vysočina a Zlínský kraj – se naproti tomu v posledních několika letech pohybuje úhrnná rozvodovost okolo 40 % (38,2, resp. 42,1 % v roce 2011). K meziročnímu snížení úhrnné rozvodovosti došlo ve všech krajích kromě kraje Plzeňského, v němž úhrnná rozvodovost vzrostla z v roce 2010 podprůměrných 49,2 % na v roce 2011 nadprůměrných 50,3 %. Největší meziroční změna nastala v Jihomoravském kraji, v němž se úroveň úhrnné rozvodovosti dostala z nadprůměrné hodnoty 52,8 % v roce 2010 na podprůměrnou hodnotu 44,2 % v roce 2011. Výrazný pokles nastal také v kraji Středočeském a Karlovarském, v nichž se úroveň úhrnné rozvodovosti v obou srovnávaných letech udržela nad republikovým průměrem, a v Kraji Vysočina, v němž úhrnná rozvodovost nedosahovala republikového průměru.

**Tab. 8.9 Rozvody v krajích, 2001-2011**

Kraj	Rozvody celkem							Rozvody s nezletilými dětmi (%)		
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2011
ČR	31 586	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783	28 113	65,1	60,5	56,3
Hl. m. Praha	4 099	3 737	3 621	3 666	3 150	3 524	3 220	57,1	51,5	45,5
Středočeský	3 401	3 743	3 696	3 695	3 541	4 130	3 615	66,1	61,4	57,6
Jihočeský	1 867	1 729	1 627	1 966	1 731	1 863	1 807	69,5	63,7	60,2
Plzeňský	1 696	1 643	1 734	1 604	1 543	1 626	1 630	63,4	62,6	59,3
Karlovarský	1 050	1 108	1 111	1 155	1 110	1 028	891	62,4	52,2	53,8
Ústecký	3 267	2 930	2 783	2 889	2 805	2 573	2 319	66,4	60,0	56,8
Liberecký	1 448	1 548	1 537	1 400	1 401	1 351	1 296	65,2	60,6	56,1
Královéhradecký	1 647	1 692	1 736	1 515	1 597	1 640	1 459	67,0	60,5	57,5
Pardubický	1 400	1 330	1 400	1 292	1 361	1 281	1 258	68,4	65,2	59,5
Vysočina	1 193	1 224	1 252	1 343	1 157	1 328	1 105	72,7	64,8	61,6
Jihomoravský	3 102	3 096	3 369	3 334	3 047	3 548	2 945	63,4	61,2	56,3
Olomoucký	1 768	2 003	1 853	1 884	1 741	1 823	1 733	67,9	65,1	58,2
Zlínský	1 485	1 618	1 536	1 593	1 461	1 472	1 415	66,9	61,6	59,0
Moravskoslezský	4 163	4 014	3 874	3 964	3 488	3 596	3 420	65,6	62,6	56,5

**Tab. 8.10 Rozvodovost v krajích, 2001-2011**

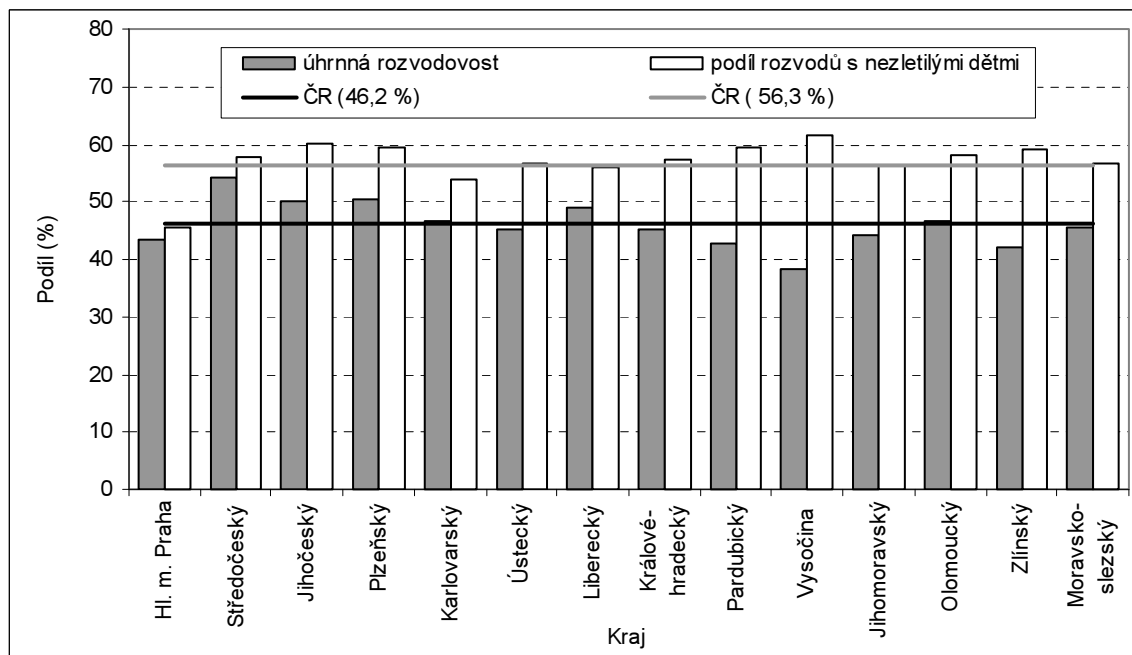
Kraj	Úhrnná rozvodovost (v %)							Průměrná délka trvání manželství při rozvodu						
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	44,7	48,7	48,7	49,6	46,8	50,0	46,2	11,3	12,0	12,3	12,3	12,5	12,7	12,9
Hl. m. Praha	50,1	48,9	47,5	48,7	42,0	47,4	43,6	11,0	11,9	12,1	12,0	12,1	12,2	12,8
Středočeský	45,3	53,9	53,7	54,0	52,2	61,2	54,4	10,8	11,6	11,8	12,0	12,1	12,3	12,2
Jihočeský	44,6	45,0	42,4	52,0	46,2	50,7	50,0	10,9	11,8	12,4	12,3	12,7	12,7	12,7
Plzeňský	44,7	47,6	50,4	47,7	46,1	49,2	50,3	10,8	11,5	12,1	11,7	12,2	12,5	12,4
Karlovarský	44,8	53,6	55,2	57,2	56,4	53,2	46,6	10,6	10,2	10,1	10,8	11,0	11,2	11,7
Ústecký	52,6	53,8	51,7	54,2	53,5	49,4	45,2	11,1	11,2	11,6	11,8	11,9	12,2	12,4
Liberecký	48,5	55,4	56,1	51,3	52,1	50,8	48,9	11,0	11,9	12,1	12,2	12,2	12,7	12,9
Královéhradecký	43,7	49,0	50,9	44,7	48,2	49,7	45,2	11,3	12,2	12,4	12,7	12,5	13,1	13,0
Pardubický	40,5	42,4	44,8	42,4	44,9	43,1	42,7	11,6	12,1	12,9	12,6	12,8	13,1	13,5
Vysočina	35,5	39,5	41,0	44,3	38,8	44,6	38,2	10,7	12,2	12,3	12,7	12,6	13,5	13,0
Jihomoravský	40,6	43,9	48,6	48,8	44,6	52,8	44,2	11,7	12,7	12,6	12,7	13,2	13,2	13,6
Olomoucký	40,4	50,4	47,3	49,0	45,9	48,4	46,6	11,7	12,6	12,9	12,9	12,9	13,2	13,7
Zlínský	37,6	44,9	43,0	45,2	42,4	43,0	42,1	12,0	12,9	13,4	13,3	13,3	13,8	13,7
Moravskoslezský	45,8	49,4	48,3	50,3	45,3	47,5	45,5	11,6	12,5	12,7	12,8	12,7	12,8	13,2

Při hodnocení úrovně úhrnné rozvodovosti v jednotlivých krajích je nutno vzít v úvahu, že do výpočtu vstupují počty uzavřených manželství v daném regionu v dlouhé časové řadě, což může ovlivnit výši rozvodovosti v krajích s vyšší kladnou či zápornou bilancí stěhování či s jejich výraznějšími výkyvy.

Rozdíly v průměrné délce trvání manželství od jeho vzniku do jeho zániku rozvodem odráží územní rozdíly z hlediska intenzity rozvodovosti. Manželství v krajích s vysokou rozvodovostí trvají zpravidla kratší dobu v porovnání s kraji s vyšší stabilitou manželství. V roce 2011 se průměrná délka trvání manželství v krajích

pohybovala mezi 11,7 roku v Karlovarském kraji, v němž dlouhodobě trvala manželství ukončená rozvodem nejkratší dobu, a 13,7 roku v Olomouckém a Zlínském kraji.

**Obr. 8.3 Úhrnná rozvodovost a podíl rozvodů s nezletilými dětmi v krajích, 2011**



## 8.4 Porodnost a plodnost

Po významném snížení počtu narozených dětí v 90. letech 20. století se v období 2002-2008 každoročně počet narozených zvyšoval. V roce 2008 nastal vrchol v 10 ze 14 krajů, v roce 2009 se počet narozených meziročně zvýšil ještě v kraji Plzeňském, Královéhradeckém, Olomouckém a Hl. m. Praze, v roce 2010 tomu tak bylo již pouze v hlavním městě. V roce 2011 došlo ke snížení počtu živě narozených dětí ve všech krajích. Na úrovni celé ČR poklesl počet živě narozených o 7,2 % z 117,2 tisíce v roce 2010 na 108,7 tisíce v roce 2011. Nejmenší relativní meziroční úbytek nastal ve Středočeském kraji, kde se v roce 2011 narodilo 14,5 tisíce dětí, tj. o 4,5 % méně ve srovnání s rokem 2010. Relativně největší snížení ročního počtu narozených dětí nastalo v Plzeňském kraji, kde meziročně ubylo dokonce 10,8 % narozených, když se jejich počet snížil z 6,2 tisíce na 5,6 tisíce.

**Tab. 8.11 Živě narození v krajích, 2001-2011**

Kraj	Živě narození celkem							Živě narození mimo manželství (%)		
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2011
ČR	90 715	105 831	114 632	119 570	118 348	117 153	108 673	23,5	33,3	41,8
Hl. m. Praha	9 681	12 530	13 195	14 339	14 488	14 792	13 968	22,8	30,0	36,6
Středočeský	10 035	12 741	14 279	15 246	15 219	15 212	14 531	20,7	29,7	38,0
Jihočeský	5 554	6 370	6 922	7 155	7 027	6 933	6 379	18,8	33,0	42,5
Plzeňský	4 774	5 803	6 100	6 385	6 412	6 242	5 566	23,1	34,0	43,8
Karlovarský	2 920	3 201	3 438	3 562	3 425	3 313	3 014	41,3	51,1	58,3
Ústecký	7 905	8 935	9 715	10 031	9 626	9 275	8 645	40,0	48,3	56,1
Liberecký	4 013	4 466	5 045	5 220	5 206	5 120	4 654	29,1	38,1	47,4
Královéhradecký	4 954	5 491	6 122	6 254	6 261	6 021	5 437	21,9	31,8	42,4
Pardubický	4 466	5 248	5 709	5 752	5 644	5 721	5 312	17,8	30,0	39,8
Vysočina	4 568	5 113	5 373	5 649	5 447	5 357	5 075	12,6	24,9	35,7
Jihomoravský	9 626	11 512	12 371	13 196	13 145	13 040	12 404	18,6	27,8	36,7
Olomoucký	5 716	6 428	6 931	7 118	7 134	6 922	6 311	22,3	33,4	43,0
Zlínský	5 171	5 612	6 059	6 261	6 076	6 106	5 570	14,3	23,5	32,8
Moravskoslezský	11 332	12 381	13 373	13 402	13 238	13 099	11 807	27,0	38,1	46,5

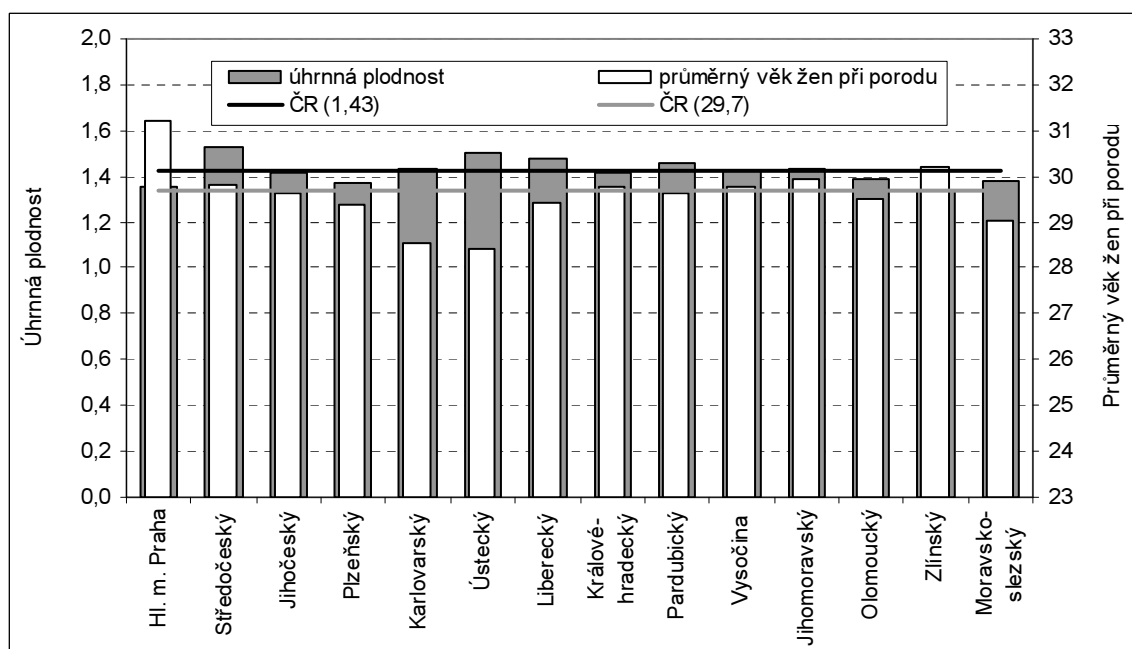
Podíl dětí narozených mimo manželství se v ČR stále zvyšuje, v roce 2011 se 41,8 % dětí narodilo nevdaným ženám. Relativně nejvíce nemanželských dětí bylo registrováno v kraji Karlovarském (58,3 %) a Ústeckém (56,1 %), kde se již dlouho udržuje nad 50 %, i když v Karlovarském kraji se podíl mimomanželsky narozených meziročně mírně snížil. Naopak v kraji Zlínském a Kraji Vysočina se na porodnosti nejvíce podílí ženy vdané, podíl dětí narozených mimo manželství zde dosáhl přibližně jedné třetiny (32,6 % a 35,6 %), i pro tyto oblasti ale platí rostoucí trend.

Od začátku tisíciletí až do roku 2008 se úhrnná plodnost až na několik výjimek zvyšovala ve všech krajích. V roce 2008 pět krajů (Středočeský, Jihočeský, Karlovarský, Ústecký a Kraj Vysočina) zaznamenalo od začátku 21. století své maximum, v ostatních devíti krajích zvyšování plodnosti pokračovalo i v roce 2009, kdy svého maxima dosáhla plodnost v kraji Plzeňském, Libereckém, Královéhradeckém a Olomouckém. Ve zbylých pěti krajích (Hl. m. Praha, Pardubický, Jihomoravský, Zlínský a Moravskoslezský kraj) byla plodnost nejvyšší až v roce 2010.

**Tab. 8.12 Plodnost v krajích, 2001-2011**

Kraj	Úhrnná plodnost							Průměrný věk žen při porodu						
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	1,15	1,33	1,44	1,50	1,49	1,49	1,43	27,5	28,9	29,1	29,3	29,4	29,6	29,7
Hl. m. Praha	1,10	1,27	1,30	1,37	1,37	1,39	1,35	29,4	30,6	30,8	31,0	31,0	31,2	31,2
Středočeský	1,16	1,38	1,52	1,60	1,58	1,58	1,52	27,5	28,9	29,3	29,3	29,5	29,7	29,8
Jihočeský	1,13	1,31	1,44	1,50	1,49	1,49	1,41	27,4	28,8	28,9	29,1	29,2	29,5	29,6
Plzeňský	1,13	1,37	1,44	1,50	1,51	1,49	1,37	27,4	28,6	29,0	29,1	29,2	29,3	29,4
Karlovarský	1,22	1,37	1,47	1,53	1,50	1,49	1,43	27,0	28,1	28,4	28,6	28,6	28,5	28,6
Ústecký	1,22	1,42	1,56	1,61	1,58	1,55	1,51	26,7	28,0	28,2	28,3	28,3	28,5	28,4
Liberecký	1,18	1,33	1,51	1,56	1,58	1,58	1,48	27,3	28,8	29,0	29,2	29,1	29,3	29,4
Královéhradecký	1,18	1,32	1,49	1,53	1,56	1,53	1,42	27,5	28,8	29,1	29,3	29,5	29,6	29,8
Pardubický	1,13	1,35	1,48	1,49	1,48	1,52	1,46	27,5	28,8	29,2	29,4	29,5	29,6	29,6
Vysočina	1,14	1,32	1,39	1,48	1,45	1,45	1,42	27,4	28,8	29,0	29,2	29,5	29,5	29,7
Jihomoravský	1,11	1,30	1,40	1,49	1,49	1,49	1,44	27,6	29,1	29,3	29,5	29,6	29,8	30,0
Olomoucký	1,13	1,29	1,40	1,46	1,48	1,47	1,39	27,4	28,7	29,1	29,3	29,5	29,5	29,5
Zlínský	1,11	1,23	1,34	1,40	1,39	1,41	1,34	27,6	29,2	29,4	29,7	29,7	29,9	30,2
Moravskoslezský	1,16	1,32	1,44	1,46	1,47	1,47	1,38	27,0	28,3	28,6	28,8	28,7	29,0	29,0

**Obr. 8.4 Úhrnná plodnost a průměrný věk žen při porodu v krajích, 2011**



V roce 2011 se úhrnná plodnost v celé ČR snížila z 1,49 dítěte na ženu na 1,43. K poklesu došlo také ve všech krajích. Nejvyšších hodnot dosahovala plodnost v Středočeském kraji (1,52 dítěte na ženu) a v kraji Ústeckém (1,51). Nadprůměrná zůstala i plodnost žen v Libereckém, Pardubickém, Jihomoravském kraji, těsně nad republikovým průměrem (1,43) byla i v kraji Karlovarském. Tradičně nejnižší byla až do roku 2010 plodnost žen s trvalým bydlištěm v Hl. m. Praze, avšak v roce 2011 byla nejnižší úroveň plodnosti zaznamenána v kraji Zlínském (1,34), Hl. m. Praha těsně následovalo (1,35). Výrazněji nižší ve srovnání s průměrem byla též plodnost žen z Plzeňského kraje (1,37) a kraje Moravskoslezského (1,38).

Z hlediska průměrného věku matek při porodu se od ostatních krajů dlouhodobě významně odlišuje pouze Hl. m. Praha. V letech 2004-2010 byla Praha jediným krajem, v němž byl průměrný věk matek při porodu vyšší než 30 let. I v roce 2011 si Hl. m. Praha udrželo své prvenství (31,2 roku), ale přes hranici 30 let se dostal i kraj Zlínský (30,2). V ostatních krajích nebyl v roce 2011 tento ukazatel příliš diferencován, když se pohyboval mezi 28,4 roku v Ústeckém kraji a 30,0 roku v Jihomoravském kraji. Přestože se celkový průměrný věk matek při porodu stále zvyšuje, ve třech krajích nastalo maximum už v předchozích letech: v Karlovarském v roce 2008, v Ústeckém a Pardubickém v roce 2010.

## 8.5 Potratovost

Celkový počet potratů se v ČR meziročně snížil o 0,4 tisíce na 38,9 tisíce potratů v roce 2011. V jednotlivých krajích vývoj již tak jednoznačný nebyl a zatímco v předchozím roce došlo ke snížení počtu potratů ve všech krajích, v roce 2011 bylo v kraji Středočeském, Jihočeském, Libereckém, Pardubickém, Olomouckém a dále v Kraji Vysočina potratů více než v roce 2010. Největší absolutní i relativní nárůst nastal v kraji Olomouckém, v němž se počet potratů meziročně zvýšil o 129, tj. o 6,4 % na 2 135 případů za rok. V Hl. m. Praze se počet potratů meziročně prakticky nezměnil. V ostatních krajích dále pokračovalo snižování počtu potratů, absolutně největší meziroční pokles byl zaznamenán v Ústeckém kraji, v němž bylo v roce 2011 zaregistrováno 4 058, což bylo o 271 potratů méně než v roce předchozím. Největší relativní pokles, téměř o 10 %, nastal v kraji Karlovarském, kde se počet potratů snížil z 1 420 v roce 2010 na 1 280 v roce 2011.

Tab. 8.13 Potraty v krajích, 2001-2011

Kraj	Potraty celkem							UPT (%)			Anti-koncepce*
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2011	
ČR	45 057	39 959	40 917	41 446	40 528	39 273	38 864	72,2	63,4	61,9	52,8
Hl. m. Praha	5 007	4 293	4 408	4 694	4 532	4 427	4 431	81,4	74,4	68,9	59,9
Středočeský	4 769	4 654	4 706	4 992	5 194	4 878	4 957	75,9	64,8	65,2	43,1
Jihočeský	2 880	2 292	2 327	2 296	2 371	2 323	2 436	72,1	64,0	59,0	48,3
Plzeňský	2 729	2 425	2 629	2 617	2 458	2 423	2 387	72,9	58,9	56,4	47,2
Karlovarský	1 817	1 597	1 584	1 615	1 441	1 420	1 280	74,4	67,0	68,7	50,4
Ústecký	4 904	4 504	4 461	4 631	4 595	4 329	4 058	72,5	63,9	66,0	51,9
Liberecký	2 299	2 022	2 008	2 092	1 995	1 942	1 962	72,3	62,1	61,9	49,7
Královéhradecký	2 344	2 213	2 250	2 228	2 256	2 179	2 079	73,0	67,1	61,8	53,8
Pardubický	1 848	1 568	1 666	1 753	1 647	1 591	1 622	66,5	55,1	51,4	54,0
Vysočina	1 849	1 762	1 789	1 746	1 661	1 591	1 630	66,1	58,4	52,3	54,6
Jihomoravský	4 297	3 923	4 074	3 796	3 757	3 730	3 599	71,4	61,8	61,7	54,5
Olomoucký	2 583	2 202	2 252	2 145	2 113	2 006	2 135	69,4	60,0	61,4	64,8
Zlínský	2 197	1 852	1 895	1 877	1 927	1 903	1 833	65,2	53,8	54,8	56,0
Moravskoslezský	5 534	4 652	4 868	4 964	4 581	4 531	4 455	67,7	62,7	60,8	51,8

\* podíl žen (k 31. 12. 2011) ve fertilním věku užívajících antikoncepci předepsanou lékařem (zdroj: ÚZIS ČR)

Zastoupení indukovaných potratů na celkovém počtu potratů se v celé ČR dlouhodobě snižuje, ale v roce 2011 byl meziroční pokles podílu indukovaných potratů na celkovém počtu potratů zaznamenán pouze v kraji Libereckém, Pardubickém, Jihomoravském a Moravskoslezském. Z celkového počtu potratů připadala v roce 2011 ve všech krajích na UPT více než polovina. Nejvyšší hodnoty podílu UPT jsou typické pro Hl. m. Prahu (68,9 % v roce 2011) a pro kraj Karlovarský (68,7 %). Vysoká byla váha indukovaných potratů také v Ústeckém (66,0 %) a Středočeském (65,2 %) kraji. Na opačném konci žebříčku stojí tradičně kraje Pardubický (51,4 %), Vysočina (52,3 %) a Zlínský (54,8 %).

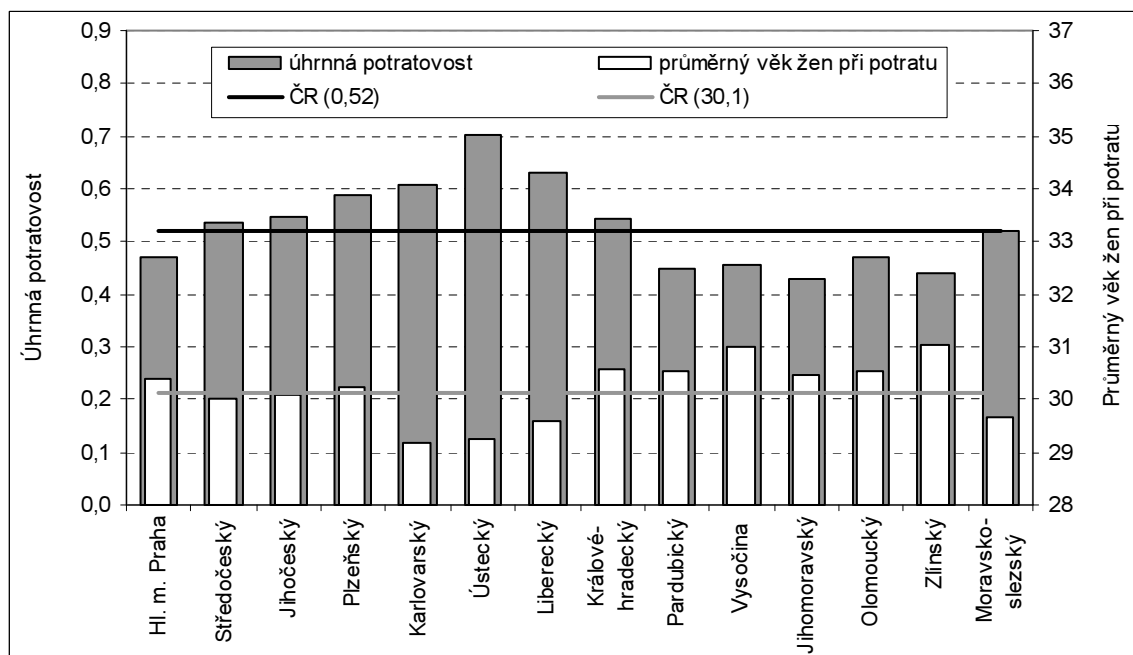
Souvislost s úrovní potratovosti má i vývoj podílu žen ve fertilním věku využívajících lékařem předepsanou formu antikoncepce. Podle údajů Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR používalo k 31. 12. 2011

hormonální nebo nitroděložní antikoncepci 52,8 % žen ve věku 15-49 let. Výrazně nejvyšší podíl těchto žen vykazoval v roce 2011 Olomoucký kraj, a to sice 64,8 %. Na druhém místě v mezikrajském srovnání se s velkým odstupem umístily ženy z Hl. m. Prahy (59,9 %). Nejnižší procento žen užívajících moderní antikoncepční prostředky vykazoval kraj Středočeský (43,1 %) a Plzeňský kraj (47,2 %).

**Tab. 8.14 Potratovost v krajích, 2001-2011**

Kraj	Úhrnná potratovost							Průměrný věk žen při potratu						
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	0,60	0,53	0,54	0,54	0,53	0,51	0,52	29,6	30,0	29,9	29,9	30,1	30,2	30,1
Hl. město Praha	0,59	0,48	0,49	0,50	0,48	0,46	0,47	29,8	30,3	30,3	30,2	30,5	30,6	30,4
Středočeský	0,59	0,54	0,53	0,55	0,57	0,52	0,54	29,8	30,2	29,9	29,9	30,1	30,2	30,0
Jihočeský	0,62	0,50	0,50	0,50	0,51	0,51	0,54	29,8	30,2	30,1	30,1	30,1	30,3	30,1
Plzeňský	0,69	0,60	0,65	0,64	0,60	0,59	0,59	29,6	29,9	30,0	30,0	29,9	30,6	30,3
Karlovarský	0,79	0,70	0,69	0,71	0,64	0,64	0,61	28,9	29,4	29,2	29,3	29,6	29,4	29,2
Ústecký	0,80	0,74	0,73	0,76	0,76	0,73	0,70	28,8	29,3	29,0	29,2	29,2	29,3	29,3
Liberecký	0,72	0,63	0,62	0,65	0,62	0,61	0,63	29,5	29,8	29,6	29,9	29,6	29,6	29,6
Královéhradecký	0,60	0,56	0,57	0,56	0,57	0,56	0,54	29,7	30,0	30,0	30,1	30,3	30,5	30,6
Pardubický	0,50	0,42	0,45	0,47	0,44	0,43	0,45	29,9	30,2	30,2	29,9	30,5	30,5	30,6
Vysočina	0,49	0,47	0,48	0,47	0,45	0,43	0,46	29,9	30,5	30,4	30,5	30,7	30,8	31,0
Jihomoravský	0,52	0,47	0,48	0,45	0,44	0,44	0,43	29,9	30,1	30,3	30,2	30,5	30,6	30,5
Olomoucký	0,55	0,47	0,47	0,45	0,45	0,43	0,47	29,9	30,4	30,2	30,2	30,3	30,9	30,5
Zlínský	0,50	0,42	0,44	0,43	0,45	0,45	0,44	30,0	30,6	30,6	30,6	30,8	30,8	31,0
Moravskoslezský	0,59	0,51	0,53	0,55	0,51	0,51	0,52	29,2	29,8	29,5	29,5	29,8	29,8	29,7

**Obr. 8.5 Úhrnná potratovost a průměrný věk žen při potratu v krajích, 2011**



Územní variabilita úrovně potratovosti byla i v roce 2011 poměrně značná. V celé ČR by na jednu ženu během reprodukčního věku připadlo při zachování věkově specifických měr potratovosti na úrovni roku 2011 průměrně 0,52 potratu. V krajích se v roce 2011 úroveň úhrnné potratovosti pohybovala od 0,43 v kraji Jihomoravském do 0,70 v kraji Ústeckém. S výjimkou kraje Středočeského a Pardubického byla v Čechách úroveň potratovosti nad republikovým průměrem, moravské kraje (kromě Moravskoslezského kraje a Kraje Vysočina) a dále kraj Hl. m. Praha vykazovaly potratovost pod úrovní republikového průměru. Ve srovnání s rokem 2010 došlo k poklesu úhrnné potratovosti pouze v pěti krajích (Karlovarském, Ústeckém, Královéhradeckém, Jihomoravském a Zlínském), ve zbývajících 9 krajích se úroveň potratovosti meziročně zvýšila.



Přestože se v celé ČR průměrný věk žen při porodu meziročně zvýšil o 0,1 roku, u průměrného věku žen při potratu došlo ke snížení o 0,1 roku na 30,1 roku. Pokles však nenastal v kraji Královéhradeckém, Pardubickém, Vysočina a Zlínském. V průměru nejstarší byly v roce 2011 při potratu ženy ze Zlínského kraje a z Kraje Vysočina (31,0 roku), nejmladší pak z Karlovarského a Ústeckého kraje (29,2 a 29,3 roku).

**Tab. 8.15 Indukovaná potratovost v krajích, 2001-2011**

Kraj	Úhrnná indukovaná potratovost							Průměrný věk žen při UPT						
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	0,44	0,34	0,34	0,34	0,33	0,32	0,32	29,7	29,7	29,6	29,5	29,7	29,7	29,7
Hl. m. Praha	0,48	0,36	0,36	0,37	0,34	0,32	0,34	29,7	29,8	29,6	29,5	29,7	29,8	29,7
Středočeský	0,45	0,35	0,34	0,36	0,37	0,34	0,35	29,9	29,9	29,7	29,6	29,8	29,9	29,5
Jihočeský	0,45	0,32	0,31	0,30	0,30	0,30	0,32	29,9	30,1	29,8	29,8	29,9	29,9	29,7
Plzeňský	0,51	0,36	0,37	0,38	0,35	0,33	0,34	30,0	29,6	29,9	29,5	29,3	30,1	29,9
Karlovarský	0,59	0,48	0,45	0,48	0,42	0,43	0,42	29,0	29,0	28,6	28,9	29,2	28,8	28,8
Ústecký	0,58	0,48	0,47	0,50	0,49	0,47	0,47	28,8	28,9	28,5	28,8	28,7	28,9	28,9
Liberecký	0,53	0,40	0,39	0,39	0,38	0,38	0,40	29,6	29,4	29,1	29,3	29,1	28,8	28,8
Královéhradecký	0,44	0,38	0,39	0,35	0,36	0,34	0,34	29,8	29,8	29,9	29,7	30,1	30,2	30,2
Pardubický	0,34	0,24	0,23	0,25	0,23	0,22	0,23	30,1	30,1	30,0	29,3	30,2	30,2	30,2
Vysočina	0,33	0,28	0,26	0,27	0,24	0,22	0,24	30,4	30,7	30,5	30,4	30,8	30,6	30,9
Jihomoravský	0,38	0,29	0,31	0,28	0,27	0,28	0,27	30,0	29,8	29,9	29,9	30,2	30,1	30,0
Olomoucký	0,39	0,28	0,27	0,27	0,25	0,26	0,29	30,2	30,2	30,1	29,9	29,8	30,5	30,4
Zlínský	0,33	0,23	0,24	0,24	0,25	0,24	0,24	30,4	30,6	30,2	30,2	30,5	30,2	30,6
Moravskoslezský	0,40	0,32	0,33	0,35	0,31	0,32	0,32	29,4	29,5	29,2	29,2	29,5	29,4	29,2

V roce 2011 nabývala úhrnná indukovaná potratovost hodnot v rozmezí 0,23 UPT na ženu v Pardubickém kraji až po 0,47 UPT na ženu v kraji Ústeckém. Průměrný věk při UPT byl ve všech krajích nižší než průměrný věk při potratu celkem. V průměru nejdříve podstupovaly interrupci ženy v Karlovarském kraji, a sice ve věku 28,8 let, což bylo o 0,9 roku méně než celorepublikový průměr. Naopak nejstarší při umělém přerušování těhotenství byly ženy z Kraje Vysočina (30,9 roku).

## 8.6 Úmrtnost

Celkový počet zemřelých byl v ČR v letech 2010 a 2011 stejný – 106,8 tisíce. Na úrovni krajů byly změny výraznější. Největší meziroční relativní změna nastala v Královéhradeckém kraji, v němž došlo k zvýšení počtu zemřelých o 3,5 % na 5 748 osob, relativně největší meziroční pokles nastal v Olomouckém kraji – o 2,8 % na 6 559 osob). S výjimkou Zlínského kraje, v němž meziročně přibýlo 1,8 % zemřelých, se v ostatních krajích změna pohybovala v rozmezí  $\pm 1,5$  %.

Ve věkové skladbě zemřelých převládají starší ročníky. Zastoupení zemřelých 80letých a starších bylo v roce 2011 největší v Hl. m. Praze, a i když se oproti roku 2010 mírně zvýšilo, stále ještě nedosahovalo poloviny z celkového počtu zemřelých v tomto kraji (49,0 %). Na rozdíl od předchozích let, v nichž měla tato věková skupina nejnižší zastoupení mezi zemřelými v Karlovarském kraji, byl v roce 2011 podíl zemřelých ve věku 80 a více let nejnižší v kraji Ústeckém (36,7 %).

Rozdíly v úmrtnosti jsou z podstatné části dány regionálními odlišnostmi ve skladbě obyvatelstva.<sup>22</sup> Nejlepší postavení Prahy je vysvětlováno navíc hustou sítí zařízení poskytujících zdravotní péči a rovněž rychle dostupnou kvalitní lékařskou službou, což je důležité zejména při náhlých příhodách. Nikoliv zanedbatelnou roli hraje také příznivá sociální a vzdělanostní struktura obyvatelstva hlavního města. Naděje dožití při narození, která vyjadřuje kolik let v průměru prožije osoba právě narozená za předpokladu, že po celou dobu jejího života zůstane řád vymírání stejný jako v roce narození, byla v období<sup>23</sup> 2010-2011 ze všech krajů nejvyšší právě v Praze, a to u mužů (76,5 roku, tj. o 1,8 roku více než v celé ČR) i u žen (81,7 roku, tj. o 1,0 roku více než v ČR). Hodnoty naděje dožití byly vysoké také u žen v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji (v některých letech sledovaného období vůbec nejvyšší). U mužů dosahovala naděje dožití při narození po Hl. m. Praze nejvyšších hodnot v Kraji Vysočina a v Královéhradeckém kraji (75,5 roku). Nejhorší úmrtnostní

<sup>22</sup> Úmrtnostní poměry byly hodnoceny na základě ukazatelů očištěných od vlivu rozdílů ve věkových strukturách srovnávaných krajů. Tyto podmínky splňují např. ukazatele úmrtnostních tabulek či standardizované míry úmrtnosti.

<sup>23</sup> Za území krajů ČSÚ konstruuje úmrtnostní tabulky za dvouletá kalendářní období s ohledem na vyloučení nahodilých výkyvů.

poměry pro obě pohlaví jsou dlouhodobě v kraji Ústeckém, Karlovarském a Moravskoslezském. Pro období 2010-2011 byla nejnižší naděje dožití u žen v Ústeckém kraji (78,7 roku), u mužů v kraji Moravskoslezském (72,7 roku), jenž tak v roce 2011 na této pozici vystřídal kraj Ústecký.

**Tab. 8.16 Zemřelí v krajích, 2001-2011**

Kraj	Zemřelí celkem							Zemřelí 80+ let (%)		
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2011
ČR	107 755	104 441	104 636	104 948	107 421	106 844	106 848	33,9	39,0	43,2
Hl. m. Praha	13 210	12 274	12 208	12 269	12 365	12 266	12 092	38,9	45,3	49,0
Středočeský	12 552	12 067	12 210	12 255	12 722	12 440	12 621	33,8	38,5	43,8
Jihočeský	6 373	6 168	6 246	6 347	6 467	6 416	6 374	34,2	39,4	43,8
Plzeňský	5 917	5 918	5 653	5 785	5 859	5 816	5 888	33,2	39,0	42,9
Karlovarský	3 127	2 976	2 920	3 023	3 150	3 097	3 080	25,9	32,4	37,7
Ústecký	8 852	8 719	8 741	8 809	8 897	8 912	8 841	28,7	33,4	36,7
Liberecký	4 355	4 143	4 289	4 295	4 313	4 251	4 228	31,3	37,9	42,1
Královéhradecký	5 805	5 691	5 586	5 526	5 911	5 553	5 748	36,1	41,0	46,0
Pardubický	5 053	5 164	5 134	5 087	5 003	5 320	5 365	35,4	40,2	44,6
Vysočina	5 191	4 773	4 880	4 881	5 094	5 105	5 031	36,8	41,7	44,5
Jihomoravský	11 656	11 667	11 774	11 262	11 581	11 566	11 466	36,8	42,0	45,8
Olomoucký	6 619	6 298	6 458	6 433	6 705	6 748	6 559	32,9	39,2	43,1
Zlínský	6 016	5 926	5 869	6 002	6 109	6 061	6 171	34,2	38,2	44,1
Moravskoslezský	13 029	12 657	12 668	12 974	13 245	13 293	13 384	30,1	33,9	38,1

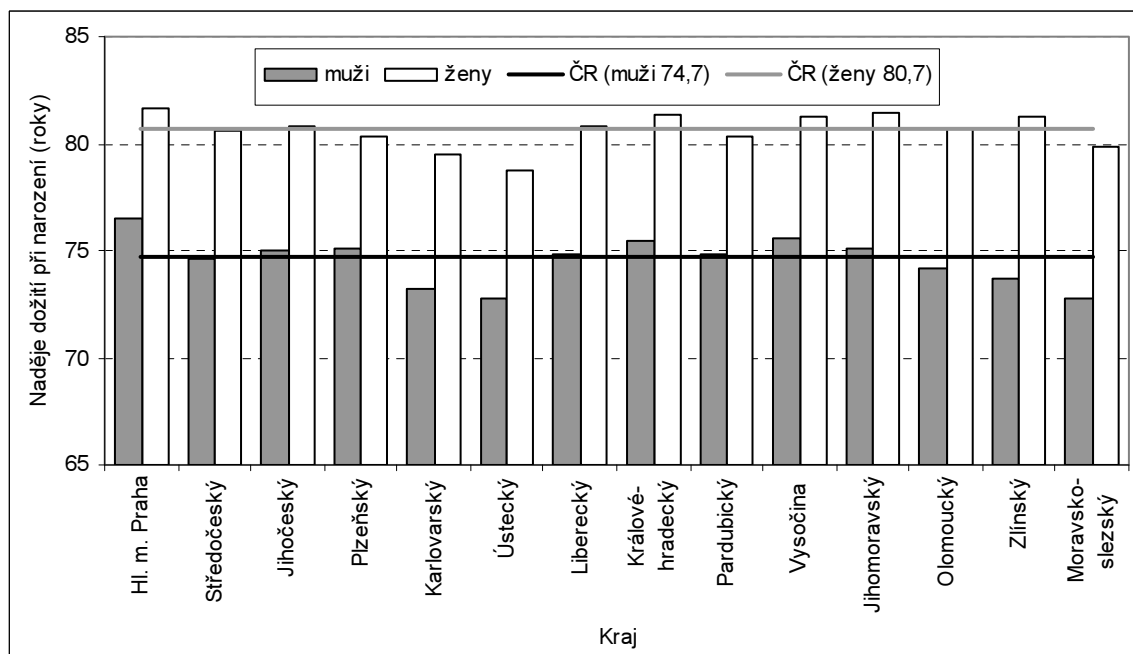
**Tab. 8.17 Naděje dožití při narození v krajích, 2001-2011**

Kraj	Muži							Ženy						
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ČR	72,1	73,4	73,7	74,0	74,2	74,4	74,7	78,4	79,7	79,9	80,1	80,1	80,6	80,7
Hl. město Praha	73,5	75,2	75,6	75,9	76,2	76,3	76,5	79,0	80,4	80,7	80,8	80,8	81,2	81,7
Středočeský	71,6	73,0	73,4	73,8	74,0	74,3	74,6	77,9	79,0	79,6	79,8	79,9	80,2	80,6
Jihočeský	72,3	73,7	74,2	74,3	74,5	74,8	75,0	78,4	79,5	79,9	80,0	80,1	80,4	80,8
Plzeňský	72,1	73,4	74,0	74,4	74,5	74,9	75,1	78,0	79,1	79,6	80,2	80,2	80,1	80,4
Karlovarský	70,6	72,3	72,6	72,8	72,7	72,7	73,2	76,9	78,4	78,8	79,0	79,1	79,3	79,5
Ústecký	70,1	71,2	71,4	71,7	72,0	72,3	72,8	76,5	77,5	78,1	78,5	78,5	78,6	78,7
Liberecký	71,2	73,0	73,1	73,3	73,9	74,4	74,8	77,9	79,5	79,4	79,8	80,1	80,1	80,8
Královéhradecký	72,5	74,4	74,8	75,0	75,1	75,2	75,5	79,0	80,1	80,0	80,4	80,6	80,8	81,3
Pardubický	72,6	73,4	73,8	74,2	74,7	74,8	74,8	78,6	79,7	79,5	80,0	80,5	80,5	80,3
Vysočina	72,6	73,9	74,4	74,5	74,8	75,1	75,5	78,6	80,0	81,1	81,1	81,0	81,1	81,3
Jihomoravský	72,3	73,2	73,5	74,1	74,5	74,7	75,1	79,0	79,9	80,3	80,6	80,8	81,1	81,5
Olomoucký	71,4	73,2	73,3	73,5	73,9	74,0	74,1	78,6	79,7	79,9	79,9	80,0	80,3	80,7
Zlínský	71,4	72,6	73,3	73,4	73,4	73,5	73,7	78,7	79,7	80,2	80,4	80,5	80,9	81,3
Moravskoslezský	70,3	71,9	72,3	72,3	72,4	72,6	72,7	77,8	78,8	79,3	79,4	79,4	79,7	79,9

Pozn.: Naděje dožití vychází z podrobných úmrtnostních tabulek. Za území krajů je ČSÚ konstruuje pro dvouletá kalendářních období s ohledem na vyloučení nahodilých výkyvů.

Rozdíly v intenzitě úmrtnosti na úrovni krajů byly poměrně malé, u žen byly menší než u mužů. Kraje s nejvyšší a nejnižší hodnotou naděje dožití při narození se v roce 2011 lišily u žen o 3,0 roku a u mužů o 3,7 roku. Zatímco u žen se difference mezi kraji dále zvětšila, v období 2009-2010 se kraje s nejvyšší a nejnižší střední délkou života při narození lišily o 2,6 roku, u mužů se rozdíly ve střední délce života při narození naopak snížily, neboť v období 2009-2010 se minimální a maximální délka života mužů v jednotlivých krajích lišila o 4,0 roku. Větší rozdíly existují mezi muži a ženami v rámci jednoho regionu, kdy v období 2010-2011 se rozdíl naděje dožití při narození u mužů a u žen v jednotlivých krajích pohyboval v rozmezí od 5,2 roku (Hl. m. Praha) do 7,6 let (Zlínský kraj) v neprospěch mužů.

**Obr. 8.6 Naděje dožití při narození podle pohlaví v krajích, 2010-2011**



Stejně jako v celé ČR byly i ve všech krajích nejčastější příčinou úmrtí nemoci oběhové soustavy a to jak u mužů tak i u žen. Nejnižší úroveň úmrtnosti na tuto příčinu byla v roce 2011 u mužů v Hl. m. Praze, dále pak v Kraji Vysočina, Plzeňském a Jihomoravském; mezi ženami v Hl. m. Praze, v Kraji Vysočina, v Jihočeském a Jihomoravském kraji. Z hlediska čtyř nejčastějších příčin smrti byly v roce 2011 úmrtnostní poměry v Hl. m. Praze a Jihomoravském kraji nejlepší, neboť ve všech sledovaných skupinách byla u mužů i u žen úroveň úmrtnosti pod republikovým průměrem. Na straně žen k regionům s nejlepšími úmrtnostními poměry patřil ještě Zlínský kraj, kde sice byla vyšší úmrtnost na onemocnění oběhové soustavy, ale standardizované míry úmrtnosti žen na novotvary a onemocnění dýchací soustavy byly v roce 2011 na úrovni krajů vůbec nejnižší. Nízká byla také úroveň úmrtnosti v Kraji Vysočina, v němž ze čtyř nejčastějších příčin smrti byla z pohledu krajského srovnání nadprůměrná pouze úmrtnost žen způsobená vnějšími příčinami. Nejhorší úmrtnostní poměry byly u mužů i u žen v Karlovarském, Ústeckém a Moravskoslezském kraji, v nichž pouze úmrtnost žen z vnějších příčin byla pod republikovým průměrem.

**Tab. 8.18 Standardizované\* míry úmrtnosti na nejčtenější třídy příčin smrti v krajích (na 100 000 obyvatel), 2011**

Kraj	Muži					Ženy				
	novotvary	nemoci oběhové soustavy	nemoci dýchací soustavy	vnější příčiny	celkem	novotvary	nemoci oběhové soustavy	nemoci dýchací soustavy	vnější příčiny	celkem
ČR	249,2	412,9	55,3	73,1	918,4	146,4	268,1	25,1	23,4	545,5
Hl. m. Praha	208,5	343,7	47,0	55,4	774,0	145,9	229,8	24,7	21,2	496,5
Středočeský	265,1	418,3	50,7	67,2	930,9	146,5	283,4	24,8	23,3	564,8
Jihočeský	247,6	400,1	60,0	72,1	903,1	141,2	251,1	30,7	24,6	534,3
Plzeňský	264,8	392,8	45,0	64,9	888,6	155,5	270,2	20,7	25,0	560,1
Karlovarský	287,6	414,5	59,4	78,3	974,4	161,8	279,2	36,4	20,5	603,7
Ústecký	282,5	468,0	63,5	86,7	1055,9	175,6	314,2	27,7	22,7	646,8
Liberecký	246,9	412,2	37,9	77,4	895,4	150,3	270,1	24,6	33,7	540,8
Královéhradecký	238,2	404,8	60,4	70,6	879,2	131,8	257,1	27,9	26,3	516,9
Pardubický	226,7	417,7	66,8	81,2	912,7	137,4	279,3	25,0	25,8	550,8
Vysočina	233,3	388,7	54,1	72,3	869,4	142,2	248,8	22,8	24,9	519,9
Jihomoravský	238,5	393,7	50,4	69,6	868,0	135,3	252,5	20,3	21,2	497,3
Olomoucký	230,9	429,3	56,4	81,1	927,4	149,7	259,8	27,0	22,3	534,6
Zlínský	252,0	443,5	57,5	82,2	965,6	126,7	269,6	17,5	22,5	515,8
Moravskoslezský	277,1	475,0	68,5	83,2	1054,7	152,7	301,5	27,8	22,3	594,8

\*pro standardizaci použita věková struktura evropské populace dle WHO

## 8.7 Migrace

Významným procesem ovlivňujícím demografickou situaci jednotlivých regionů je migrace. V případě krajů se na ní podílí jak zahraniční migrace, tak také migrace vnitřní, tzn. stěhování v rámci republiky. Stěhování se v demografické statistice ČR rozumí změna obce trvalého bydliště osoby na území ČR nebo přes hranice ČR. Od roku 2001 je do statistiky vnitřního i zahraničního stěhování zahrnut také pohyb cizinců, kteří jsou v ČR na základě jednoho z typů dlouhodobého pobytu či u občanů zemí EU také přechodného pobytu.

V roce 2011 byla na úrovni republiky celková bilance stěhováním kladná, když přírůstek dosáhl 16,9 tisíce osob, což bylo o 1,2 tisíce osob více než v roce 2010. Na úrovni krajů bylo migračně ziskových celkem sedm krajů. Kraj Středočeský, Jihočeský, Plzeňský a Jihomoravský měl kladné jak zahraniční migrační saldo tak i saldo vnitřní migrace. V Hl. m. Praze, v Libereckém kraji a v kraji Pardubickém byly ztráty z vnitřní migrace více než kompenzovány kladným zahraničním migračním saldem. Migrační ztráty kraje Karlovarského, Ústeckého, Královéhradeckého, Kraje Vysočina a dále krajů Olomouckého, Zlínského a Moravskoslezského byly způsobeny zápornými saldem vnitřní migrace, které nedokázalo kompenzovat ani kladné migrační saldo se zahraničím.

Oproti roku 2010, kdy byly z hlediska zahraniční migrace ztrátové kraje Královéhradecký, Zlínský a Moravskoslezský, vykazovaly v roce 2011 všechny kraje kladné migrační saldo se zahraničím. Jednoznačně nejatraktivnější bylo pro cizince Hl. m. Praha, které zaznamenalo nejvyšší zisky z pohledu absolutní velikosti salda zahraniční migrace, když více než polovina salda zahraniční migrace v roce 2011 se týkala hlavního města. S výjimkou Středočeského kraje, jenž se na saldu zahraniční migrace podílel 12,6 %, byly podíly ostatních krajů menší než 10 % a 6 krajů se na saldu podílelo méně než 2 %.

**Tab. 8.19 Relativní přírůstky stěhováním, 2011**

Kraj	Saldo migrace na 1 000 obyvatel			Podíl zahraničního salda na kraj (v %)
	saldo vnitřní migrace	saldo zahraniční migrace	saldo celkové migrace	
ČR	x	1,6	1,6	100,0
Hl. m. Praha	-2,3	6,9	4,6	50,8
Středočeský	8,1	1,7	9,8	12,6
Jihočeský	0,2	0,4	0,6	1,5
Plzeňský	0,4	0,9	1,4	3,1
Karlovarský	-3,7	1,8	-1,9	3,2
Ústecký	-1,7	1,4	-0,3	7,0
Liberecký	-0,4	1,0	0,6	2,6
Královéhradecký	-1,1	0,4	-0,7	1,4
Pardubický	-0,2	0,6	0,4	1,9
Vysočina	-1,1	0,4	-0,7	1,3
Jihomoravský	0,1	1,4	1,5	9,4
Olomoucký	-0,5	0,3	-0,2	1,2
Zlínský	-1,1	0,3	-0,8	1,1
Moravskoslezský	-2,4	0,4	-2,0	2,8

Nejintenzivnější mezikrajská migrace byla i v roce 2011 z hlediska migračního objemu mezi hlavním městem a Středočeským krajem, a to jak ve směru z Hl. m. Prahy (15,2 tisíce přestěhování v roce 2011), tak i ve směru opačném (7,2 tisíce přestěhování ze Středočeského kraje do Hl. m. Prahy). Přestože se všemi ostatními kraji s výjimkou Středočeského kraje mělo v roce 2011 Hl. m. Praha kladné migrační saldo, bylo hlavní město z hlediska vnitřní migrace ztrátové. Středočeský kraj měl v roce 2011 kladné migrační saldo se všemi ostatními kraji, naopak Moravskoslezský kraj se všemi ostatními kraji ČR vnitřní migrací ztrácí. Z mezikrajských pohybů byla dále v roce 2011 nejvíce početná stěhování z ostatních krajů do hlavního města, zejména z Ústeckého, Jihomoravského, Moravskoslezského a Královéhradeckého kraje, vysoký byl i počet nahlášených změn bydliště ve směru z Ústeckého kraje do kraje Středočeského. Výjimečné postavení Hl. m. Prahy pro vnitřní stěhování dále dokládá též skutečnost, že v osmi z dvanácti krajů, se kterými vykazovalo kladné saldo migrace, se nejvíce lidí vystěhovalo právě do hlavního města.

**Tab. 8.20 Absolutní přírůstky stěhováním v krajích, 2001-2011**

Kraj	2001	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<b>Saldo vnitřní migrace</b>							
ČR	x	x	x	x	x	x	x
Hl. m. Praha	-2 023	-396	297	-6 811	-2 474	-3 969	-2 833
Středočeský	5 341	9 846	10 240	15 012	11 188	12 401	10 314
Jihočeský	456	104	84	177	173	433	104
Plzeňský	337	426	1 704	2 383	621	-990	255
Karlovarský	-626	-1 318	-1 139	-2 065	-1 922	-1 046	-1 117
Ústecký	-260	-1 973	-1 934	-1 650	-1 911	-1 774	-1 411
Liberecký	32	-79	-300	-362	-160	-131	-183
Královéhradecký	-223	-686	-1 486	-780	-358	93	-630
Pardubický	100	209	233	199	-281	121	-116
Vysočina	-236	-762	-1 158	-1 088	-1 164	-797	-567
Jihomoravský	-612	-1 151	-1 296	-244	483	-60	168
Olomoucký	-85	-778	-1 584	-1 392	-1 001	-685	-348
Zlínský	171	-545	-563	-568	-440	-646	-645
Moravskoslezský	-2 372	-2 897	-3 098	-2 811	-2 754	-2 950	-2 991
<b>Saldo zahraniční migrace</b>							
ČR	-8 551	34 720	83 945	71 790	28 344	15 648	16 889
Hl. m. Praha	-4 806	6 656	22 687	25 855	16 166	9 575	8 584
Středočeský	-484	6 626	14 264	10 861	3 157	2 272	2 135
Jihočeský	-362	1 934	2 498	2 079	582	113	258
Plzeňský	-398	2 698	4 386	5 570	1 062	746	520
Karlovarský	114	1 421	3 468	2 480	880	638	544
Ústecký	277	1 849	8 875	5 139	1 489	1 258	1 185
Liberecký	-541	1 499	2 718	2 814	969	177	437
Královéhradecký	-489	2 161	3 519	2 360	-110	-160	242
Pardubický	-598	1 434	2 841	2 921	784	313	320
Vysočina	-117	1 300	2 697	2 054	392	122	215
Jihomoravský	-852	3 511	8 670	4 922	2 515	1 532	1 580
Olomoucký	-238	1 381	3 008	1 053	476	151	204
Zlínský	-289	556	1 314	941	103	-80	189
Moravskoslezský	232	1 694	3 000	2 741	-121	-1 009	476
<b>Saldo celkové migrace</b>							
ČR	-8 551	34 720	83 945	71 790	28 344	15 648	16 889
Hl. m. Praha	-6 829	6 260	22 984	19 044	13 692	5 606	5 751
Středočeský	4 857	16 472	24 504	25 873	14 345	14 673	12 449
Jihočeský	94	2 038	2 582	2 256	755	546	362
Plzeňský	-61	3 124	6 090	7 953	1 683	-244	775
Karlovarský	-512	103	2 329	415	-1 042	-408	-573
Ústecký	17	-124	6 941	3 489	-422	-516	-226
Liberecký	-509	1 420	2 418	2 452	809	46	254
Královéhradecký	-712	1 475	2 033	1 580	-468	-67	-388
Pardubický	-498	1 643	3 074	3 120	503	434	204
Vysočina	-353	538	1 539	966	-772	-675	-352
Jihomoravský	-1 464	2 360	7 374	4 678	2 998	1 472	1 748
Olomoucký	-323	603	1 424	-339	-525	-534	-144
Zlínský	-118	11	751	373	-337	-726	-456
Moravskoslezský	-2 140	-1 203	-98	-70	-2 875	-3 959	-2 515

**Tab. 8.21 Vnitřní stěhování mezi kraji a v rámci kraje, 2011**

Kraj vystěhování	Kraj přistěhování													
	Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Hl. m. Praha	x	15 156	973	709	337	1 146	718	628	450	429	518	239	174	338
Středočeský	7 160	20 189	650	618	222	1 101	660	547	464	394	436	184	133	272
Jihočeský	1 066	758	11 245	384	77	205	83	88	72	360	248	66	53	95
Plzeňský	981	669	296	9 598	349	289	65	77	87	86	161	54	34	102
Karlovarský	734	395	136	594	5 721	422	56	77	46	47	126	35	24	71
Ústecký	1 905	1 475	310	438	316	17 482	790	236	173	110	228	105	64	184
Liberecký	827	792	112	86	44	701	7 485	475	130	62	126	56	32	66
Královéhradecký	1 044	811	117	95	38	228	444	8 724	847	100	208	102	61	84
Pardubický	658	635	96	76	43	140	106	799	7 825	178	415	219	53	95
Vysočina	670	524	387	73	30	97	67	102	262	6 363	986	79	59	80
Jihomoravský	1 336	546	207	200	65	186	120	153	355	839	16 843	671	639	430
Olomoucký	625	339	104	70	17	96	62	134	278	95	709	9 932	528	656
Zlínský	567	294	80	38	27	88	36	53	75	38	814	609	7 110	370
Moravskoslezský	1 409	761	191	124	81	224	119	180	158	111	940	946	590	19 619

Pozn.: Na diagonále jsou uvedeny údaje o vnitřním stěhování mezi obcemi v rámci daného kraje.

## ZDROJE DAT

Demografická statistika – výsledky zpracování statistických hlášení řady Obyv (Hlášení o uzavření manželství, narození, úmrtí a rozvodu).

Stěhování – Informační systém evidence obyvatel (Ministerstvo vnitra ČR); do roku 2007 pro stěhování cizích státních občanů Ředitelství služby cizinecké policie.

Potraty – Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR.

Veškeré zpracovávané a publikované údaje se týkají všech obyvatel, kteří mají v ČR trvalé bydliště, a to bez ohledu na státní občanství. Od roku 2001 (v návaznosti na sčítání lidu, domů a bytů 2001) údaje zahrnují také cizince s vízy nad 90 dnů (podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců) a cizince s přiznaným azylem (podle zákona č. 325/1999 Sb., o azylu). Od 1. 5. 2004, v návaznosti na tzv. Euronovelu zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, se údaje týkají občanů zemí EU s přechodným pobytem na území ČR a občanů třetích zemí s dlouhodobým pobytem. Údaje rovněž zohledňují události občanů s trvalým pobytem na území ČR, které nastaly v cizině.

## LITERATURA

Poppová, Magdaléna. – Štyglerová, Terezie. 2012. *Statistika zemřelých podle příčin smrti se změnila*. Statistika a my, 5, p. 24-25.

MKN-10 Instrukční příručka (k 1.1.2012, aktualizovaná druhá verze)

<http://www.uzis.cz/publikace/mezinarodni-statisticka-klasifikace-nemoci-pridruzenych-zdravotnich-problemu-mkn-10-ii-dil-instrukcn>

**Další statistické údaje o obyvatelstvu naleznete na následujících internetových stránkách:**

Rozcestník - Obyvatelstvo	<a href="http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_lide">http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_lide</a>
Publikace o obyvatelstvu	<a href="http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/select_obyvatelstvo">http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/select_obyvatelstvo</a>
Čtvrtletní Rychlé informace	<a href="http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/kalendar/aktual-oby">http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/kalendar/aktual-oby</a>
Pramenná díla od roku 1950	<a href="http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/casova_rada_demografie">http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/casova_rada_demografie</a>
Časové řady	<a href="http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/oby_cr">http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/oby_cr</a>
Úmrtnostní tabulky	<a href="http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/umrtnostni_tabulky">http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/umrtnostni_tabulky</a>
Veřejná databáze - Obyvatelstvo	<a href="http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=19&amp;">http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?kapitola_id=19&amp;</a>
Cizinci v ČR	<a href="http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/cizinci_uvod">http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/cizinci_uvod</a>
Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR	<a href="http://www.uzis.cz/">http://www.uzis.cz/</a>